

57234
vatska čitanka za slovenske
osnovne šole.

Izdanje v treh delih.

Drugi del.

Druga srbska
ali
hrvatska čitanka.

Drugi natisk.

Cena 22 Din.

1925.

Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Sp.
Am

Sp. 7. 12. 57. P.
Am

39935
4865

Druga srbska ali hrvatska čitanka

za
slovenske šole.

Priredil
Tomo Jedrlinić,
učitelj.

Odobril oddelek za prosveto in vere pokrajinske uprave v Ljubljani z odlokom
z dne 21./VIII. 1923, št. 3137.

Drugi natisk.

Cena 22 Din.

V Ljubljani 1925.

Založila in natisnila Učiteljska tiskarna.

7/1
7/1

Друга српска или хрватска читанка

за
словенске школе.

Приредио
Томо Једрлинић,
учитељ.

Одобрио одио за просвету и вере Покрајинске управе у Љубљани одлуком
од 21./VIII. 1923, бр. 3137.

Други натисак.

Цена 22 Дин.

У Љубљани 1925.
Трошак и наклада Учитељске тискарне.

21098/2, 2. mot., 1925

99935

Antonio de

Здраво да си, домовино мила,
Моја мајко, здраво, здраво била!

Jedna krv je naša, jedne su nam želje,
Jedna nam je tuga, jedno nam veselje.

Љуби, роде, језик изнад свега,
У њем живи, умири за њега!

1. Бoже правде.

Боже правде, Ти што спасе
од пропасти досад нас,
чуј и одсад наше гласе,
и одсад нам буди спас!
Моћном руком води, брани
будућности наше брод;
Боже, спаси, Боже, храни
нашег краља њ наш род!

Сложи нашу браћу драгу
на свако дичан, славан рад!
Слoга биће пораз врагу,
а најјачи свима град.
Нек на нашој блиста грани
братске слоге златан плод;
Боже, спаси, Боже, храни
нашег краља њ наш род!

Нек на наше ведро чело
твог не падне гњева гром!
Благослови наше село,
поље, њиву, град њ дом!
Кад наступе борбе дани
к победи нам води ход!
Боже, спаси, Боже, храни
нашег краља њ наш род!

Из мрачнога сину гроба
наше круне нови сјај;
настало је ново доба —
нову срећу, Боже, дај!
Краљевину нашу брани,
петвековне борбе плод!
Александра, Боже, храни
моли Ти се сав наш род.

Јован Ђорђевић.

2. Свет.

Ала је леп
Овај свет;
Онде поток
Овде цвет.
Тамо њива
Овде сад,
Ено сунце
Ево хлад.

Тамо Дунав
Злата пун;
Онде трава
Овде цбун.
Славуј песмом
Љуља луг;
Ја га слушам
Њ мој друг.

Јован Јовановић.

3. Pözdrav dömovini.

Zdravo da si, dömovino mila,
Moja majko, zdravo, zdravo bila!
Pözdravlja te vjeran sinak tvoj.
Iza duga, teška putövanja
Tvomu licu sin se opet klanja
I nuđa ti vrući cjelov svoj.

Sretaj, majko, sretaj cjelov rado,
Vjèruj, nikom takva ne pödadoh,
Nit' ću pödati u životu svom.
Ljubav, kojom ovaj cjelov zbori,
Bez takmäca űzorito göri,
Göri samo na oltäru tvom.

Mila zemljo, da te svojim grudim'
Pritisnuti mogu, kako žudim,
Zägrlit' te, oj da imam vlast!
Srce bi ti izjävilo bilom
Neizrečnu, nä tvom krilu milom,
Koju sada opet kušam, slast.

Oj sretna se ćutim, opet sretna,
Kao sužanj iza dugöljjetna
Tamnövanja, kad stupi nä zrak;
Kao brödar izgubljen nä moru,
Ötimajuć' život svoj pönoru,
Kad űgleda bliza žala träg.

Kröz suze te glèdam öd radosti,
Ne mögu se nägledati dosti.
Željna duša rästopljena sva
Po licu se tvome razälila,
Sve mljujuć — svaćim ti si mila,
Majko, onom, koj' te ljubit' zna.

Pröđoh svijeta nä sve ćetir' strane,
Vidjeh kraje toli öpjevane,
Kojim slava do nebësa vri,
Svi su lijèpi, ű svom krasnom rësu,
Svi su lijèpi, al svi skupa nijësu
Što si, majko, meni sämo ti.

Ti si meni sve, što zovem svojim,
 Sve, što ljubim, sve, što željom gōjim,
 I bit ćeš mi krōz svih dana broj,
 Koje mi je sudba dosūdila. —
 Zdravo, zdravo, dōmovino mila,
 Pōzdravlja te vjeran sinak tvoj!

Petar Preradović.

4. Zāvera.

Desētak dečāka pođe iz grada. Nešto svēčano vlada među njima. Jedan nosi u ruci neku knjižicu, a drugi preko rāmena motku ōmotanu belom krpom. Kad dođoše ũ polje, pōsedaju na jedan ōbronak, a ona dvojica, što su nōsili knjigu i motku, stupe nā najviše mesto, pa jedan stane čitati iz knjige:

„Nā zastavi naše dōmovine tri su boje. Razumom im nē shvaćam sklad i znāčenje toliko, koliko srcem.

Plava boja — boja nebēsa! Divno se sājstaje ũ sklad s druge dve boje, a seća me našega pōždānja u nēbeskoga Oca, kojemu je sve u ruci. Tek to pouzdanje treba da teče iz duše pune pregnūća za radom i nāpredovanjem u svakom dobru.

Bela boja seća me, da su naši oci, u boju junāci, vōleli mir, zanōsili se pesmom i dočekivali s jēdnakom gostoljūbivošću pod svojim krovom prijatelja i nēprijatelja. Seća me, da nam duša treba da bude odsev te beline s našega bārijaka: odsev čistōće, pōštēnja i snōšljivosti jednoga prema drugomu. Od toga dōlazi mirna savest, vedrina duše, ũgodnost počitka i blagoslovēno užívanje ōnoga, što smo stekli svojom mukom.

Crvena boja, to je boja vesēlja. Seća me rādosti, što sam sin ove krasne, bogate i slavne zemlje. Seća me i krvi, što su je naši jūnački oci prōlili za svoju dōmovinu. Ali seća me i toga, da danas nārodi nē rātuju jedan s drugim toliko māčem, koliko umom i nātecanjem u radu. Zato nas crvena boja opōminje, da ũ svaku kāpljicu svoje krvi ũsišemo dužnost rada i nāpretka u znanju i u dobru. Bez toga bismo zaōstali i pogibali od neznanja, nērada i sirōmaštva gore nego ōd maća. Crvena boja ne bi tada znāčila zā nas toplu krv živōta, nego ōtvorenu ranu i srāmotno ũmiranje.

Tri boje naše zastave zanose me svojom skladnom lepōtom i upūćuju, kakvi treba dā budemo, ako hoćemo, da nam domovina

bude sretna. Svatko treba da shvati i vrši svoju dužnost što bolje može i na kojemu god se mestu nađe. Đak, koji ne napreduje poradi nereda u školi, ne sme reći, da ljubi domovinu! Posle u životu seljak, učitelj, činovnik, svećenik, trgovac, zanatlija, gospodar i sluga, a tako i žena u svom domaćinstvu — svaki neka vrši svoje dužnosti i teži za napretkom, da ne zaostane za drugim. Krasan sklad triju boja jugoslavenske zastave živet će tad u našoj duši divnim osećajem zadovoljstva, a po nama bit će sretna i domovina. Jer zemlja, u kojoj obitavamo, to je telo domovine, a mi smo njezina duša. Kakvi mi, takva domovina“.

Dečak zтвори knjigu, a drugi do njega najednom razvije jugoslavensku zastavu, dignje je visoko i reče:

„Zaverimo se, braćo, da ćemo ljubiti domovinu onako, kako nam je naš drug čitao. Dajete li veru?“

„Dajemo, dajemo!“ kliktaše mlado društvo. Najpre izljubiše svetu zastavu, a onda se rukovahu i ljubljahu jedan s drugim. Iz jasnih grla zaori tad skladno „Bože pravde“, „Lepa naša domovino“ i „Naprej zastava slave“.

Na mnogom oku sjala je suza kao biser, a sunce i vedrina nebeska planu jače, kao da je htela dvostrukim sjajem obasjati mladu četu.

Po Venceslavu Novaku.

5. Југосла́венско ко́ло.

Коло, коло,
 Наоколо,
 Виловито,
 Плаховито,
 Наплетено,
 Навезено,
 Окићено,
 Зачињено,
 Брже, браћо, амо, амо
 Да се скупа поиграмо!
 Србијанче, огњу живи,
 Тко се теби још не диви!
 Хрваћане, не од лане,
 Одувек си ти без мане!

Ој Босанче, стара славо!
 Тврдо срце, тврда главо!
 Тврд си као кремен камен,
 Где станује живи пламен.
 Ао Херо, тврда веро,
 Тко је тебе јоште теро?
 Ти си кано хитра муња,
 Што никада не покуња.
 Ао Срѣмче, гујо љута,
 Сваки јунак по сто пута!
 Црногорче, царе мали,
 Тко те овде још не хвали?
 Мачем бијеш, мачем сечеш,
 Мачем себи благо течеш.

Ој соколе Далматинче,
 Дивна мора дивни синче!
 Ој ти красни Дубровчане,
 Наш и данас бели дане,
 Та са песме и старине
 Пуне славе и милине!
 Ој Славонче танани!

Бањаћане лагани!
 Ој Бачвани, здраво, здраво,
 Тко ј' у песми већи ђаво!
 И ви други дуж Дунава,
 И ви други где је Драва,
 И сви други тамо, амо,
 Амо да се поиграмо!

Бранко Радичевић.

6. Јединац.

После битке код Куманова очекивали су Срби још крвавије борбе на Овчјем пољу. Прве су ишле коњаничке предстраже да прегледају крај и цесту, која има много опасних завоја, управо zgodних за заседу. Дођоше до једног завоја, где би могле планути турске пушке и оборити прве коњанике. Први је јахао један војник. Тај је био у највећој опасности. У размаку следила су га двојица, па троица и све већа и јача чета. Тик пред завојем изненада потера силно коња неки коњаник и прстигне пред завојем првога војника. По војничком пропису тога није смео учинити. Часник га позове на одговорност, а војник одговори: „Господине, он је јединац у своје мајке, а моја мајка имаде три сина. Лакше ће наша мати прегорети једнога сина него његова свога јединца.“ Часник се окрене. На те речи није могао ништа одговорити тој великој славенској души и остави га.

И ја се радујем, што сам брат такву брату.

Даворин Трстењак.

Најбољи начин служити Створитељу јест, да чинимо добро браћи својој.

7. Dva brata bez seke.

Dva se brata bez sekice tuže
 Ko lepiri bez rumene ruže,
 Do dva brata, do dva srca zlata,
 Do dva brata, Srbini do Hrvata.

Što će braća bez seke, bez drūge!
 Što će jādni? Ūmrijeće od tūge!
 Al se eto javlja izdalēka
 Tužnoj braći pōnajmlađa seka:
 Slōvenka je i draga i mīla.
 Našoj braći porāsila su krila,
 I sad sretni puni živog žāra
 Dom već dižu kome nema para!

Rikard Katalinić Jeretov.

8. Budi svoj.

Nije dosta, da prošvetiš um i da ga nakrčaš znanjem, treba da podaš stegu i svojim osećajima i svojoj volji. Što ti kaže um, da je pravo i zdravo, neka i tvoje srce oseća a voljom svojom pregni, da ono izvršiš. Neka bude potpun sklad između misli, osećaja i volje tvoje, jer samo tako bit ćeš skladan, čitav čovek, samo tako bit ćeš svoj a ničiji drugo. Samo tako bit ćeš pravi značaj. Budi svoj i značajan. Nikomu za volju, nikomu za ljubav ne skreni s puta, koji si jednom odabrao i kojim si pošao. Nē gledaj ni levo ni desno, već uvek ravno pređa se. Nē daj se odvrātiti s puta istine, poštēnja i lepōte ni milom ni silom, ni mitom ni prētnjom; radi onāko, kako ti skladno nāloži pamet, srce i volja tvoja. Pa neka se sav svet drma i ruši nāokolo tebe, ti stoj neustrāšivo sred rūševina, koje su se nagomilale oko tebe, pa prete, da te pokōpaju.

Budi svoj i vrši nadā sve svoju dužnost. Vrši dužnost makar i tēgotna bila. Vrši svoju dužnost prema bližnjemu, prema dōmovini i nārodu, prema vlasti i državi. Vršeći svoje dužnosti ne traži i ne očekuj pōhvale ni nāgrade; nājlepšom i nājvećom nāgradom neka ti bude živa svest, da si svoju dužnost ispunio.

Vekoslav Klaić.

9. Na pūtu.

Moju stazu	Ruji zrak;
Krivōviju	Āspred mene
Krije mrak,	Već se crne
Dok još malo	Jēle sve
Nā zapadu	Ā noć spušta

Svoje zamke:	Duga noć je,
Tihe sne.	Duga mi je
Tuđi kraj —	Pustoš ta,
Dalëko l' je	Od časa mi
Moj premili	Stvore mi se
Zavičaj!	Časa dva. —
Tu ne čujem	Spazim zvijezdu
Ni pastirov	Krāsna li je,
Mili „oј!“,	K njoj ću ja —
Sve mi strano,	Oј, nad dragom
Šamo hřlim	Dōmovinom
Ū dom svoj.	Ona sja!

Mijat Crnko

10. Чавка и птице.

Кад су птице йзабрале орла за цара, догђоре се да се једнога дана сакупе, и да се свака од њих покаже за што је која. Чавка се стидела да се покаже онаква каква је створена, скупи перје од разних шарених птица, накити се њиме, и дође. Али птице упознају њену мајсторију, и свака извуче своје перје, те чавка остане чавка, али сва постиђена.

Нека се нико не йздаје за оно што није.

По Доситеју Обрадовићу.

11. Vrana i rak.

Lëtela je vrana nād obalom nekog jëzera i öpazi pövelikog raka — zgrabi ga i odlëte s njim.

Lëtela je tako nad jezerom; — vide rak svoju propast i zamisli se, kako da prävari vranu u razgovöru, pa da ova ötvari kljun i da ga ispusti ũ vodu. I on počë:

— Eh, vrano, vrano! Znao sam tvoje röditelje — dobre su to bile ptice!

— Hm, hm! odgovori vrana, ne otvārajući kljun.

— I sestre i braću sam ti znao — divne su to bile ptice!

— Hm, hm! gundā vrana i dalje.

— Ali ipak svi oni nisu ni blizu kao što si ti!

— Umhu! Umhu; — kao räduje se vrana, ali kljuna ne ötvara.

Vide rak zlo se sprema, pa će u očajanju:

— Znao sam, vrano, i tvoga dedu. Došao on jednom jezeru da pije vodu i ja sam hteo da mu glavu otkinem . . .

— Ah, ti nevaljalče! viknu vrana iz svega glasa i ispusti raka u jezero.

12. Циц!*

Ал' се небо осмехива!
Ал' се река плави!
А рибарче ў чун снива
Јасно к'о на јави.

Руди риба, јоште мало,
Сад му је печена!
Срце му је заиграло:
„Амо сад, милона!“

Он хитнуо ўдичицу,
Рйбицу је стѣк'о,
Мѣтнуо на жѣравицу,
Па је тако пек'о.

Доле ћемо јасно сести,
Ал' ће да се слади!
Мор'о бих те, рибо, јести
И да није глади!“

„Жѣравице, де се трўди,
Нѣмој тако споро!“ . . .
Рйбица му веће рўди,
Г'отова је скоро.

Па је узе, па њом брже
Да прймакне к усти,
Чун се љуљну, он се трже,
Оде санак пусти!

Бранко Радичевић.

ў чун = у чуну; трўди се = пожури! рўди = румѣни; јасно = сјад; к усти = устима.

13. U cara Tröjana kozje ũši.

Bio jedan car, koji se zvao Trojan. U toga cara bile su ũši kozje, pa je redom zvao brijače, da ga briju; ali kako je koji išao, nije se natrag vraćao, jer kako bi ga koji obrijao, car Trojan bi ga zapitao, šta je video na njemu, a brijač bi odgovorio, da je video kozje ũši; onda bi ga car Trojan odmah pösekao. Tako dođe red na jėdnoga brijača, ali se taj učini bolestan pa pošlje svoga momka. Kad taj iziđe před cara, zăpita ga car, što nije majstor došao, ũ on odgovori, da je bolestan. Onda car Trojan sedne, te ga momak obrije. Momak brijući

* Каже се у шали, кад нешто желиш, а не добијеш, као овде рйбицу.

cara ōpazi, da su u njega kozje uši, ā kad ga Trojan zapita, šta je u njega video, on odgovori, da nije video ništa. Onda mu car dā dvānaest dukata i reče mu, da ōdsad uvek dōlazi on, da ga obrije. Kad momak ōtide kući, zāpita ga majstor, kako je ū cara, a on mu odgovori, da je dobro, i da mu je car kazao, da ga svagda on obrije, i pōkaže mu dvanaest dukata, što je ōd cara dobio, ali mu nē kaže, da je u cara video kozje uši. Ōd to doba taj je momak jēdnako išao i Trojana briĵao, a zā svako briĵanje dōbio po dvanaest dukata, i nije nikome kazivao, dā car ima kozje uši. Ali ga nājposle stane mučiti i gristi, gde nē sme nikome da kaže, te se počne gūbiti i vēnuti. Majstor to ōpazi pa ga stane pītati, šta mu je; a on nā mnogo zapitkivanje najposle odgovori, da ima nešto nā srcu, ali ne sme nikome kazati, „a da mi je“, vēli, „da komegōd kaŷem, odmah bi mi odlāhnulo“. Onda mu majstor reče: „Kaŷi meni, ja ne ću nikome kazati; ako li se bojiš meni kazati, ā ti idi dūhovniku pa kaŷi njemu; ako li ne ćeš ni njemu, a ti izidi ū polje iza grada pa iškopaj jamu te zavūci glavu ū nju pa ū tri puta zemlji kaŷi, šta znaš, pa onda opet jamu zatrpaj“. Momak izbere ovo treće: ōtide iza grada u polje pa iskōpa jamu te ū nju zavūče glavu i u tri puta rekne: „U cara Trōjana kozje uši“. Onda zāgrne zemlju i tako se smiri i ōtide kući. Kad posle toga vreme neko prođe, ali iz one jame nikla zōva i tri pruta narasla lepa i prava kao sveća. Čōbančad kad nađu zovu odsēku jedan prut i od njega načine svīralu, a kad počnu svirati, svirala izdaje glas: „U cara Trojana kozje uši“. Čuvši to car Trojan, odmah dozōve ōnoga briĵačkoga momka pa ga zāpita: „Mōre, šta si ti oglāsio nārodu za mene?“ Ā on se sirōmah stane pravdati, da nije nikome ništa kazao, ali da je vidio, šta on ima. Onda car istrgne sablju, da ga poseče, a on se prēpadne pa sve po redu iskaže: kako se zemlji ispovēdao, pa kāko je sad na onome mestu narāsla zova, od koje svaka svirala izdaje onaj glas. Onda car sedne s njim nā kola i pođe na ono mesto, dā vidi, je li istina; kad tamo, ali još samo jedan prut nađu. Car Trojan zapōvedi, da se načini svirala od onoga pruta, da vidi, kako će svirati. Kad oni načine sviralu i počnu svirati, a svirka izdaje glas: „U cara Trojana kozje uši“. Onda se car Trojan ūveri, da se na zemlji ništa nē može sākriti, pa onome briĵaču ōprosti život i posle dōpusti, dā svaki može dōlaziti, dā ga briĵe.

14. Глуви.

У неком селу живио је бачвар Вук. Он је био глув. Једног дана дође Вук у шуму, да насече прућа за обруче, који су му требали за чабар, који се био расушио.

У том најђе његов пријатељ па му рече: „Добро јутро, Вуче!“ „Сечем обруче!“ „Јеси ли здраво?“ „Мислим да је право.“ „А шта ради стари пријатељ?“ „Расушио се, па хоћу да га притегнем“ одговори Вук.

Народна прича.

15. Пакосник.

У води је доста хладно,
Бива каткад и досадно,
Па и жаба водоземка,
Кад је дуго доле била,
Зажели се дана бела,
Зажели се сунца мила,
Па и седи на камѣну,
Ено, седи мирно,
Ко би сада злѡпак био, —
Ко би је сад дир'о!

Али дете, нека злица,
Накупило камѣница,
Па са моста, са висине,
Жељно видет' туђе крви,
Жабу циља, жабу гађа,
Да је смрви.

Бежи, жабо, скачи доле,
Гледај па се спаси,

Да ти живот богѡдани
Пакост не угаси.
Скачи, жабо, скачи брже,
Нико ти не пречи!
А ти, брацо, стани да ти
Рекнем две три речи:

„Та зар твоја млада душа
Нема друге сласти,
Него гледат' где ће наћи
Ког да упрѡпасти?
Зар с тим срцем мислиш живет'
На ђвоме свету?
Зар у себи мислиш храни
Ту пакост прѡклету?
Зар пакосник може смело
Међу људе поћи?
Зар се може у невољи
Надати пѡмоћи?“

Змај Јован Јовановић

16. Патак и жаба.

Дошао патак до баре, у којој је било више жаба, па им стао говѡрити, како треба сви на свету да живе у љубави, миру и слози. Слатким је рѣчима доказивао, да свако има право да живи слѡбодно, и да нитко не сме нападати друге.

И још је говорио, да на овом свету не може бити добро, док међу свима живим створовима не буде мира, слоге и љубави. Жабе су слушале радосно, па кад је патак свој говор свршио, скочи повёрљиво једна мала жаба до патка, да га пољуби, али је патак зграби и прөгута.

Тако чине и многи људи. Лепо и слатко говоре, али ружно раде.

17. Малим ђацима.

Похрлите, браћо мала,
 Похрлите амо,
 Да вас с нова загрлимо,
 Кад се давно знамо.

Сложно зато напред сада
 Просвјетом слободи,
 Да се Србин, Хрват, Словен
 С вама препороди.

Одмора је било доста,
 Треба опет рада;
 Нашој милој отаџбини
 Најљепша сте нада.

Ви сте нада, ви сте срећа
 Наших лепших дана;
 Ви сте наша мајска зора
 Давно жељкована.

До три виле посестрине
 Жељно у вас гледе;
 На вама је, браћо мала,
 Да се срца среде.

Похрлите, браћо мала,
 Похрлите амо,
 Да вас с нова загрлимо
 Кад се давно знамо!

Александар Чаврак.

18. Najbolji savet.

Е, deco moja, golubići moji, raspust prođe i vi se vrātiste opet u školu.

U školi će opet biti i radosti i tegobe.

Radovaćete se kad nešto naučite; biće vam mило kad počnete pevati lepe pesme; veseliceće se kad izadete na igru; a najveća milina biće vam, kad se uredite i pevajući budete pravili izlete u okolicu, kroz divne šume i zelene livade, kroz lepa sela, gde će vaše majke i sestrice izlētati na ulicu, da vas vide, da se obraduju, kako njihovo dete ide nasmejano u redu kao vojnik.

Ali će biti i brige u školi. Ili nešto nećete razumeti, ili zapamtiti, ili će vas pakostan drug ucveliti ili naruziti, ili ćete

nešto pogrēšiti. Zato zāpamtite ovaj savet. Kad sam ja bio malen kao vi i pošao u školu, mene je moja majka, sēljanka ovāko svētovala:

„Sine moj! dobro pazi, šta učitelj govori, pa pamti i onako čini, kako on kaže. Znam, da ne ćeš nikad slagati i ūkrasti, da ne ćeš slabijeg druga cveljati, nit ćeš ružno psovati, ali te molim dobro zāpamti ovaj savet:

Ti ćeš imati i dobrih i rđavih drugova. Druži se uvek s nājboljima. Kako se oni vladaju, tako i ti, kako oni uče, gledaj, pa i ti uči tako pa ćeš biti uvek dobar i srećan.“

Ā ja sam pošlušao majku. Őtišao sam čak u varoš u školu, jer je u mome selu nije onda bilo. Družio sam se uvek s nājboljim đacima pa nikad nismo urādili nešto ružno, od čega bi se stideli. Ako nešto nisam razūmeo ili zāpamtio, oni su mi pokāzali. Ako oni nisu nešto znali, ja sam im pokazao. Zato sam i ja postao najbolji đak i svršio školu kao prvi ū mome razredu. I nikad se nisam pōkajao, što sam pošlušao svoju majku . . .

Iz Jovićeve čitanke.

19. Škola.

Da, dragi Ljūbomire, teško ti je ūčenje; još nē vidim da ideš u školu onāko ođlučno i onako vēselo, kako bih ja želeo. Ne možeš još da se prelomiš; nē možeš još da ūvidiš značaj škole.

Svi danas cene školu, moj Ljūbomire. Pōmisli na rādnike, koji ū nju idu ūveče, pošto se umārali ceo dan; na žene, na dēvojke sa sela, koje ū školu idu nēdeljom, posle punih šest radnih dana; na vojnike, što se prihvataju knjige i pisanke, kad se, mrtvi i ūmorni, vrata sa vēžbanja; pōmisli na dečāke neme i slepe, koji ipak uče; i nājzad pōmisli na osuđenike, koji isto tako i sami uče čitati i pīsati.

Pomisli, kad ūjutro pođeš iz kuće, da ū taj isti čas, ū tom tvome gradu, još deset hiljada dečāka polaze kao i ti, da se za tri časa zātvore u sobu, pa da uče. Ali šta će ti drugo! Pomisli na bēzbrojne dečāke, koji, kao i ti, idu u školu u svima zemljama; zāmisli ih kako idu: idu kroz ūličice mirnih sela, kroz ulice šumnih grādova, duž obala mora i jezēra, negde pod suncem koje pali, negde kroz maglu, u čunu u pōdvodnim krājevima, na konju preko vēlikih ravnica, na saonicama po snegu,

preko dōlina i bregōva, preko šuma i reka, pustim stāzama plāninskim, sami, pō dva, u gōmili, u dugu redu, gōvoreći hīljadu jēzika, od pōslednjih škola u Rusiji, u ledu, do pōslednjih škola u Arabiji, u pālminu hladu, idu miliōni i milioni, da svi nāuče iste stvari ū sto raznih ōblika; zāmisli ovaj grdno vēliki mrāvinjak od dečāka stōtinu nāroda, ovaj bēskrajan pōkret u kome si i ti, pa pomisli: Kad bi taj pokret prēstao, čovečānstvo bi pōnovno palo u vārvarstvo; taj pokret je nāpredak, nada, slava ovoga sveta.

Samo hrabro, mali vōjnice u nēizmernoj vojsci! Tvoje knjige tvoje su oružje, tvoj razred tvoja je četa, bojno polje to je cela zemlja, a pōbeda je — ljudsko ōbrazovanje. Nemoj da budeš nēmaran vojnik, dragi moj Ljubomire!

Tvoj otac.

Po E. Amicisu.

20. Пијаница.

Марко бѣјаше најлепши момак у селу. Био је син ймућнога газде Илије, којему је задāвао стотину брига. Није слушао ōпомене свога доброга оца. Био је својеглав већ од најраније млāдости. Док је пōлазио школу, љутио је старога учитеља, који се много трудио, да Марка ўпути ў све, што је лепо и добро. Док је био ў школи, причйњао се дā слуша, но чим би био на слободи — еј, није му било господāра.

Као момак бејаше шаљивџија, добар певач и тамбўраш, те га завōлело цело село узā све његове пōроке . . . Замѣрали му јѣдино то, што се често опијао. Сто пута чуо је очеву ōпомену: „Синко, вино и ракија је отров!“ — А он се само смѣјао.

— Й други људи пију и вино и ракију, па зашто баш ја да нѣ пијем! — бранио се често Марко.

— Да, ал' пāметни људи пију ўмерено и за ōкрепу, док ти пијеш до бѣсвести, па онда пијан дођеш на ругло целоме селу, — опōмињао га Илија. Но све ўзалуд. Марко је постао пијаница, прави прāвцати пијаница. Гдегōд је само могао до вина или ракије, стрāствено је пōсизао за тим „слатким пићем“ — док није најзад и настрāдао.

Село га је волело. Није било ни крститки ни свадби у селу, а да није био узван и весели Марко, који би забављао цело друштво лепим шалама, тамбурањем и пѣвањем. А кад би га вино „премаило,“ није био раздражљив ни свадљив, већ би се пијан стровао и заспао — па било то и на цести.

Једном су у газде Нике пировали. Било је ко на пиру... С јутра, кад су млађенци одлазили у свој нови дом, имао је и Марко да их прати. Али да, опио се јадан тако, да је пао пред кућу и заспао брзо. Није ни чуо, како му се сватови ругају, а није се ни бринуо за оца и газду Нику, који су се на углу куће озбиљно разговарали о великој несрећи за свакога, тко се пода пијанству.

— Гле, гле, нашега Марка! ругао се момак Иво. Хајде, краљевићу Марко, устај! Виле те зову. — Марко није никога ни чуо ни видео. Дйгоше га и понеше у комору, да проспава свој мамурлук. —

А други дан била му глава тешка и бољело га око слепоћица. Руке су му биле дрхтаве и није био ни за какав посао. Само је жеђао и жеђао... Исплио би каблицу воде, па ипак није могао да угаси жеђе. Овако мамуран и мрзовољаст тражио је селом ракије, кљипаре или шпире, — да се „излечи“. Кад му то сељаци нису дали, пошао би до трговца Жида, који му је радо давао јаке „шпире“ — павторене ракије, јер је знао, да је Марко јединац у богата оца — газде Илије.

И није се поправио. Прешло му у страст. Марко се опјао дан за дневом. Изостајао ноћи и ноћи, убијао се... То је његова оца спремило од тешке жалости у прерани гроб.

Сад је било Марку слободно, да троши намрту њовину. И трошио је. — Брзо и пребрзо прѣдао му Жид кућу и земљиште — све је то Марко запио.

Остао потуцало на ругло и срамоту целоме селу... Деца викала за њим: пијаница, пијаница!

Дани прѣлазили и Марко рано остарио и ослабио. Пре су га људи волели, а сад су га жалили. А Марко? — Живео је од милости добрих људи! Вино и ракија испили му и уништили снагу. Стао је поболѣвати и тражио лека опет у вину, док га најзад једнога дана не нађоше крај цесте — мртва.

Ўбило га вино . . . Нитко није тужио за њим. Само су родитељи упућивали своју децу: „Јесте л' видели, како сврши пијаница Марко? — Убило га вино!“

— Да, да, причали су старци: „Више се људи утопило у вину, него у води!“

3. J.

„Mānimo se čaše, te zāvodnice, stare guje naše, il' nema spasa nam ni dovijek vijeka.“

Franjo Marković.

21. Kurjak i pas.

Došuljao se kurjak do kōlibice, za koju je bio šarov lancem vezan. U taj čas bilo je pred šarovom u strūžnjaku kōstiju i raznih kŭhinjskih ōtpadaka, što mu doneo gospōdar na obrok.

Šarov gostoljŭbiv, pōnudi kŭrjaku:

„Dě, gorski striče, zalōži i ti!“

No, kurjaku se ta hrana nije dōpala, pak ūpita psa: „Šarove, koliko takvih ōbroka imādeš nā dan?“

„Jedan jēdini.“

„Zar uvek kosti bez mesa i pusto zēljenje?“

„To i jest slasna hrana,“ — prōduži pas.

„Teško li ga tebi! — poče kurjak — tŭdijer sāpetu, dan i noć na straži, pak ti još uvek lājati; a ja slōbodan ūsred planine ūhvatim jēlena, nāvratim se među stoku, ščepam ūgojena ovna, zāvratim stoku, zāplenim tovna vola, — i eto gōšćenja!“

Na to će šarov hvālisavomu kurjaku:

„Blago meni, jer što pōjedem, ono i zāslužim; ali teško ōnomu, koga sila hrani.“

Ivan Lepušić.

22. Poštēnje.

Dika su čōveku lepi vōlovi, lepi konji, lepe njive i senōkoše, lepi vinogradi i vōćnjaci; lepe su i dične i druge drāgosti gospodāreve, ali je najveća dika i slava čōveka: poštēnje. Poštēnje vredi više, nego sve blago ōvoga sveta. Naši su stari rekli: Poštēnje je življenje. Bolji je dobar glās, nego zlatan pās. Poštēnjak-vekōvnjak. Bolje je časno i poštēno ūmreti, nego nepoštēno i srāmotno živeti. Sve za obraz, a obraz ni za što.

Što koristi čoveku silan imetak, kičeno i bogato odelo i sve drugo, ako nije pošten. Takav je čovek kukavac, zadnji stvor na svetu, svoja sramota i rugoba. Najveći siromah, gladan, go i bos, ali pošten, časniji je čovek od svih nepoštenih bogatuna. — A istina je i to, da krivo stечeno nije blagosloveno.

Ne dajte se vārati, budite mudri i öprezni, ali budite poštени. Što vam nā srcu, to i na jeziku. Kako mislite, tako i govorite. Što rēčete, to neka je tvrdo i kao željezom prikovano. Držite veru, i što ste öbećali, to ispunite, makar i štetovali.

Po Davorinu Trstenjaku.

Сине, благо теби, ако на питање: шта си у свету учинио? можеш одговорити: поштење је мој занат.

23. Мој отац.

Отац пишчев био је свештеник у Српској Црњи, у Банату, и за време маџарске буне, 1848.—1849. године, био је од Маџара öсуђен нā смрт.

Још се сећам „злочинства“ са кога ми је добри отац нā смрт öсуђен, па често у поноћи кад се мисао удуби у сиву маглу далёке прошлости, ништа више не бих пожелео но да ми нико у роду са другог злочина не буде öсуђен . . .

Беше Велики Четвртак 1849. године.

Народ се скупио на бденије, и с побожним срцем ишчекиваше да се молитва са свештеникових ўсана зāхори . . . Двери се отворише, а из њих лāганим и öзбиљним кораком ступи мој отац. Још му у оно доба беше црна брада, црна као она öдежда, коју је као православни свештеник страсне недеље облачио.

У руци је држао златан крст.

У црним очима светлео му је огањ, чело му бејаше бледо, образи румени, — свети пламен побожности и одушевљења преобразио је све што öбично беше у створу његову; задрхташе му усне, у сувој руци затрөпта светлост златнога крста.

Глас му је стрепио :

„Синови православне цркве! Синови народа! Синови слобде! . . . Вашу браћу потиснуше дўшмани народа нашега: обале Бегеја, Мориша и Тисе црвене се од крви њихове. Книћанин је побеђен! . . . Ах, страсна је недеља, йзгибе цвет народа нашега!“ . . .

На те је речи клонуо народ, сузе му се ледише по глатком мермеру, а од груди се мермер ствара. Жене су дрхтале од страха. Само младићи стискиваху песнице, нестрпљиво чекајући свршетак злокобне беседе.

„Христос спаситељ људи, народа и векова, ове је страсне седмице испио горку чашу, да својом крвљу у крв свију народа и свију векова улије аманет: једнакости, братства и слободе! Идите, гините за слободу! Гоните угњетача њенога! . . . Идите, помешајте своју племениту крв са крвљу пострадавшега за вас и за род човечији!“

На Велики Петак ђсвануло је пет стотина косача мрка погледа, чврсте деснице. Ма који спахија у земљи Маџарској ђбрадовао би се овој мђби, али сад стрепљаше, јер то не беше гђмила жђтелаца, него чета дивљих ђсветника, која не тражаше њиве да их пђкоси, него да их својом и душманском крвљу ђроси . . .

Ето, драги пријатељу, са тога ми дђброга оца осђдише на смрт.

Ђура Јакшић.

Речи: Страсна недеља: Велика Недеља (пред Ускрс).

Књићанин Стеван, српски вђјвода, који је за време маџарске буне са добровђљцима из Србије ђтишао Србима у помоћ; сузе му се ледише по глатком мермеру: сузе су му падале на мрамор и онде се слећивале; пострадавшега: онога, који је пострадао (овде Христа); мђба: скђпина сељака, који гђздама раде неко време без плате, само за јело и пиће.

24. Мајка.

I.

Ja nѐ znam, што је мајка mila,
 Ni мајћин што је srca plām;
 Ja nѐ znam, што је sve mi bila,
 Та да је bila jedva znām!
 K'ѓ sѓn mi lebdi slika pusta,
 Kad задњи put me k sebi zvѓ,
 Kad задњи cjѓlov s milih usta,
 I blѓgoslov mi задњи dѓ.

A ja sam plak'o, Bože sveti,
 I prošlak'o sam cijelu noć:
 „O majko slatka, nemoj mrijeti,
 Ti ne smiješ, ne ćeš od nas poć'!“
 O ludo li sam bio čedo,
 Zar mari smrt za srca jād?
 Drugāčije sam svijet taj gled'o,
 Neg što ga gledam bōlan sād.

II.

Ah, svuda bjesni smrti sjena,
 Od dragih drage dijeli nās,
 I sāmo slatka ūspomena
 Sačūvat' nam je kadra glas.
 Oj ūspomeno, dīvna meni,
 O majci što mi znadeš reć'!
 Ti šutiš — jao! bar spomēni,
 Što dāvno mene bōli već.

Ja ne znam, što je majka mila,
 Ni majčin, što je srca plām;
 Ja ne znam, što je sve mi bila,
 Tā da je bila jedva znām.
 Pa ipak srce moje sluša
 Utješljiv neki s nēba jēk:
 „U tebi žive majke duša,
 I živjet će s tobom vijek.“

Hugo Badalić.

25. Братска љубав.

Била два поделења брата, један ожењен, а други нежењен. Иза матере им оста велика њива, коју су заједнички обрађивали и братски дѣлили, што би родило. Никада међу њима није било свађе. Једне године засеју њиву пшеницом и кад је ужутила, пожању у снопове и поделе на два једнака дела.

Обноћ дође оном нежењеном нешто на памет. Пробуди се и говораше сам у себи: „Мој брат има жену и децу. Није право да мој део буде раван његову. Устаћу па ћу неколико мојих снопова метнути на његову камару.“

Али исте ноћи мислио је тако и други брат, коме је било жао брата, јер нема жене ни деце, па под старе дане нē ће имати ко да га храни, те оде и однесе неколико снопова на његову гомилу.

Други дан чудила су се обџица, да су им камаре једнаке, а сваки је знао, да је однео снопља на другу гомилу. Тако је било сваку ноћ и свако јутро. Најпосле смисле, да ноћу припазе откуда је то чудо. И гле! сусретоше се натоварени снопљем, које су један другому понели. Уставе се, загрле се, љзљубе се и онда рёкоше: „Сад видимо, да смо погрёшили, што смо се делили! Нё можемо један бёз другога!“ И онда се опет саставише у једну кућу. А народ из тога села сазида школу на оном месту, где се братска љубав показала, да вёчито опџице ђаке на то: како треба да се браћа љубе.

По народној причи.

26. Iz „Kūgine kuće“.

Tko ste, božji ljudi,
Kāzano vam būdi:
Ne želi něvolju
Sūsjedovu polju;
Njeg'vo pōharano,
Tvoje rāzrovano;
Brata tko zagrēke,
Zakōpao sebe!

August Šenoa.

27. Sāveti.

Nājgore.

Rūžna je i vajna
Nēsloga i svađa,
Gādniја je јоште
Ōtmica i krađa.

Al nājgora jeste
Klěveta i zloba,
S nje něvini pate
Dō i прёко groba.

Pravi život.

Živi, brate, ali tako,
Da kraj tebe i brat živi,
Da sa ružne sēbičnosti
Niko tebe ne ōkrivi.

Lōzinkom ti neka bude:
„Tuđe muke dirat nē ću!“
U vlāstitoј mucu, znoju,
Pōnajlepšu nać ćeš sreću!

Nājlepše.

Lěpo je prōstiti bratu,
Kad ūvredi sŕce tvoje,
Jer ūvrede oprāštati
Pōnajlepša krěpost to je.

Lěpo je prōstiti svakom
Nek i teška je krivina
Oprāštati bližnjem svomu
I krěpost je i vrlina.

Ali lěpšu ne pōkaza
Nikad krěpost i vrlinu,
Kō kad prāštaš, a mog'o si
Svom se svētiti dūšmaninu.

Josip Milaković.

28. Мрави.

Радини, мърљиви, ѓкретни, журе се, брзају за послом. Сусрећу се по стазицама, стану малко, ко да се питају где имаде посла, поздраве се, па крећу даље журно и хитро. Никад не мирују, и никакова их запрека не сјуставља. Све надвлађају. Сићушни вуку горку мрвицу круха, йструхнуле кукце, ѓстанке хране: све некаковом стрпљивошћу, љверени да мбрају доћи до циља.

И ја кад их гледам тако стрпљиве, радине, јуначке, братски сложне, сетим се деце мог народа, сетим се свих његових зала, порока и мана, њихове борбе ѓ кост, њихових ината, братоубојних свађа, па их видим, где долазе к мени, да им нешто упишем у споменар животне књиге . . . И ја не знам уписати у ту књигу него две речи: „Будите мрави.“

Р. Каталиних Јеретов

29. Јаче од смрти.

Jedne večeri zámolim deda, da mi opet šta priča. Ded se malo zámisli pa reče: „Ne mógu baš ništa da se setim, što ti još nisam pričao“. Nato se malo snevĕselim pa pōgledam kroz prozor u dvōrište, kamo je kočijaš ūterao puna kola kámenja. To je ѓpazio i ded pa reče: „Baš su jaki vaši konji.“

„Záista jaki,“ odgovorim ja.

„A što je jache od konja?“ ūpita ded.

„Vuk“, odgovorim ja smešeci se; jer mi se učinilo, da je ded voljan da se šali.

- „A šta je jače od vuka? Kazuj brzo!“
 „Lav,“ rekoh, da se pokažem, kako ūmem brzo odgovārati.
 „A šta je jače ōd lava?“
 „Mreža,“ priskočim ja, sētivši se neke dēdove priče.
 „Šta je jače ōd mreže?“
 „Miš“, rekoh ja krōz smeh.
 „A šta je jače ōd miša?“
 „Mačka.“
 „A ōd mačke?“
 „Pas.“
 „A šta je jače ōd psa?“
 „Zima.“
 „A šta je jače od zime?“
 „Bunda.“
 „A šta je jače ōd bunde?“
 „Mōljac,“ rekoh, da ne ōstanem dužan odgovor.
 „A šta je jače od moljca?“
 „Bātina, kojom se izbatina.“
 „A šta je jače od batine?“
 „Čovek, jer može da je prēlomi.“
 „A šta je jače od čoveka?“
 „Starost.“
 „A šta je jače ōd starosti?“
 „Smrt.“
 „A ōd smrti?“

S tim me je pītanjem zāterao ded u tesnac. Nisam znao, šta da odgovorim.

Ali ded me ōzbiljno pōgladi po čelu pa reče: „Od smrti je jače lepo i pošteno ime. Lepo ime ōstaje i posle smrti. Čoveka sāhrane, ali njegova dobra dela još se dugo spōminju Sve radi, sinko, kako te uči Bog i dobri ljudi! Što lepši spomen, to duže traje. Eto ti, šta je jače ōd smrti.“

Iz Nazorove čitanke.

30. Pjesma o Źigici Źigavoj i Gredi gredūrini.

Greda: Ōj, Źigo Źigava, ōtkud tebi slava?

Źigica: Na meni je nešto, što ti nemaš: glāva!

Greda: Baš golēma glāva! Kao da je nije!

Źigica: Ū njoj zmaj se krije, te svijetli i grije.

Greda: Ja sam greda gredürina;
 Majka mi je kladürina;
 A djed mi je hrastov dïrek,
 Da sam živa düg je vijek.
 Budücnost me slavna čeka:
 Na lađi ću jambor biti,
 I plöviti put dalëka;
 Ja ću pöstat dva dïreka,
 Bälvan zä pod i duväre,
 Břv dugäčka preko bäre;
 Na plugu ću grëdelj biti,
 Ili stijeg pönositi.
 Ili, ili . . . ded ti kaži
 Mudra žigo mala!

Žigica: Oj bälvane i břvino,
 Stiježe, moste i dïreče,
 Znämen jesi tuđe sreće,
 Svejädno ti üvijek,
 Što od tebe grade:
 Vješala il' öltar,
 Kölijevku il' klade,
 Jämbor ili dïrek,
 Stijeg ili trüp:
 Ti si üvijek glüp!

— Dosta! — Greda rüknu
 Pa se dolje svali,
 Žigica se smrvi, sumpor se üpali,
 Plämeni se jëzik ü visinu vinu,
 I — pröguta plämen
 Suhu gredürinu!

Vladimir Nazor.

31. Gävanu.

Čëmu blägo bez broja i mjere?
 Čëmu časti — čëmu bijeli dvöri?
 Kad u grudim' nemaš prave vjere —
 Kad ti srce zlöduh päkla dvöri.

Őteo bi sjajnom suncu zraku,
 Őpas'o bi njōme bijele dvōre,
 Da se sjaju u crnome mraku,
 Dā svijet vidi, Őto bogātaš mōre.

Őzalud se hvataš rajske grane;
 Vēlika je nēbeska dobrōta —
 Nije sunce istom za gāvane
 Nit' bi sjālo -- da nēma sirōta.

Őta bi dao zā tu zraku sunca?
 Svoje dvore, zlāto, lōvor — slavu
 Čāsti svoje Őd dna do vrhūnca —
 Tek vrh tvoje da se sjaje glave.

Őta je jedna sitna zraka ona,
 Őto je sunce iz svog žara prosu —
 Prema zrakam' bēzbroj miliōna,
 Őtono piju biser — sjajnu rosu? — —

Őta je sunce? — Tekar praška mala
 Prema sili — prema svijetlu raja,
 Őto je nā svod iz nebēsa pala,
 Dā nam svemir zracima Ősvaja.

Nemaš čime kupit sitne zrake —
 Cijeli svijet je možan kupit nije;
 Svakom sjaje do lēdene rake,
 Dōklen žije — dōtlen ga i grije.

Čim ćeš doći — kad ti klone glava —
 Pred nebeska vjēčno sjājna vrāta?
 Tāmo gine zlāto, čast i slava,
 Ključ su: djela plēmenita — zlāta.

Ivan Lepušić.

32. Sūza sirōtinje.

Gōrka li je suza ona,
 Őto sa oka mūtna pada
 Őto je lije sirōtinja
 S crne bijēde, teška jāda.

Divno li je sŕce ono,
 Őto Őtire suze take,
 Őto bar časak usrēčuje
 Nēvoljnike, sirōmake.

Bogumil Toni.

33. Бурa нa мору.

Бурно море побеснило,
 Нагрдило сиње лице,
 Све се живо с њега скрило,
 Све уткло — све отплови,
 До једине бурне птице:
 Галебови . . .

И страшно је послушати
 Љуте буре хук и бес,
 И страшно је погледати
 Бурног мора скок, потрес:
 Џзбуњено,
 Џзмуњено,

Заљљује силним током,
 Горостасне мутне вале
 Преко стена и обале.
 Хуји,
 Бруји,
 Распиње се,
 Пёнуши се,
 Радире се
 Од силне
 И потреса
 Па подиже у висине
 Од помаме и од беса
 Вал на вале до небеса . . .

Стеван Каћански.

34. Vatra na brodu.

Dva dana gõnila ih oluja. Vãlovi kõ gore; izmoreni se brod jedva dõžao. Svuda nãokolo tũtnjilo ũzburkano more, a nebom se vãljahu crni oblaci.

Ūveče drũgoga dana, kad je oluja neštõ popũstila, približi se kapetãnu krmilar Tomo, pa će mu: „Kãpetane, brod gori!“

Kapetãn problēdi. Jedrēnjača je bila křcata ũgljenom, a more õdnelo sve čamce za spasãvanje. Zapõvedi, da se donēšu štřcaljke. No čim se otvorila ũtroba broda, sunu iz nje stup plãmena i dima. Što je više ũ brod dõlazilo vode, to je oganj bivaõ jači.

Uto se u vëlikoj daljini nã levo ũkaza kula svëtilja. Vĩdeći, da ne će biti mogũće utrnuti vatre, kapetãn õdredi, da se ũpravi prema õnome svetlu. Onda põhiti na pramac, da obõdri momčad i pũtnike. Na křmilu õstão Tomo i ravnao brodom po zãpovedi kapetãnovoј. Vetar nije bio põvoljan, pa se brod põlako micaõ nãpred. Međũto je već krma bila sva u ognju. Plamen je već ližao tlo pod Tominim nõgama, a vetar je nanõsio nã nj õblake crna i zagũšljiva dima. Uto zatũtnji ispod Tominih nõgu silan prãsak. Brod se ũžasno põdrma, a u zraku se rãzlije gusta kiša svetlih iskara. S pramca zaõri ũ noć strašan krik. „Põgibosmo!“ zastēnjali putnici misleći, da je Tomo nastrãdao, ã brod

ostao bez krmilāra. Ali Tomo se držao čvrsto nā svome mestu. Već je dobio nekoliko ōpeklina na licu i rŭkama. Ljuto ga pale te ōpekline. A ima i drugo, što ga mući. On zna, da nē može više nitko k njemu, jer je oganj zāhvatio svu krmu. Zna, da mu svaki čas preti opāsnost, da polēti ũ zrak. A spas je ipak blizu — na dohvātu. Eno tu nedalēko pružio se komad ōtkinute daske. Nā njoj bi se mogao spasti. Ali na pramcu imāde ljudi, koje tākođer treba spasti. — I Tomo stoji čvrsto na křmilu.

Kātarka se na krmu prevālila, tek što ga nije poklōpila. Őstala je još ona na pramcu. Gornja jedra dobro nose: brod se bliža svētioniку. Ali gle nēsreće! Plamen zāhvatio Tomine noge. No on još ne pōpušta. Zā sreću vetar dunuo jače i brod krenu u ũvalu, gde će se nasŭkati. Sada nije mogao ni Tomo da više izdrži. U času, kada ga već vatra svega zāhvatila, skoči nēvoljnik ũ more. Teškom mukom dōpliva dō obale, a još se i teže izvŭče nā suho. Nā telu je od ōpeklina ōsećao strašne bōlove. Nije mogao ni ũstati ni zvati ũ pomoć. Ujedāred ga ōstavila svest.

U isti mah grnula lađa ō žal. Svi se spāsoše. Malo su zatim brodolōmci našli svoga spāsitelja — jŭnačkoga krmilāra Tomu. Kad je sřčani mornar otvōrio oči, svi su prōplakali ōd radosti. Tomo je mnogo pretřpio ōd bola. Nije više bio spōsoban zā rad. Ali su se ti putnici pōbrinuli zā nj i svome spāsitelju obezbēdili život.

Iz Nazorove čitanke.

35. Пō мору.

Једна од најлепших благодати, којом је Бог хтео обдāрити југослāвенски народ, то је наше прēкрасно Јадранско море, које залева и плаче нашу дōмовину са зāпадне стране. Јадранско је море наша највећа срећа, наш најлепши урес, највеће бōгатство, наше трговиште ōтворено с тисућу лŭка. По Јадранском мору ми смо на једном од најзгоднијих пōложaja свега света, и зато није чудо, што се многи други нāроди лāкоме зā њим, као што се и у давњини збйвало. А што је главно, и зашто морамо лŭбити Јадранско море, то је, да је оно најјачи бедем наше слобōде, без које би нас у тужним дāнашњим приликама нēстало с пōвршине света, да се разнāродимо и ũтопимо у вāловљу тŭђинства, које нас

сă свих страна бије. Из његових валова, с његових отока, из његова прѣморја као да се ўздиже понос југосла́венски. На Јадранском је мору сва наша сила, на њему је сва наша будућност, можда славна, као што је била прошлост за времена краља Тѣмислава, када је по њем плѣвило двеста хрватских ратних бродова.

Анте Тресић Павичић.

Питања: Која је најлепша благодат нашега народа?
Због чега нам је Јадранско море највећа срећа?

Оно је наше, а лакоми ли се тко за њим?

Је ли Јадранско море гроб или бедем наше слободе?

Када је била на њему славна наша прошлост?

Какова ће нам бити будућност, кад на Јадранском мору одбијемо валове туђинства?

„Море дивно, море свето,
Прѣд нама се шириш ето
Као тајна коб.
Љуљачка си кому мила,
Кому хладан гроб.“

Петар Прерадовић.

36. Mornāri.

Vračaju se izmoreni,
žarkim suncem ōpaljeni,
vrāćaju se išibani i olujom i nēverom,
plōvili su svakim smjērom,
al' prēd okom vijek im stāla
mila slika rōdnog žala.
Kad je oluj šib'o more,
gledali su lōmne gore,
mala sela
mirna, bijela,
i gradiće na visini,
skromne crkve u nizini — —
Kući, kući,
bio im je ūzdah vrūci . . .
. . . I eto ih gle na žālu,
pāle lūlu prostu, malu,

i rēdaju sve orkāne,
 svaku slotu, gorke dane:
 — Sjećaš li se, kume Ivo,
 plēsalo se divlje, živo
 baš na Manši*?! — — — Majka stara,
 a ono kod Gibraltara? —
 Ā ti ljudi
 divske ćudi,
 ĩ te ruke
 iza muke
 vrātiše se izmućene
 u rōđene tihe dvōre,
 da im ćuju ũspomene
 i slūšaju rāzgovore..

Rikard Katalinić Jeretov.

37. Српкиња.

Није давно било, кад је нашом лепом земљом завладао
 нѣпријатељ. То је било наше робовање. Горко смо се мучили
 и патили, а многе, многе нѣвине жртве падале су на дому, као и
 на бојном пољу.

Светли су то прѣмери, децо моја, којима се Српство дичи
 и поноси, па треба да их се љ ми каткад сетимо, да би их
 сачували од заборава.

На железничкој станици, у селу Б., била је љстакнута
 црна застава. Чуди се свет љ пун страха погледа љ заставу,
 али нитко нѣ сме ништа да пита. Прође туда и девојка Смиља,
 која је била позната у целој околици као одважна Српкиња.
 Она застаде, погледа у заставу па онда љпита војнике, који
 су се ту дѣсили: „Је л' море, а што ће вам тај црни барјак?“
 Рѣкоше јој да је умро аустријски цар.

Девојче се рāзјари: „Бог с вама, а што се тиче нас
 швапски цар! Вешајте ви црњило код ваших кућа, јер наш
 је краљ, хвала Богу, жив љ здрав.“

Тек што је довршила ове речи, један је војник љдари
 кундаком тако снажно, да је посрнула.

* Manša = kanal le Manche.

Проглāсише је за кōмиту, и бāцише је у влажну и мрачну апсāну. Три дана не дāдоше јој ни мрве хлеба. Чѣвртога дана донѣсоше јој неку прљаву чѣрбу, коју она није хтела ни ѳкусити. Извѣдоше је на сāслушање, и тада јој нарѣдише да у пратњи три војника са бајонѣтама, сама, лично, йстакне црну заставу и на својој кући.

Девојка стеже пѣснице, шкрину зубима, па мрко погледа у црну крпу коју су јој пружали и рикну, као рањена лавица: „Никад! Никад ја то не бих учинила, па да знам, да ћете ми сад одмах обе руке посећи. Ама људи шта ви мислите, кога су ѳставила наша браћа овде! Зар йздајице? Не богме, па нек буде што хоће! Ја то не смем учинити, јер би ме прѣклео Бог и крв моје браће, коју ви убијате. Ја . . .“

Не дāдоше јој да дѣврши. Бāцише је поново у подрум и мучише као најопаснијег комиту.

После два три дана нāђоше је ѳбешену; својим шарѣним ткāницама, које је некада ткала, сада је ѳдузела себи живот.

Њена српска душа није ни хтела ни ѳмела да сакрије, колико силно мрзи крвнике своје браће, дѣшмане нāрода свог.

Дар. Тосићка.

Boj se ѳnoga, tko je viko
Bez golema mrijet' jada.

Iv. Mažuranić.

38. Duša srpskog borca.

Niz st̄rmeni Kajmakčalāna drumom lāgano idu dva vojnika: jedan Srbin i jedan Būgarin. Jedan jaše, drugi ide пеške i vodi konja. Bugarin je zarobljenik, a Srbin je njegov прātilac i sprѣvodnik.

Komāndant ima lepu nāviku da често обilazi svoje vojnike, da види шта rade i како живе. Šēcući laganо drumom, после rada, он још из далјине ѳгледа ову двѣјицу војника. Али га призор веѳма изнѣнadi: nije zarobljenik bugарски онај који пешачи i vodi konja, nego njegov sprѣvodnik ide пешке, a Bugarin, заробљеник, jaše на конју. Kad су заробљеник i sprѣvodnik stigli пред komandanta, обѳјика стāдоше i прѣписно поздравише старѣшину.

Vѳjvoda ѳslovi vojnika:

— Kō ti je ovaj на конју?

— To je bugarski zarobljenik, gospodine — vojvodo, — odgovori vojnik.

— Pa zar ti, da mu vodiš konja i da ideš peške, a on se posadio kao aga na konja?

Vojnik se malo zbuni, ali se odmah pribra:

— Ama, znam, ja sam jahao, a on je pešaćio i konja mi vodio. Ali usput videh da je málaksao i jedva se vuče, samo što ne izdahne. . . . Dvaputa me molio, da ga ubijem . . . a ja kô premišljam: što da se muči, dosta se namućio, i on je božje stvorēnje . . . dođe mi ga žao, te tako ja sjašem, a njemu dām da pojaše, da se malo okrepi.

Vojvoda mahnu rukom. Oči mu zasvjetleše čudnim sjajem: — Hajde, prolazite!

A dubok pogled ispod visoka čela, pođe nekuda u daljinu prema planinama, gde se vode ogorčene borbe. M.

39. Kōsovka djevojka.

Ūranila Kōsovka djevojka,
 Ūranila rāno u nēdjelju,
 U nēdjelju prije jarka sunca.
 Zasukala bijele rukāve,
 Zasūkala do bijelih lakāta,
 Na plēćima nosi hljeba bijela,
 U rúkama dva kondira zlatna,
 U jēdnome lađane vōdice,
 Ū drugome rūmenoga vina;
 Ona ide nā Kosovo ravno
 Pa se šeće po razboju mlada,
 Po rāzboju čēstitoga kneza,
 Te prevrće po krvi junāke;
 Kog junāka u živōtu nađe,
 Ūmiva ga hlāđanom vōdicom,
 Pričēšćuje vinom crvenijem
 I zālaže hljebom bijelijem.
 Nāmjera je nāmjerila bila
 Na junāka Orlovića Pavla,
 Na knēževa mlada barjaktāra,
 I njega je našla u živōtu,

Dėsna mu je ruka ōdsječena
 I lijeva noga do kōljena,
 Vita su mu rebra izlomljena,
 Vide mu se džigerice bijele;
 İzmiče ga iz te mnoge krvce,
 Ūmiva ga hlāđanom vōdicom
 Pričėsćuje vinom crvenijem
 I zālaze hljebom bijelijem;
 Kad junāku srce zāigralo
 Progōvara Ōrloviću Pavle:
 „Sestro draga, Kōsovko djėvojko!
 „Koja ti je golėma nėvolja,
 „Te prevrćeš po krvi junāke?
 „Koga tražiš po rāzboju mlada?
 „Ili brata ili brātučeda?
 „Il' po grijehu stara rōditelja?“
 Progōvara Kōsovka djėvojka:
 „Dragi brate, dėlijo nėznana!
 „Ja ōd roda nikoga nė tražim:
 „Niti brata, niti brātučeda,
 „Ni po grijehu stara rōditelja;
 „Mōž'li znati, dėlijo nėznana,
 „Kad knez Lāza pričėsćiva vojsku
 „Kod prėkrasne Samōdreže crkve
 „Tri nėdjelje trīdes't kālūdera?
 „Sva se srpska pričėsćila vojska,
 „Nājposlije tri vōjvode bojne:
 „Jedno jeste Milošu vōjvoda
 „A drugo je Kōsančić Īvane,
 „A treće je Tōplica Milane;
 „Ja se ondje desih na vrātima,
 „Kađ se šeta vōjvoda Milošu:
 „Krasan jūnak na ōvome svijetu,
 „Sablja mu se pō kaldrmi vuče,
 „Svilen kālpak, ōkovano perje,
 „Na junāku kōlasta āzdija,
 „Ōko vrata svilena mārāma,
 „Ōbazre se i pōgleda nā me,
 „S' sebe skide kōlastu āzdiju,
 „S' sebe skide, pa je meni dade:

„„Nā, djěvojko, kōlastu āzdiju
 „„Po čěmu čěš mene spoměnuti,
 „„Po āzdiji pō imenu mōme:
 „„Evo t' idem pōginuti, dušo,
 „„Ū taboru čěstitoga kneza;
 „„Moli Bōga, draga dušo moja,
 „„Da ti s' zdravo īz tabora vratim,
 „„A i tebe dobra sreća nađe,
 „„Ūzet ću te za Mīlana moga,
 „„Za Mīlana Bogom pōbratima,
 „„Koj' je mene Bogom pōbratio,
 „„Višnjim Bogom i svetim Jōvanom,
 „„Ja ću tebi kum vjěčani biti.““

*

„Zā njim ide Kōsančić Īvane,
 „Krāsan jūnak na ōvome svijetu,
 „Sablja mu se pō kaldrmi vuče,
 „Svīlen kālpak, ōkovano perje,
 „Na jūnāku kōlasta āzdija,
 „Ōko vrata svīlena mārama,
 „Na rūci mu burma pōzlaćena,
 „Ōbazre se i pōgleda nā me,
 „S ruke skide burmu pōzlaćenu,
 „S ruke skide, pa je meni dāde:
 „„Nā, djěvojko, būrmu pōzlaćenu,
 „„Po čěmu čěš mene spoměnuti,
 „„A po burmi pō imenu mome;
 „„Evo t' idem pōginuti, dušo,
 „„Ū taboru čěstitoga kneza;
 „„Moli Boga, moja dušo draga,
 „„Dā ti s' zdravo īz tabora vratim,
 „„A i tebe dobra sreća nađe,
 „„Ūzet ću te za Mīlana moga,
 „„Za Mīlana moga pōbratima,
 „„Koj' je mene Bogom pōbratio,
 „„Višnjim Bogom i svetim Jōvanom,
 „„Ja ću tebi rūčni djever biti.““
 „Zā njim ide Tōplica Mīlane,
 „Krāsan jūnak na ōvome svijetu,

„Sablja mu se poč kaldrmi vuče,
 „Svilen kálpak, okovano perje,
 „Na junāku kólasta ázdiĵa,
 „Ōko vrata svilena mārāma,
 „Na ruci mu kōprena ōd zlata,
 „Ōbazre se i pōgleda nā me,
 „S ruke skide kōprenu ōd zlata,
 „S ruke skide, pa je meni dāde:
 „„Nā, djevojko, kōprenu ōd zlata,
 „„Po čemu ćeš mene spomēnuti,
 „„Po kōpreni poč imenu mome:
 „„Evo t' idem pōginuti, dušo,
 „„Ū taboru čestitoga kneza:
 „„Moli Boga, moja dušo draga,
 „„Dā ti s' zdravo iz tabora vratim,
 „„Tebe, dušo, dobra sreća nađe,
 „„Ūzet ću te za vjernu ljūbovcu.““
 „I ōdoše tri vōjvode bojne:
 „Njih ja danas po rāzboju traĵim.“
 Al' bēsĵedi Ōrloviću Pavle:
 „Sestro draga, Kōsovko djēvojko!
 „Vidiš, dušo, ona koplja bojna
 „Pōnajviša a i pōnajgušća,
 „Ōndje j' pala krvca od junāka
 „Tā dōbrome konju dō stremena,
 „Dō stremena i do uzēndĵije,
 „A junāku do svilena pāsa,
 „Ōndje su ti sva tri pōginula;
 „Već ti idi dvoru bĵjelome,
 „Ne krvāvi skuta i rukāva.“
 Kad djēvojka saslušala riječi,
 Proli suze niz bijelo lice,
 Ona ode svom bĵjelom dvoru
 Kūkajući iz bijela grla:
 „Jao jedna! hūde ti sam sreće!
 „Da se, jedna, za zelen bor hvatim,
 „Ā on bi se zelen osūšio!“

40. Ruski čovek.

Godine 1912. slāvila je Rusija stogodišnjicu bitke kod Borodina, gde je odbila velikoga Napoleona s najvećom svojom saveznicom zimom. Bilo je tu svēta kao i mravi. Jednoj gospođi iz Moskve ukradoše ũ stisci novac, pa nije imala čim da se vrati kući. ũ brizi i neprilici lūtala je ōvamo i ōnamo, nē bi li našla koga poznata, ali sve ũzalud. ũmorna i gladna zaustavi se na rāskršću i stane gorko plakati. „Što se dogodī, moja gōlubice?“ začu se dŕboki glas. ũplašena ōkrene se i opazi staroga seljāka, koji je prijazno nagōvori i kome ona suznih ōčiju ōtkrije svoju nepriliku. Seljak se zamisli i svojim suhim, kvrgavim prstima pōgladi bradu, koja mu je sēzala dō pasa; onda izvadi kožnu kesu, sakrivēnu na prsima i nābroji joj svojim tvrdim i izrađenim prstima jedan rubalj u samom bakru, sve kopejku po kopejku. „ŀtkale ste?“ pita gospođa seljāka, a seljak pokaže rukom u daljinu. Izdalēka, iz južne Rūsije dōđe peške u Borodino, otkale će se opet peške vratiti. „Gde ću vas opet naći?“ zāpita gospođa. „Ah što, moja golubice,“ reče seljak kao u neprilici, „mi se zaista nē ćemo više videti, moja golubice,“ i nēstane ga među svetom.

Kōd kuće je stari seljak mnogo pripovēdao o velikoj slavi kod Borodina, a nikome nije kazao, kako izbavi gospođu iz neprilike; ali ō tom je mnogo pripovēdala gospođa, pa sam i ja to dočuo, a milo mi je, što se to priča.

Davorin Trstenjak.

41. Počast ženama.

Crnogorske žene i dēvojke u ratu za oslobođenje g. 1913. donōsile su na ratište vojsci hranu i mŕniciju. Kad je ũstrebalo, one su pomāgale i mužu i bratu i ocu, a hvatale su se i puške i pucale. Pō pet stotina bilo ih je u isti čas na bōjištu. Turci su ōsobito nā njih nišanili, pa ih je mnogo palo. Da žene nē ginu, naredi kralj, da nijedna žena nē sme preblizu na ratište. Žene su opet išle ũ vatru, hvatale se ōružja, pomāgale ranjenicima i odnōsile mrtve i ranjene.

Među silnim crnogorskim stēnama sŕsretne kralj dugu pōvorku žēna, gde nose ranjenike: mŕževe i braću. Sve šute, nekima su ōborene glave, ali nē plaću.

Kralj stane, gleda, kanuše mu suze i skine ženama kapu. ŀdonda su žene opet slōbodno dōlazile na bōjište.

Davorin Trstenjak.

42. Смрт мајке Југовића.

Мили Боже, чуда вѣликога,
 Кад се слѣже на Косову војска!
 У тој војсци девет Југовића
 И десети стар — Јуже Богдане;
 Бога моли Југовића мајка,
 Да јој Бог да очи соколове
 И бијела крила лабудова,
 Да одлѣти на Косово равно,
 И да види девет Југовића
 И десетог стар — Југа Богдана.
 Што молила, Бога домолила:
 Бог јој дао очи соколове
 И бијела крила лабудова,
 Она лети на Косово равно,
 Мртвих нађе девет Југовића
 И десетог стар — Југа Богдана,
 И више њих девет бојних копља,
 На копљима девет соколова,
 Око копља девет добрих коња,
 А поред њих девет љутих лава.
 Тад' завришта девет добрих коња,
 И залаја девет љутих лава,
 А закликта девет соколова;
 И ту мајка тврда срца била,
 Да од срца сузу не пустила,
 Већ узима девет соколова,
 Пак се врати двору бијеломе.

*

Далѣко је снахе угледале,
 Мало ближе пред њу ишетале.
 Закукало девет удовица,
 Заплакало девет сиротица,
 Завриштало девет добрих коња,
 Залајало девет љутих лава,
 Закликтало девет соколова;
 И ту мајка тврда срца била,
 Да од срца сузе не пустила,
 Него тјеша девет удовица:

„Не тўгујте моје нєвјестице!
 Хвāла Богу на његову дāру,
 Ја их млада ни рōдила нијесам,
 Да ми леже нā меку душеку,
 Већ да бране земљу од душмāна.
 Нє плачите, моје кћерце драге,
 Ак' и јесу одлётјели ждрали,
 Остали су птићи ждрāловићи,
 Хранит ћемо птиће ждраловиће,
 Наше племе пōгинути не ће,
 Наши двори пусти остат не ће.“
 Кад је било ноћи у пōноћи,
 Ал' зāvришта Дāmјанов зєленко.
 Пита мајка Дāmјанову љубу:
 „Снāхо моја, љубо Дāmјанова!
 Што нам врйшти Дāmјанов зєленко?
 Ил' је гладан пшєнице бјєлице,
 Или жедан воде са Звєчана?“
 Прогōвара љуба Дāmјанова:
 „Свєкрвице, мајко Дāmјанова!
 Нит' је гладан пшєнице бјєлице,
 Нити жедан воде са Звечана,
 Већ је њега Дамјан научио
 Дō пō ноћи ситну зоб зōбати;
 Од пō ноћи нā друм путōвати;
 Пак он жали свōга господāра
 Што га није на сєби дōнио.“
 Й ту мајка тврда срца била,
 Да од срца сузе не пўстила.

※

Кад ўјутру дāнак освāнуо,
 Али лете два врāна гāvрана,
 Крвава им крила до рамена,
 На кљўнове бијела пјена тргла;
 Они носе руку од јунāка
 И на руци бурма пōзлаћена,
 Бāцају је у криоце мајци;
 Узе руку Југовића мајка,
 Окретала, прєвртала њōме,
 Па дōзивље љубу Дāmјанову:

„Снѣхо моја, љубо Дѣмјанова!
 Би л' познала, чија ј' ово рѹка?“
 Проговара љуба Дѣмјанова:
 „Свѣкрвице, мајко Дѣмјанова!
 Ово ј' рука нашега Дѣмјана,
 Јера бурму ја познајем, мајко,
 Бурма сѣ мном на вјенчању била.“
 Узе мајка руку Дѣмјанову,
 Окретала, прѣвртала њоме,
 Пак је руци тихо бѣсједила:
 „Моја руко, зѣлена јѣбуко!
 Гдје си расла, гдје си йстргнута?
 Ти си расла на криоцу моме,
 Истргнута на Косову равном.“
 Ал' ту мајка одољет не могла.
 Кѣлико се ражалила мајка,
 Од туге јој живо срце пуче
 За својижех девет Јѹговића
 И дѣсетим старим Југ — Богданом.

Народна песма.

43. Kōzački konj.

Nitko se nije tako i toliko sprijateljio s konjem kao Kōzak. On nauči konja takvim rādnjama, da mu se čovek mora diviti. Konj na dani znak leže i ūstaje, pada i ođlazi, diže se na zadnje noge i učini se mrtav — samo što ne ūme govōriti. Kozak voli konja kao prijatelja, nēguje kao dete, pōstupa s njim kao s brautom. A i konj razūme i voli svoga gospodāra.

Jedne noći pređe grānicu nekakav nēmački kriomčar u nāmeri da nešto prokriomčari. Bio je blizu grānice. Opazi ga kozak, stražar. On ūštine konja zā desno uho i za nekoliko minūta kriomčar je bio u kōzačkim rūkama. Razorūža ga i pōtera u pōgraničnu stražarnicu. Išli su nekih četvrt sata preko grānice: nemački kriomčar napred, spōtičući se, a zā njim kozak na konju. Kriomčar je mislio samo jedno: kako da se izvūče iz ove bede, jer zna šta ga čeka, kad ga kozak dovēde pred zapovednika. Tetūra se kriomčar preko granice. Najedāmput ga kozak zaūstavi i reče mu: „Znaš šta, ti si ūmoran. Pōjaši malo moga konja, ā ja ću pešāčiti.“

Kriomčar jedva dočeka i užjaha kozačkog konja. I u času mu sinu misao da se spase: da pobjegne. Pa kako pobjaha konja, počera ga iz sve snage. Konj polēte kao strela.

Kozak se začudi drskosti kriomčara; ali se nē zbuni niti dōhvati rukom za pušku. Žadovoljno i s ōsmehom pošmatra begūnca kako brzo izmiče. — Ah, nesrećo jedna, tō li ti hoćeš! Čekaj sāmō!

Kad je kriomčar podalēko izmakao, kozak izvūće pištaljku i tri puta snažno zavizdi. Konj, koji je dotle napred jurio, čuvši pisak gospodāreve pištaljke, poznati glas, — u trenūtku se ōkrete i u nājbržem galōpu dōjuri natrag svom gospodāru, nōseći na grbini svojoj zaprēpašćenoga kriomčara, koji nije mogao doći sebi ōd straha.

Čim konj dojuri, stade pred gospodara žadovoljno ržući.
— Dole! viknu kozak kriomčaru.

Ovaj siđe s konja i mōljaše za oproštēnje.

Kozak pōnova uzjaha svoga konja i rāzdera se na kriomčara:

— Napred u stražarnicu (karāulu)!

M.

44. Lijepa naša dōmovino!

Lijepa naša domovino,
Oj jūnačka zemljo mila,
Stare slave dōjedovino,
Da bi vāzda srećna bila!
Mila kano si nam slavna,
Mila si nam ti jēdina!
Mila, kuda si nam ravna,
Mila, kuda si planina.

Žanju srpi, māšu kose,
Djed se žuri, snōplje broji;
Škriplju vozi, brašno nose,
Snaša prēduć čedo doji;
Pase marva, rog se čuje,
Oj, oj, zveči, oj u tmine,
K ognju star i mlad šetuje,
Evo naše domovine!

Vedro nebo, vedro čelo,
Blaga prsa, blage noći,
Toplo ljeto, toplo djelo,
Bistre vode, bistre oči,
Velje gore, velji ljudi,
Rujna lica, rujna vina,
Silni gromi, silni udi:
To je naša dōmovina!

Teci Savo, Dravo teci,
Nit' ti Dunav silu gubi,
Kud li šumiš, svijetu reci,
Da svoj narod Slaven ljubi:
Dok mu njive sunce grije,
Dok mu hrāšće bura vije,
Dok mu mrtve grobak krije,
Dok mu živo srce bije.

Antun Mihanović

45. Сѣва.

Ријeko свѣтих чўства наших!
 По зѣлену тѣци сагу,
 Те дивотно срѣбром пѣши
 Пѣстојбину браће драгу!
 Тѣци, плини низ полоје
 Те ѡтплини наше јѣде;
 Рѣду кѣзуј пјѣсме моје
 Да за Дѣмовину знаде.

Иван Трнски.

Дивна ли је земља суседна нам Крањска, а пѣнајдивнија северна јој страна, коју Словенци зѣву „Горењско.“ Ў тој братској земљи, која није толика, кѣлико наша Слѣвонија, има безбројних природних красѣта. Ту је никнула пѣзната песма, која слави лепѣту „Бледскога језера“; ту је „Бѣхињско језеро“, ту „Пѣричник“, један од најкраснијих слѣпова, што их познамо, па је у Крањској и извор Саве, те најзнаменитије хрватске рѣке. Ако си пѣсетио красно „Бледско језеро“, тад не пропўсти, да не би походио и Бохињску дѣлину, што лежи међу висѣким ѣлпинским бреговима, међу којима се разлило и „Бохињско језеро“ на уру далѣко, ѡкружено шумом црногѣрице, у којој расту вите јеле и ѡмѣрике. Бродар ће те повѣсти на чамцу, а вѣзећи се чујеш тајни шўм и све то јачу бўку, док међу шумским зелѣнилом не зѣгледаш срѣбрни трак — слап Сѣвице. Ѣкомита, 75 метѣра висѣка стѣна заўстави путника, низ коју се руши Савица сѣ два слапа, брујѣћи и грмећи, да ти се земља под нѣгама тресе.

На сунцу се вода прѣлева попут драгўља и бисерја, дршће у зрѣку као нѣбеска дўга, те пѣкрива цео крај тѣнахном кйшицом. Дигнеш ли двадесет корѣка далѣко ѡд слапа чашу ўвис, напунит ће се доскѣра вѣдом, а који су је пили, веле, да је то душа од воде, да је то бисер-вода. Висѣко иза извора Савице прѣтеже се гѣло, шест сѣти дўго, камѣнито, пўсто и мртво поље, које нас пуно сећа на хрватско Приморје. Изнад тога поља удивљује путника величѣнствени Триглав, што се диже на три глѣвице 2865 метара висѣко. На том пољу йма седам језѣра, која су међу собом спѣјена; пѣследње језеро руши се у дубйну те провѣљује на два ждрела као Савица, прѣтичући Бохињско језеро.

Сава има два извора: Бохињску Савицу и Пёткоренску Савицу, које се састају недалёко градића Радољице, отварајући сребрџину Саву.

Сава тече самим славенским земљама, она је река славенска.

Тече Сава од Трйглава
Из славенског завичаја;
Од Трйглава до Дунава,
Три плѣмена к једну спаја.

(Иван Трнски).

Драгутин Хирц.

46. Soča.

Krāsna si, bistra kći planīna;
Prīrode žar u tebi sja,
Prōzirnih kad ti sred dubīna
Olūje gnjev nē muti dna.
Krāsna si gōra kći.

Tvoj brzi tok kō hod je lak
Plāninskih djēvojaka,
I jāsna si kō gorski zrak,
A glāsna si kō i pjev jak
Plāninskih zor — momaka.
Krāsna si gōra kći.

Rād gledam tvoje žive vode,
Vālove tvoje zēlenmodre:
Sva tāma trāvā na planīni,
Sva vēdrost rūjnoj u visīni
Ljēpo se ū njim' slila;
U rosi vīsa plāvetnih,
U rosi gōra zēlenih
Ljepōtu ti si pila.
Krāsna si gōra kći.

Ti znānica si meni draga!
Kad šumiš gōrskih iz dūbrava,
Nosiš mi s milog rodnog praga
Cjēlova brēme i pōzdrava.

— Po rāvni ovoj tužno strūjiš . . .
 Oj kako glāsno, ljupko brūjiš,
 I čvrsto, krepko poskākujesh,
 Dok gōram' hitaš i pūtuješ!

Kad put svoj ūtreš na ravnine,
 Zašto te živa radost mine?
 Što plaziš kano izmorena?
 Što plačeš, bolna, rāstužena?
 Oj teško, teško ti ōstavljāš
 Kōlijevku gorsku vāla svoga!

Zar znadeš, da sad vodu vāljaš
 Ūz groblje roda slōvenskoga?
 I dvōjak bol' nam tŕpjet znaš,
 Ti tužna, ali časna!
 Ōgromna kāno suza sjaš,
 Al i ko suza — krāsna!

Krāsna si, bīstra kći planīna;
 Prīrode čar u tebi sja,
 Prozirnih kād ti sred dubīna
 Olūje gnjev ne muti dna.

Po slovenskom od Simona Gregorčiča.

47. Probūdit će se lāv.

Pusto istarsko selo bēz crkve i škole. Ūokolo sama beda. Sirōmašni se narod muči i kinji, da štogod zāvredi. Onda dođe bēzdušni lihvar, pa mu sve otme. A kad nē može dā plati, onda ga pŕiveže ūza se, da za nj tegli, da se za njega troši i mŕcvari.

Ī krv mu pije, tuče ga ū dušu, grđi mu jezik, blati mu ōbičaje, goni ga i do živōtinje ponižuje. I tako u našem čōveku trne svest i trne — i dođe dan kad i on sam izgubi svaku nadu u bolji život, kad ga ōbuzme tužan ōsećaj, da je on na svetu samo zato, da tūđinu služi, da ga sluša, da ga se boji, da pred njime strepi.

Onda dođe dan — i u njegovu selu ōdjekne lōpata: eto, došli ljudi i pōlažu ūgaljni kamen, a na njemu dižu zīdove visoke i bele. I meću krov, a nāda nj tornjić sa zvoncem, koje će

jednog jutra ōdbiti u drago, rođeno nebo svoje tanke, srebrne zvuke — i na njegov će glas dolēteti jato vēsele, male dece, da se ōkupi oko učitelja ili učiteljice i da guta novu do tada nikada nečuvēnu reč . . .

I naš će ūbogi čovek glēdati i slušat će, kako se iz bele, suncem blagoslōvljene družbine kuće rāzležu tanki glāsovi detinje pesme:

Gde ptičice milōglasnim glasom pevaju: Tu je moja dōmovina — tu moj mili stan . . .

A čut će se i drugi glāsovi: o slobodi, dostojānstvu čoveka, o časti nārodnoga imena . . . I on će prisluškivati i stati ko skāmenjen. Onda će se i u njemu krenuti nešto. Zadržtat će davno ōbamrle žile, zaigrat će u njemu duša, žilama prostrūjiti snaga, probudit će se u njemu čovek, naš čovek, Jugoslāven — i kad vidi, kad se seti, što je sirōta sve prošao i što je sve prepatio, stisnut će zube, zgrčiti pesti — i jednim će mahom stresti sa sebe srāmotan jaram, koji ga tišti.

Viktor Car Emin.

48. Istra zove Marka.

Huji vetar i kipi magla u puljskome zātonu. Novē āveti niču iz zemlje, hrle sa dalēkih gora i poljāna, stižu u pōvorke i jata k mrtvome junāku. To su dusi starih istarskih kmētova. Na njima je sto trāgova ūporna rada, teške rābote, plēmīčkoga biča, gladi, žeđe i golōtinje.

— Krāljeviću Marko, gle što učini ōd nas sila i nēpravda. Iskrčismo sve gore te naše zemlje, izōrasmo sva polja, natōpismo je našom krvi i našim znojem, ali gvōzdeni su ljudi gāzili pō nama, ubijali nam nadu, pōganili nam veru i ponizivali ponos naš . . .

Čeznuli smo zā danom, u koji ćeš dā prodeš preko naših poljana kao zvezda preko neba. Očekivali smo te kao sunce, što će da nas ōgreje i ojunāči. Nādali smo se, da ćeš nam dōneti zvezdu na vrhu svoga koplja, zvezdu sjajnu i plāmteću, što rāzgoni tame i bodri klōnula srca. Bējasmo kao mrtvo more, što čeka da ga ōšine krilo olūje, pa da onda ūskipi i đipnē, da se propne i ustalāsa, i pōruši nāsipe, i progūta ōbale, i rāzlije se preko brēgova. Čekali smo te mučāljivi i tužni u tmurnim praskōzorjima na vrhōvima hūmaca i gōra, ali ti nam nē dođe,

— junački tvoj duh ne prohūji kroz naša srca: ne dođe, junače, da ūsadiš mač u gredelj našega pluga za znak i znamen, da smo i trūdbenici i gospodāri rodne nam grude . . . Klonusmo bez borbe i mrōsmo s gospodārevom petom za vratom . . . Kraljeviću Marko, što done, kaži, našim sinōvima i ūnučadi? Tužniji su i jādñiji od svojih otāca i pradedōva. Iščupaše im srce iz nedara, oteše im dušu iz grudiju, pomrāčiše im i iskōpaše oba oka iz glave, pa lūtaju po tami i slede kao stado ovāca tuđe stope i pōzive.

Ūstani, junače, i pomōzi našim ūnucima! Još je vila po našim gōrama, a po brdimā i dōcima trave svākojake, ā najviše smilja i kōvilja. Daj, nek nam deca pōgledaju opet oćima po svetu, jer su jādna i nēsretna! — — Junače, oštani s nama, a kad dogōri do nokāta, ustat ćemo mi mrtvi da vōjujemo uz tebe pōslednju oćajnu borbu, da spāsimo — da ošvetimo! . . .

— Ostani s nama! kliću vile nāokolo.

— Ustaj i progovōri! stoji vapaj rōbova, galeōta i kmētova, trūdbenika nēvernoga mora i tvrde istarske grude.

Žestok srh prolēti telom mrtvoga junāka; pomāko je ruku, pōdupro se laktom o stenu i đipnuo nā noge. Strši ko ōrijaš na onom kamenu, širi ruke i gleda u āveti.

— Primāknite se, tužni i zabōravljeni, da vas zağrlim sve skupa! . . . Grādite mi grōbnicu na ōvome žalu, ali neka bude kao kula, iz koje ću da bdejem nad vašom ūnučadi — neka bude kao ūtvrđen grad, iz kōjega ću da nāhrupim s druźbom svojom, kad kucne časak ūstanka i ōdmazde! — — —

Vladimir Nazor.

49. Pjesma o Istri.

Sliku milu Istre naše
Ja ū sŗcu nosim svom . . .
Leži ravna i vŗletna
Nā tom moru Jādranskom.

Sela su joj biser sitni
Na hāljini zelenoj,
Grādovi joj tōke sjajne
Na dōlami šarenoj.

Glava joj je Ućka gora,
Buk vālova njen je glas,
Kitne šume i pašnjaci
Oko struka zelen pas.

Raša, Mirna i Drāgonja
Teku žilam' njēzinim . . .
Gle ōtoke, djecu lijepu,
Na skūtima mājčinim!

Istro naša, majko naša,
 Ū srcu te nosim svom.
 Najljepša si zā me zemlja
 Nā tom moru Jādranskom.

Iz Nazorove Čitanke.

50. Хајдук Вељко ослобађа Црну Реку од Турака.

У почётку 1807. год., пошто Срби завладају Београдом, хајдук Вељко стане се молити Правитељствујушчем Сенату да му даду допуштѣње да пређе на Криви Вир, да побуни Црну Реку или мали Тимок, и да отме од Турака. За тај посао он није йскао никакве друге помоћи до један барјак и отворено писмо да сваки човек од бегунаца или дошљака из оног краја, који хоће, може слободно с њим поћи на тај посао.

Понајвише ондашњих саветника српских нити су знали шта је Криви Вир, ни Црна Река, нити су тих имена пре чули од њега; зато су йзнајпре све разбијали, а кад им он досади мळेћи се сваки дан, онда рече Младен, који је најстарији био у Савету:

„Хајде, море, кад је тако навалио, да га пошљемо; па ако да Бог те отме што, добро, — распространићемо земљу нашу, ако ли погине и пропадне, ми му нисмо криви, видиш да не ће да мирује, него ће отићи и без допуштѣња.“

И тако му даду барјак и отворено писмо, у коме га најменују бубубашом, и допусте му да може сваки од дошљака из онога краја који хоће, поћи с њим слободно; и даду му још неколике стотине грџа новца и мало цебане.

Вељко сад с тим барјаком и писмом скупи гоново стотину којекаквих бегунаца и бећара из онога краја, па удари с њима управо преко Кривога Вира, и дође у село Подгорац, те онде опколи некаквог бега у кули. Истина да с бегом није било више од десетак до петнаест душа, али је кула била тврда; зато му дању нису могли ништа учинити. А кад буде увече, Вељко нађе у селу неколико буреда и каца, па их напуни сламом и сеном, и приваљавши под кулу, запали, те тако упали кулу. Кад кула стане горети, бег се преда, а Вељко га сутрадан са свима Турцима йспрати у Турску.

Кад чују остале сѹбаше и бѣгови по Црној Реци шта је било од овога бега у Подгорцу, одмах сви побегну у Видин и у остале околне градове и вѣроши, а Црну Реку оставе Вељку. Ма он не хтеде народ сав дизати на војску, као што је био обичај, него покупи још нешто бећара и самовољаца, а народу каже да сваки ради свој посао, а он ће их чувати од Турака, само да му војсци храну доносе; па се потом намести у некаквом селу да зимује, јер је било још рано и био је снег ударио.

Кад Турци у том чују шта се ради по Црној Реци, и разбѣру да Вељко нема много војске, онда се из Видина подигне неколико стотина Турака, и пођу на њега; а кад дођу на последњи конач, па ће као сутра ударити, онда он скупиле све своје момке, па им рече:

„Браћо! Ми Турке овде не можемо чекати, јер је њих много више него нас; већ хајдемо, у име Бога, да ми ударимо ноћас на њих, па ако их како збунимо и разбијемо, добро; ако ли им не могнемо ништа учинити, а ми ћемо ноћ на главу, па у планину!“

И тада, подигнувши све своје момке, отиде, те се полако привуку и уђу усред Турака, па уједанпут сви оборе ватру из пушака, и стану викали турски:

„Бѣжите! Разби нас Хајдук Вељко!“ Турци се од пуцаве и од вике онако иза сна смету, а коњи им се изоткидају, па ударе преко логора и преко њих, и тако Турци побегну, који пешице, који бос, који голѳглав, а сав логор оставе Србима.

И од тада Вељко остане код Турака у свему ономе крају страшни непријатељ.

Вук Стефановић Караѳић.

Напомена: Правителствујушчи Сѣнат = Управна скупштина.

51. Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan na stratištu.

Bečko Novo Mesto, 30. aprila 1671.)

— — — Na trgu i okolo njega svuda muk. Pövetarce ispod sunca tihano je lovörilo i nanösilo miömiris pröletnoga cveća i mlade trave s ökolnih livada. Sunce je već osvötlilo polövicu stratišta; krvnik je mirno odmötao svoj mač, koji sevnu,

dug i širok. Ljudi pōgledaju sat na tornju, vrata od ōružnice i onaj mač — pak svi pōgledi panu na onaj shod na pōčelju ōružnice, na prvom spratu. Nā shod su izašli gradski sudac, njegovi p̄isednici i bēležnik kažnenoga suda Hanugel. Na bedemu sve se p̄ipelo jedno nā drugo.

Još jedan hip, i škripnu teška vrata od ōružnice, trgne se mlado i staro, sve p̄idigne glavu, brūj polēti zrakom, pa opet grobnj mūk . . .

Vrata su se otvorila, nā trg su stūpila dva seda kapucina, pōgnute glave, svaki nosi malo propēlo; zā njima ide kapetan von Ehr, pak deset kōpljanika, onda opet dva kapucina, jedan levo, drugi desno Petru Zrinskomu, koji lāgano stupa s propelom u rūkama. Sunce mu kruni otkrivēnu glavu, onu valōvitu crnu kosu, na modroj dōlami blistaju se krupne tōke. Korak iza njega ide sluga Tardić, pa opet deset kōpljanika.

Na kapetanovu zāpoved svi stanu pred oružnicom, netom su izašli iz nje.

Beležnik kažnenoga suda p̄očita ōsudu sa shoda jakim glasom, pak javi, da je stiglo pomilovānje od p̄emilostivoga cēsara i kralja Lēopolda I., da se osuđeniku nē će ōdseći dēsnica.

Petar pōmisli na Frana, zāhvalno pōgleda put neba.

Gradski sudac slomi sada jedan štapić i baci ga sa shoda nā trg.

Na kapetanovu zāpoved krenu prema stratištu.

Sve su ōči ūprte u Zrinskoga, svi se čude njegovu spōkojnom licu, koje p̄ōseva neizmernom dobrotom i milōtom, onāko blede, onako sveto, jer njegova bledōća zānosi na onu vĕlikih mŭčenika. Iz dubōkih ōčiju proviruje mu neka svetla nādzemna snaga, jer dok idu lagano trgov, on nē vidi nego malo propelo, on nē čuje reči svōjega ispovednika, koji ga teši, da će dōmala stūpiti među blāžene nā drugom svetu.

Već su kod stratišta. Zrinski pōgleda krvnika i njegov mač, p̄ritisne srce rukom i izusti tužno :

— Časni i dobri moj ōče, mōlite se Bogu za moju ōtadžbinu. Oh, da znate kako je pōgažena! Mōlite se za nju!

— Jā se zā sve patnike! . . . ūduši se starcu reč od vĕlikog tronuća.

— Molite se Bogu za moju ženu, za moju decu!

— Molit ću se . . . — Zajēca tiho ispovednik.

— Molite se za moju dušu! — ūzdahne Petar, pa ūzađe stalnim kōrakom na stratište, a odmah zā njim ispovednik i sluga. Krvnik stoji nepōmično, drži mač na golom rāmenu.

Zrinski svrne očima po trgu, pōgleda poverenike, i reče svojemu ispovedniku:

— Više se ovi sirōmasi boje moje strašne smrti nego li ja.

— Oprōstite svima . . .

— Őpraštam . . . — drhtne Zrinski, preda propelo ispovedniku, svuče dōlamu, dōbaci je slugi, izvadi iz džepa svilen rubac prēkrasno izvēzen zlatom, ōgleda ga, pōljubi ga, pa ūzdahne s nājvećom boli:

— Oh, Katarīna moja! . . .

Na kapucīnskom tornju ōdbije devet sati.

Zrinski klekne, pōgleda sunce, poljubi onaj svileni rubac, dade ga slugi i ūmoli:

— Jure, sveži mi ovim rupcem oči. S Bogom, dobri moj Jure! Taj rubac dala mi je moja Katarina na Pētrovo prēd tri gōdine. Njezine su ga ruke tako lepo . . .

— Dobri moj kneže! . . . zāplače sluga.

— Prīdigni mi kosu sa zātiljka nā teme i dobro je sveži. Sāstaneš li se gde s mojom Katarinom, s mojom decom — daj im taj rubac. Jure, ne reci im, koliko sam trpio . . . Sastat ćeš se možda s mojim sinom . . . Tvrdo sveži . . . Njega možda nē će pogūbiti . . .

Sluga sākuplja valovitu crnu kosu, u kojoj nisu već retke srebrne niti, i prīdiže je na teme, a njegove se suze toče nā nju i na onaj jaki i lepi vrat . . . Kad zāveže oči i kosu istim rupcem, ōdmakne se od gospodāra i pōkrije lice rūkama.

Zrinski se sad prēkriži, sklopi ruke, prigne glavu i glasno izusti:

— Bože, primi dušu moju!

Svud grobni muk. Brdom struji prōletni mīomiris, s vedra neba sije sunce na onu pōgnutu glavu i čeliva onaj otkriveni vrat . . . Srca nē kucaju: krvnik pōdigne svoj vėliki mač, silno zāmahne, mač sevne, zāzuj i zāhvati Zrinskoga niže zātiljka po jakoj kosti. Petar pane na kōlena, a krvnik, sav smeten, naglo zāmahne, ali i pō drugi put udari krivo, zaseče tek do pola vrata. Zrinski se sruši nā prsa, protegne se, krv poprška crno sukno, zāpuši se nā suncu, mrzli trnci prōlete one ljude nāokolo, mnogi proklinju krvnika, koji tako muči křštenu dušu. Zrinski se trza

na onom suknu, priđiže se, glava mu visi, njiše se na sve strane, krv šiklja iz grozne rane, kosa mu se razvězala, i ona visi, okrvavljena vuče se po suknu, a krvnik, sav izvan sebe, besan, hvata kosu, lovi glavu, da je odreže. Ljudi se zgražaju, neki ũrliću, mnogi beže s bédema. Krvnik năpokon odreže, ōtpili křvavu glavu, pa ōdskoči, năsloni se na kladu, zadřhta, grčevito se zguri, prězavo prěvrati ōčima. Sad pōhiti k stratištu ono deset ōkrinkanih ljudi, svi răstegnu crno sukno, veliko poput năjveće pōnjave, ōmotaju i truplo i glavu, sve ōstave onde i pōvrate se na svoje mesto. Sluga Juraj, prěstravljen, zăkloni se u kapucinsku crkvu.

Ne prođe ni četvrt sata, vrata oružnice opet zăškripnu i zăcvile. Nă trg dovedu kneza Frana sve onako kao i Petra.

Malo pred podne sahrăniše Zrinskoga i Frankopăna u isti grob. Na humak položiše ploču, koja je već više dana bila gotova . . . Nă njoj je isklesan krvnički mač, a năd njim dve mrtvačke glave. Lătinski natpis kaže, da u grobu počivaju knez Petar Zrinski, ban hrvatski, i markiz Fran Frankopan, zadnji od svoga roda.

Evgenij Kumičić.

Tkō svōju zěmlju ljŭbi,
 Ā tko nē će biti rŏb,
 Tomu křvnik glăvu rŭbi,
 Tăj u hlădan păda grŏb.

Avgust Harambašić.

52. Mŭčenici.

Stărica nas ũči knjiga mudra,
 Mŭčenici da su vijek prvăci
 Bŏlujućeg čovječănskog roda:
 Oni svojim mŭkama ga jăče,
 Oni svojom vĭdaju ga krvlju.

Vladislav Vežić.

53. Госпосветско поље.

На Госпосветском пољу засео је Отон престо корушке пŏкрајине. Устољичење корушких војвода вршило се овако:

Два сата од Цěловца под гором Крн стајао је камен, на којем је седео припрост кмет. Једном руком држаше бика, а другом шăрену кобилу. Недалěко од њега, окружен плем-

ћима и витезовима, стајао је у сивом капуту и кметским ципелама војвода с покрајинском заставом.

Кад би се војвода стао приближавати кмету, упитао би овај: „Тко се тамо приближава?“

Нато одговоре сви: „То је кнез.“

Кмет пита даље: „Хоће ли бити праведан судач и чувар праве вере?“

Људи одговоре: „Јест, и увек ће бити!“

„Којим правом,“ пита кмет, „може он мене скинути са овога престоља?“

„Добит ћеш шездесет сребрњака, шаренога бика, кобилу, одело, које има кнез сада на себи, и твоја ће кућа бити опроштена пореза.“

Кмет лагано удари кнеза по лицу, те га опомене да буде праведан судач и, сишавши с камена, оджене дароване му животиње. Кнез ступи на камен, извуче мач, замахне њиме на све четири стране и завери се, да ће бити свима судач по дужности и правди.

Затим би пошли у господетску цркву, да присуствују свечаној миси и црквеном благослову.

Истом иза црквених свечаности војвода се преобукао и сео да обедује. По обеду вратили би се на господетско поље, где би кнез сео на каменити престо, делио феуде и кројио правду.

54. Борац борцу.

„Где ја стадох — ти ћеш поћи!

„Што не могах — ти ћеш моћи!“

„Куд ја нисам — ти ћеш доћи!“

„Што ја почех — ти продужи!

„Још смо дужни — ти одужи!“

Из песме „Светли гробови“ З. Ј. Јовановића.

55. Pjesma o Vidovdanu.

Kad je palo na Kosovu carstvo,

Sakrilo se sunce za oblake,

Da ne gleda sve mrtve junake.

Svi se lūzi zavili u tuzi,

Sva su sela proplakala bijela,

Sve se majke zävile u crno,
 U skrövište ödbjegle su vile.
 Űmukle su i gusle i pjesme
 Pjesme vedre, al' i pjesme sreće.
 Nă Kosovu, na kōbnome polju,
 Nikad više ne pročvalo cvijeće!
 — — — Al' guslāri östadoše stari,
 Svaki öd njih lüćcem röblje jāri,
 Da se digne i da lance skine,
 Zoru kliče i pröganja tmine!
 Zēman gradi po kotāru kule,
 Zeman gradi, zeman razgrāđuje;
 Ima neko, koji lance kuje,
 Drugi opet, koji ih raskiva.
 U nārodu vjera ti je živa!
 Što se ono öd istoka rūdi,
 Što se pjesma űspavana būdi?
 Što se sela nāsmijala bijela,
 Što su majke zbācile crniņu,
 Dok još djeca po rāzboju giņu?
 A što j' opet, da čudne li sreće,
 Nă Kosovu pročvjetalo cvijeće?
 Zora planu o nōvome danu,
 A za zorom staro sunce grāņu,
 Ā dan vidje konja i konjika,
 Krāljevića nāšem rodu dika!
 Dan ga vidje . . . rod mu tōpot čuo,
 Marko ust'o . . . narod uskřsnuo!
 Dolētješe ptići zdrālovići . . .
 Složno kolo vode Jūgovići . . .
 Eto dana, eto Vidovdana,
 Jer je palo nă Dunavu carstvo!

Rikard Katalinić — Jeretov.

56. Ѓёле — кўла.

[Написано 1833. године].

За чётири дана лāгана хода, час кроз лако прїступачне
 планине, час кроз ванредно плодне али пусте дōлине и равни,
 ја стигох у равницу око Ниша, пōследње турске вāроши
 гōтово на самој грāници Србије; био сам измакао на коњу за

једно по сата испред каравана. Сунце је жегло; од прилике на једну миљу од вароши, ја угледах једну широку белу кулу где се уздиже усред равнице, блјстајући се као пароски мрамор; стаза ме је к њој водила; ја јој приђем ближе, и давши једном турском дѣтету што је ишло са мном, мога коња да га придржи, седох у хлад од куле да мало отпочинем: тек што сам сео, кад, подигавши очи на споменик у чијем сам хладу био, видех да су његови зидови начињени од правилних слџјева људских лубања. Те лубање и та човечја лица, огуљена и побелела од кише и сунца, облепљена с мало малтера, образовала су потпуно славолук, који ме је заклањао од сунца; на неким је још била заостала коса и лепршала се на ветру као лишај или маховина; јак и свеж поветарац дувао је с планина, и прџдирући у многобројне шупљине глава, лица и лубања, изазивао је у њима жалостивно и тужно звјздање. Никог није било ту да ми објасни тај дивљачки споменик; дете које је држало за узду мога коња, играло се ситним отпацама лубања што су се распадале у прах испод куле; ја сам био тако посустао од умора, врућине и дрмежа, да сам заспао наслонивши главу на тај зид од одсечених глава. Кад сам се пробудио, ја видех око себе караван и више турских коњаника, који су дошли из Ниша да ме допрате у варош; они ми рекоше да су то главе оних Срба, које је паша поубијао у последњем српском устанку. Ова равница била је поприште смрти тих храбрих љстаника, а овај споменик њихова гробница. Ја поздравих оком и срцем остатке тих јуначких људи, чије су одсечене главе постале камен темљац независности њихове отаџбине. Србија, у коју ћемо да ступимо, сада је слободна, и песма слободе и славе одјекивала је у кули Срба, који су умрли за своју земљу. Ђскоро ће и сам Ниш бити њихов: нека сачувају овај споменик! Он ће научити њихову децу шта вреди независност једног народа, показујући им по коју су је цену њихови оциви откупили.

Алфонз де Ламартин.

57. Crni dani našega nāroda u vĕlikom svetskom ratu. (1914.—1918.)

Vidovdanski atĕntat je poslūžio Cĕntralnim Silama za povod ratu. Prve granate padaju na Beĝograd, na ųižu Jugoslovenstva i to je prvi jugoslĝvenski dokaz ovoga rata: ono nĕkoliko pobi-

jenih žena i dece u samoj vāroši i ono nekoliko žrtava kod Savskog Mosta. Prestolonāslednik Alēksandar 4. āvgusta (1914.), u Krāgujēvcu izdaje ovu jugoslavensku nāredbu vojsci :

„Jūnaci! Najveći i zākleti nēpriatelj naše države i našega naroda iznenada i bez ikakvog rāzloga nasrnuo je besōmučno na našu čast i nā naš život. Austrija, taj nenāsiti naš severni sused, već je nagomilala vojsku i učinila više pokušaja, da pređe našu severnu granicu, i da pōrobi našu divnu Ōtadžbinu. Njoj kao da je bilo mālō što smo mi mōrali gōdinama da slušamo jauke miliōna naše braće, koji su dō nas dōpirali iz Bosne i Hērcegovine, iz Banāta i Bāčke, iz Hrvatske, Slāvonije, Srēma i sa našeg mōra kršne Dālmacije. Sada je zatražila nājviše, traži našu glavu, našu nezāvisnost i čast Srbije.

Jūnaci! Posle sjajnoga ūspeha našega oružja 1912. i 1913. godine i državnih tēkovina, koje nam je priznala cela Evropa zāključenim mirom u Bukareštu, Jā sam nājiskrēnije želeo, da se Srbija i moji dragi rātnici u miru ōdmore i ōkrepe od silnih ratnih nāpora uživajući u tēkovinama svojih pōbēda. I zato je bila Srbija gōtova, da se na miran nāčin ōbjasni i sporazume s Austro-Ūgarskom o svima spornim pītanjima. Ali se nā žalost odmah ūvidelo, da Austrija nē ide nā to da s nama pregōvara, čak i da smo ispunili sve njene zāhteve. Ona je bila rēšena, da nas nāpadne, da nas pōnizi i da nas ūbije. Zato su ti sramni zāhtevi Austrije morali dōbiti dōstojan ōdgovor. Ja sam ih sa prezrenjem odbio, ūveren, da ćete svi vi tu srāmotu, koja je imala pasti nā nas, baciti u lice ōnome, koji je pōkušao, da njome umrlja sjaj i slavu vašega ōružja. Stoga sam vas pōzvao u ovo radno dōba, da pod vašim pobedonōsnim zāstavama, i ako još ūmorni od skōrašnjih naših pōbēda, stānete opet na branik Ōtadžbine. Saopštēnje, koje vam sada činim, jeste ōbjava rata Srbiji. Na ōružje, moji dični sōkolovi! Ū boj za slobōdu i nezāvisnost Srpskoga Nāroda i Jugoslovenstva.“

Srbija, izazvana mnogo pre nō što je mislila, krvlju svoje nājbolje dece, piše, posle bālkanskih rātova i drugu stranu vēlikog dela, koje će se, kad se jednom zāvrši, zvati Jugoslavija. Jednōvremeno, pō svoj Jugoslaviji pod Austro-Ūgarskom, nāstaje: ubijanje, vēšanje, veleizdajnički prōcesi, prōgoni . . .

Masa ih je pō Bosni i Hercegovini, po Banātu, Bačkoj, Dālmaciji, Hrvatskoj i Slōvenačkoj, pōvešano, bačeno u tāmnicu i prōgonjeno. Odmah u počētku rata stādoše austro-ugarske

vlasti zatvārati sve naše prve i nājviđenije ljude. Madžari oteraše naše seljake iz vlastitih njihovih kuća i naseliše madžarske porodice te im poklōniše sve zemlje i kuće. Vlada vešanja, progona, otmica i zāplena prodūžuje se. Jugoslōven je kriv već samim tim što je Jugoslōven. Narodna ošecanja krste se rečju „velē-izdaje“ a to vodi na vešala i u tāmnicu. Kod izvesnih austro-ugarskih zarobljenika načdene su fotografije, koje prikāzuju vešanja Hērcegovaca iz Gackog i okoline izvršena u Āvtovcu u martu, aprilu i maju 1916. Jedan podnārednik bōlničarski u Avtovcu imao je mnogo fotografija, koje prikāzuju sprōvode na gūbilište, vešala i lēševe. Trēbinjski ratni sud, u prvj polōvini iste godine, osūdio je na smrt, bez ikakovih dōkaza da su oni pomagali crnōgorskoj vojsci, oko 400 Hercegovaca.

Ūmirući, kidajući se od bola, okāmenjena srca, i kad su ūmirali, i kad su škrģūтали zūbima, i kad su nāuznako viseli na vešalima, i kad su trūnuli u zarobljēničkim lōgorima, i kad su goli i bosi izbacivani na cīču zimu, i kad su im pālili kućna slēmena, — oni su znali zašto i za koga ginu, ūmiru, trpe bol i patnju. Ceo naš Devētnaesti Vek pun ūstanaka, pōbuna i rātova, stvorio je našega čōveka čōvekom, razvio mu najviše i nājsvetije ošecanje, osećanje slobōde, i, kad su došli teški dani rōbovanja i ugnjetāvanja slobode, on je urādio samo ono što je morao da ūradi: digao se za slobodu.

(1918.) Jedna vojska prēkaljenih vitezōva iz bajki, puna ožnaka iz rānijih křvavih dana, ūmorna ali još ne ubijēna; jedna vojska „jaka kao smrt“, tvrda kao granit, — baca se na nēprijetelja, krha se i lomi po svetim poljima i křvavim ūrvinama maćedonskim, pōnovo krvlju stvara jednu veliku junačku pesmu i, kao oćarana, prēleće od Bītolja do Beljāka, vėzujući se sa srpskim zarobljēnicima, koji hītaju iz zarobljēničkih lōgora, i jugoslavenskim vojnicima i kōmitama, koji napūštaju front pa slaze iz planīna, noseći u svojim starim svetim zāstavama, prorešētanim u strašnim okršājima, nova sunca, nove slobode i nove nade.

Branko Lazarević.

58. Svētao prīmer.

Bilo je to slavne 1815. godine . . . Ōbesni Čaja paša po nāredbi vezīra Sūlejmana Skōpljaka, pljāčkaše plodna i bōgata šumādijska sela. Ne nāišavši ni na kākav jaći otpor na putu,

stigne on u Čačak. Miloš se reši da ga napadne s Ljubićskog Brda, na kome se beše ušančio.

Započe se ljuti i strahoviti boj. Turska je vojska i mnogo-brójnija i bolje naoružana i odevěna nego srpska. Turci imađahu dosta i tópova i kónjanika. Topot od konja njihovih konjanika, koji jūrahu na krasnim ārapskim konjima po ravnici oko Čačka, zadāvao je neōpisani strāh. Pa ipak se Srbi držahu jūnački sve dok im ne poče nēstajati džebāne. Turci jurišahu sve više i više i nājzad zāuzeše prvi šanac, koji bějaše na pōdnožju Ljubićskog Brda. Kada se staše prīmicati drugom šancu, Srbi počeše ūzmicati. I hrabri Tānasko Rājić pade opōminjući Srbe da ne klōnu i da nē puste tópove, koje su s teškom mukom stekli. Ali ga već niko nē slušaše. Strah beše ovlādao svima. Pa i sam Miloš beše pōkoleban. Nije znao šta da radi, kako da stane nā put tomē nēredu.

Ū taj mah pōjavi se jedna jūnačna žena s pōgledom punim bola i očājanja.

— Kuda ćete, nēsretnici? vikaše ona begūncima, kojima beše zaslēpio razum. Komu ōstavljate srpsku nejač i širočad? Zar se tako brani ōtadžbina? Zašto ne prīpašete prēžine i ne ūzmete prēslice ū ruke? Pūstite barem nas žene da zadēmemo kūbure i da s Turcima megdan delimo! . . .

Ta pōjava beše strašna i veličānstvena. Ova žena izglēdaše kao neka božānska prīlika, kao anđeo spasitelj, koji je došao da pōvrati izgublenu hrabrost prēplašenim Srbima. Ūz to i glas dōboša, u koji ūdaraše sām arhimāndrit Vūjanski Mēlentije, vodeći jednu gōmilicu seljaka sā sobom. Tako pōvrati iznēmoglu snagu i odāgna strah u srpske vojske, da smesta prēstaše bēžati i bez ikakva pōgovora odlūčiše ili tu svi izginuti ili Turke pobēditi. Svakom nā mah posta jasno, da nema zašta više živeti i svaki s novom snagom jurnu napred.

Ūrnebesni ūzvici počeše se razlēgati. Na licu svakog junāka mōgaše se čitati takva ōdlučnost, da se na život nikako i ne pomišljaše! „Slobōda ili smrt“ — tako se sad zaōri sa sviju strāna.

Taj trenūtak ōdluči sudbinu ōružja. Turci se uzbezēknuše. Počeše izmicati a Srbi zā njima — ko brže! Mūka je bilo dok povrātiše izgubljene šančeve, a posle je sve lakše išlo.

Na Mōravi pōgibe i sam zapovēdnik turski Čaja paša, a sūtradan već je bio i Čačak u Miloševim rūkama.

A znate li koja je bila ta junačka žena, koja se javi u tom srećnom času, te reši ne samo sudbinu srpskog oružja toga dana, nego i sudbinu cele zemlje, jer je od toga boja zavisio i uspeh celog ustanka srpskog? — To beše junačka kneginja Ljubica, žena kneza Miloša.

Svetao primer!

Mih. M. Stanojević.

59. Oslöbođena Jugoslavija.

I krvlju smo mörali natöpati Drinu i Soču, Vardar i Piavu, präpatiti muke Räspetoga, da jëdnoga dana zaori krik: o s l ö b o đ e n i s m o !

Vëkovima su nas tlačili, vekovima su ispijali krv našu, na naša jaka pleća sürvaše breme bezäkonja, sve u öpakoj nadi, da će nas üništiti. A mi smo tñpeli, snösil i vërovali. Verovali smo u pravdu i ta nam je vera dävala snage. I pravda je došla. Stöletni dušmani leže üništteni; nad näsiljem i bezäkonjem slavu slave pönizeni i üvređeni, ü kolo se hvata Srbin, Hrvat i Slovēnac, da grom im glasom zäpevajü himnu svoga dävnnoga pesnika: *

„O lijepa, o draga, o slatka slöbodo,
Där, ü kom' sva bläga višnjü nam Bog je dö.**
Sva srebra, sva zlata, svi ljudski živöti
Në mogu bit pläta tvoj čistoj ljepti.“

„Glasnik“.

60. Naša zemlja.

Zemljo naša, zemljo mila,
Slavna majko roda slavna,
Ti kölijevko starödavna,
Gdje se rađa hrabra sila,
Od vijëkova koja svede
Krstu brani svete međe.

Po ravnicah i po göra',
Prekö šüma zelënica
Izmeđ rijeka srëbrnica,
Pa öd mora sve dö mora
Ti se stëreš divnim sägom,
Ti se kitiš svakim blägom!

Gizdava si, pönosita,
Zätoönika svojih dikom,
A na üžas protivnikom
Kao gröblje glasövita.
Dö dva svijeta, što se kolju,
Mëjdan dijele nä tvom polju!

Žarkim suncem, modrim zräkom
Smije ti se otac s neba,
Imaš vina, imaš hljeba,
Imaš svega srcu svakom,
Köm si mila ti u svemu,
Te sve tvoje prija njemu!

* Ivan Gündulić (1588.—1638.); ** dö = dao.

Őbiluješ svakim miljem,
 Milim zvukom gusloŹica,
 Milom krvi ljepŹtica,
 Cvateš smiljem i kŹviljem,
 I na Źzor s pjėsama se
 Divnih Źriš Ź sve glase!

Oj sve tvoje krasno li je
 I pŹemilo svakom sinu,
 Koj' nŹ ljubi majku inu,
 Koj' pŹstorkom tebi nije,
 Već uz hranu tvojim kruhom
 I tvŹijem diše duhom!

Zato sinci zemlje ove,
 PriŹonimo k njojzi bolje!
 To je naše sveto polje,
 Na koje nas Źivot zove,
 Da radimo da tvorimo,
 Da se na njem pŹslavimo!

Stojmo ćvrsto na tlu tome,
 Stojmo svi u jednom kolu,
 Svoju zemlju makar голу
 Saćuvajmo rodu svŹome,
 Na njoj Źivot da mu pŹavi,
 Tuđi kŹrov ne Źadavi!

Prah pŹd našim kŹracima,
 Prah nam slavnih pŹŹda to je,
 Prah ZriŹnskoga i HŹrvoje
 I mnogijeh slićnih njima,
 BŹd'mo i mi vrijedni dosti
 Ź njem shrŹnit svoje kosti.

Petar Preradović.

Napomena: pŹtivnikom mesto pŹtivnicima; dŹ dva
 svijeta, to jest katolićki i pravŹslavni; po ravnicah i po
 gŹrah mesto po ravnicama i po gŹrama; Źd mora... dŹ
 mora, misli se Źd mora JŹdranskoga do Crnoga; kŹm mesto
 kŹmu.

61. Őstajte ovdje!

Őstajte ovdje! ... Sunce tuŹeg nŹba
 NŹ ĩe vas griŹjat' kŹ Źto ovo griŹje;
 Grki su taŹo Źalogaji xŹeba,
 GdŹje svoga nema i gdŹje brata nije.

Od svoje majke, tko ĩe naŹi boŹju?!
 A majka vaša zemŹa vam je ova;
 Baćite pogled po kršu i poŹju,
 Svuda su grobŹa vaŹih pŹadjedŹva.

Za ovu zemŹu oni bŹjehu divi,
 Źzori svijetli Źto je branit' znŹše.
 U ovoj zemŹi Źstanite i vi,
 I Źa Źu daŹte vrelo kŹvi vaše!

Кô пуста грана, кад јесења крила
Тргну јој лишће и покосе лѣдом,
Бѣз вас би мајка дѣмовина била,
А мајка плаче за својим чедом.

Нѣ дајте сузи, да јој с ока лети,
Вратите се њојзи у нѣручја света;
Живите зѣто, да мѣжете мријети
На њѣном пољу, гдје вас слава срета!

Овдје вас свако познаје и воли,
А тамо нитко познати вас нѣ ће;
Бољи су своји и кршеви голи
Но цвѣтна поља, куд се туђин креће.

Овдје вам свѣтко братски руку стеже, —
У туђем свијету зѣ вас пѣлин цвѣта;
За ове крше све вас, све вас веже:
Име и језик, братство њ крв света.

Остајте овдје! . . . Сунце туђег нѣба
Нѣ ће вас гријат' ко што ово грије, —
Грки су тамо зѣлогаји хлеба,
Гдје свога нема и гдје брата није.

Алекса Шантић.

Svaka ptica svomu jatu leti.

62. Настрадаин-хоѣа њ два ѣака.

Ишли ѣаци из мејтефа и из школе. Тако се сусрѣтоше једном млад Муслиман и једно младо Српче, па се спорѣчкаше. Побѣцали своје књиге нѣ земљу, те се ѣхвате у коштац.

Види их Настрадаин-хоѣа, те их рѣстави. Још их запита: „Какве су вам књиге, што леже ту на земљи једна поред друге?“

— Ово је моја динама — одгѣвори први.

— А ово је мој катихизис — одгѣвори други.

А Настрадаин-хоѣа им рече:

— Не дѣжите те књиге са земље; нека леже једна поред друге. Баш да видим, хоће ли се потуђи турска књига са српском!

Читав сат морала су оба ђака са Настрадаин-хоцом ту стајати и ў књиге гледати, — а књиге мирно леже једна поред друге.

Онда Настрадаин хоца рече:

— О, о, о! Да мудрих књига у луде деце!

Змај Јован Јовановић.

63. Ђлија.

Ђлија, Ђлија, ти у зурну свираш,
А свирком и песмом ў срце ме дираш;
Спусти сада зурну, да еглѣнишемо,
Та то ваљда смијемо?

Не ћемо о крсту, ни о млађ мјесѣцу,
Не ћемо о Хрїсту, Мухамеду свѣцу,
Ни о Светом писму, нити о Корану,
Све штогод нас дијели, мѣтнимо на страну.

Нећ питам те, шта се у џамији учи,
Нити како живиш ти у својој кући,
Нећ ћу да те питам, то ме брига није,
Ни шта ти се једе ни шта ти се пије.
Не питам те, чија ј' стаза ў рај краћа,
Већ те питам само: знаш ли, да смо браћа?

А ти ћутиш, ћутиш, па мислиш дубоко,
А ўсто ти сўза навире на око.
Та је суза чиста са извора стара,
И та суза мени јасно одговара.

Глѣдаш њ ти моју? Једна им је мати.
Хај, наша ће суза опет да нас збрати!
Она ће да грли синке једног рѣда,
Ми већ ђсјећамо, да крв није вода.

Што су стари јади ѡштетили тешко,
Све ће то пребѣљет срце нам вѣтешко:
Па кад сѡне слога, звијезда наша нова,
Смирит ће се кѡсти наших прадјѣдѡва.

Бит ће опет среће, поноса и славе
 И снаге и сјаја и врлине праве.
 Пјесме наше не ће нагињати плачу,
 Благослов ће стигнут' загрљену браћу.

Учи дакле, брате, учи дјецу своју,
 Ја ћу учит моју, да се брџтски грле,
 Прадједова својих сложним духом кријепе
 Аманете дијепе. Змај Јован Јовановић.

Народне пословице.

Брат је мио, које вере био, ако братски чини и поступа.
 Тко не држи брата за брата, тај ће туђина за господара.
 Сложна браћа нове дворе граде, а несложна и старе раз-
 грађују.

Слогом расту мале ствари, а неслога све поквари.

64. Путници и пси.

Касно увече иђаху два пријатеља кроз село разговара-
 јући се међу собом о својим невољама. Наједмпут иза плота
 залаја на њих псето, за њим друго, — и скупи их се много.
 Један од путника беше узео камен, да се брани; но онај ће
 други рећи: „Остави га, молим те; ти псе не можеш ућу-
 шкати, да не лају. Ја њихову нарав добро познајем, и само ћеш
 их горе раздржити, те ће више лајати.“

И заиста, нису отишли петнаест до двадесет корака, пси
 се почеше утишавати па најзад сасвим престаше лајати.

Завидљивци, на штогод погледају, на све лају; а ти иди
 својим путем, они ће полајати па и престати.

Иван А. Крилов.

Pitali psa: Zašto mnogo laješ?

— Zato što nemam drugog zanata.

65. Орао и лисица.

Здруже се орао и лисица, и да би пријатељство остало
 трајно, они се договоре да живе у суседству, да би у потреби
 један другом могли помоћи. Они изаберу један храст, на
 чијим гранама орао себи начини гнездо, у коме снесе јаја и

йзлеже ѓрлиће. Лисица, опет, начйнила је себи лёжиште при корену, у шупљйни ѓвога храста, и ту ѓкоти своје лйсичиће.

Једном лисица, по обичају, йзиће ў лов; а орао, нёмајући тога дана шта да једе и чиме да нахрани своје мале, и видећи лисичиће подёбеле, слети доле, узме их, и однёсе у гнездо.

Мало после тога врати се лисица и спази ўжасан призор; још врућа крв тече из гнезда, бедни лисичићи плачно кевћу, а орао им нѓкtima дере ўтробу и кљуном им вади очи. Глёдајући на то одѓздо, лисици је било врло тешко ў срцу. Да је од кога дрўгога страдала, али од пријатеља и суседа свога! Нёмогући ништа друго, чйнила је оно што раде сви слаби, кад им јачи ўчине нёправду: прѓклињала је и звала небо на ѓсвету.

После неколико дана пастйри ў пољу пекли су месо, а орао ўграби од тога један комад, на коме се задржало и прилёпило мало жари. Слўчајно тада нёкако дўваше ветар, те се ѓрлово гнездо ўпали, орлићи йспадну из гнезда, пола йспржени.

Како их је лисица вёсело дѓчекала, како је њима пред орловим ѓчима ѓ храст ўдарала и срце йз њих још живих чўпала и прѓждирала, — свак то може лако погѓдити.

Доситеј Обрадовић.

66. Ћурак и врабац.

По двѓришту ћурак шёће,
Вазда пућка и блёбеће;
Главом вйје, шири реп,
Мисли: Боже, ал' сам леп!
Све се шири, све се мери,
Кйнђури се, кочѓпери!
Али једно
Зло га јёди,
Што га нико
Ал' баш нико
И не глёди;
Пси прѓлазе
Ал' нё хају;

Не ће да га
Ни заљају!
Само један врабац клёти
Са тараве доле слёти
Поред ћурка надувена,
Да му натре пѓд нос 'рёна!
Поче пѓд њим скакўтати
Па му поче цвркўтати:
„Залуд, стриче, дўваш, дёваш!
„Не йздува, чега нёмаш!
„Лепши ј' соко него врана,
„Лепши ј' паун од ћурана!“

Рáзљути се ћурак луди,
 Па још више шири груди;
 Поче крестом климáтати,
 Крил'ма бйти — запáрати!
 А врабац се сáмо смије,
 Пá му вели к'о и прије:
 „Лепши ј' соко него врана,
 „Лепши ј' паун од ћурáна!“
 А наш ћурак шта да ради?
 Све се већма горóпади;
 П' онда оде, да не гледи

Тога врапца, што га једи...
 Опет пўћка и блёбеће,
 Дйгне главу, па се шеће;
 Све се шири, све се мери,
 Кйнћури се, кочóпери;
 Ал' бадáва,
 Јер га свако исмејава;
 А што ј' рёко врабац чили,
 Већ су й пси научили,
 Па сад лају сá свих страна;
 „Лепши ј' пáун од ћурáна.“

Чика Јова Змај.

67. Lisica i rak.

Љишао rak iz pótoka da se malo sunča. Dođe lisica, pa mu reče:

— Hajde, ráko, da se utrkujemo: ko će pre stići na čistinu iza one šumice.

A rak će joj na to:

— E, baš dā vidimo, teta lijo. — Struži!

Lisica ópruži rěpinu i stane trčati, a rak joj se u tome trenútku čvrsto úhvati klěštima zā rep.

Sad nāstade jedna lūda útrka, ili, bolje reći, lisičje trčanje, jer naš rak, koji se pokāzao u ovom slučāju prepreděnjiji od lisice, visio je mirno o lisičinom repu, da to ova nije ni slūtila.

Lisica, napósletku, sva zāduvana, stiže na čistinu i ódmahnu repom, a rak se neópaženo ótpusti sa repa i reče:

— Zar ti tek sad? A ja se ovde baš nāčekao, sve izgledajući kada ćeš stići!

68. Човек и змија.

Zā кућом нёкаква човека, који је имао једнога сина, дете óд неколико гóдина, била пóд каменом ў рупи змија, која је често йзлазила те се прёд рупом својом сунчала. Једáмпут син óнога чóвека узме сёкиру, те змији, која се била као удомаћила и није се од њега ни бóјала, прёд рупом одсёче реп; а змија се рáсрди те њега ўједе и зада му смрт, па утёче у своју рупу и прёстане више йзлазити нā сунце.

Пошто човек сина свога с највећом жалости више куће закопа, и пошто му време жалост мало утиша, онда дође једном змији пред рупом и дõзвавши је стане јој говõрити, да се помире, и да излази опет пред своју рупу, и да живе у пријатељству као њ пре, дõдајући, да се оно већ не може поврãтити, што је учињено. А змија му одгõвори њз рупе: „Мõжемо се помирити, али док ја гледам мој реп, а ти твога сина гроб, дотле прãвога пријатељства међу нама бити не може.“

Вук Ст. Караџић.

69. Ūranak.

Sunce grãnjiva i baca nãokolo svoje sjajne trake, da prõbudi sve spavãće na širokoj zemlji.

Sunãani trak ũdario o gnezdo ševino. Ševa leti ũ visinu i peva: — Liri, liri, lan. Bit će krasan dan! —

Drugi sunãani trak prodr'o u kokõšinjак. Kokoši su skõçile s motke; traže po dvõrištu zrnje i nesu jaja. Petao lupnuo krilima i zãpevao:

Sve se њз sna bũdi:
 Nã rad, nã rad, ljũdi!
 Tko zõrom ũstaje,
 Dve sreće põznaje!
 Plãm je na zreniku:
 Ljũdi, kukuriku!

Treći je sunãani trãk pao u pãelinjak. Pãela je izmìlela iz košnice i polètela na ružin grm. Zuji õkolo cveća i носи mẽd u košnicu.

Četvrti je sunãani trak šmignuo kroz rũpicu na prõzoru i pao na põstelju lençini Gaši, da ga trgne odã sna. Ali Gašo ne ũstaje, nego se õkreće nã drugu stranu i hrče. Gašo spava, dok svi drugi rade. U sobu je ušla Gašina majka. Budi sina i viče mu: „Ustaj, Gašo! Tko dugo hrče, taj çorbe ne srçel!“

Їз Nazorove çitanke.

70. Сунча се.

Престала је зима,
 Лед и ветар клет,
 Свуд се трава прима
 И шарени цвијет.

Под ѱбавом гором
 У долини тој,
 Већером и зором
 Бруји славља пõј.

Љепши свићу дани,
С нѣба бјежи мрак,
Већ сунцу нѣ брани
Да развија зрак.

Блиста сунце мило,
Диван ли му сјај!
Свето своје крило
Пружа на наш крај.

Таму гони цијелу
Ќтима јој власт;
Листом кити јелу
И високи храст.

Ох, како се тјеше
Сиротани сад,
На сунцу се смијеше,
Топи им се јад.

Ето један сједи
У крпама вас...
У тузи и биједи
Нашао је спас.

Вѣсело се смије
Сунце њему сја!
Згријева га и грије
Љубав божија.

У слабачких груди',
Гдје га тишти јад,
Тада му се буди
Спокојство и над.

Нѣ прати га више
Вјетар стјуден, клет,
Слободније дише
Милији му свијет.

Већ йвозможен није,
Снагу дѣбија, —
Њега сунце грије —
Љубав бѣжија.

Ој хвала ти, слава!
Божја љубави,
Ти с' љтјеха права
Сиротана сви!

Та нитко не знаде
Милосно ко ти,
Сиротану јаде
Горке тјѣшити.

Ој хвала ти, слава!
Божја љубави,
Ти с' љтјеха права
Сиротана сви!

Алекса Шантић.

71. Синан-паша.

(Народно прѣдање о потурчивању Срба на Косову.)

После Кѣсова, причају, да је на Шар-планини живео нѣкакав ћаја. Он се родио у селу Топѣљане, у срезу горском, а звао се Синадин. Кућу је имао на Шари, а уза своје вѣлико стадо оваца водио је тридесет паса, који су били вѣма зли али паметни и пѣслушни. Једном је под Шаром прѣлазио турски цар. Пси га нападну и стану лјајати. Чује то ћаја Синадин па стрча на пут и само што оштро пѣкара јѣднога пса

а остали разумеше то па се стидљиво уклонише. Синадин приђе цару и поклони му се до земље. А цар рече: „Море, ћаја, ти имаш љуте псе, љмало не удавише мене, султана и твога цара . . .“ Синадин му пољуби skut и одговори: „Опрости, светли царе! Пси као пси. Не знају они ни за цара, нити за кога другога. Они врше своју дужност. И кад би се сваки у твој царству на њих угледао, па чинио оно што му је дужност — мед и млеко текло би по свој царевини.“

Цару се јако допадне овај млади човек, те помисли: „Море, кад овога човека пси толико слўшају и разумију, не ће бит' да је он некакав обичан човек. А видим како и па-метно говори.“ И заповеди, те ћаји запишу име и презиме, па са свитом оде даље.

Кад се доцније вратио у Цариград, сети се ћаје Синадина, те га позва себи и понуди му пашалук на Косову. Синадин се уплаши толиког господства, па ће рећи цару: „Немој, светли царе! Где је још од ћаје постао паша? Ко ће мене проста и неписмена овчара слўшати?“ Али се султан намршти и оштро подвикну: „Немој ти мени врдати, него или да примиш пашинство или гајтан (казна да се одмах мора сам обесити). А ја ћу наредити већ што имаш да радиш и да те сваки у царству мора и слўшати и поштовати.“

Ћаја Синадин нематне куд, него се одмах потурчи и добије име Синан-паша. Пошто га цар богато обдари, он се врати у свој завичај и негде око Призрена подигне себи конак. И тако почне пашовати.

После неког времена цар му напише ферман (писмо) и каже: да од њега не тражи ништа друго, него да што пре потурчи све Србе на Косову. И ако је био потурчњак, Синан-паша је знао да је Србин, и ова царска наредба беше му врло тешка. Па опет није смео не слушати цара, него пошаље телале на све стране, те стану викати: „Турчи се, бре рајо, а ко не ће, тај већ сутра да није више на пашиној и царској земљи.“ Народ се уплаши и стане турчити по свему Косову, а нарочито се много потурчи у срезу горском близу Призрена. Отуда тамо и данас има врло много Турака, али ниједан не зна турског језика, већ сви говоре српски.

Синан-паша тада обори Душанову цркву „Св. Аранђео“ и од њеног камења подигне цамију, која и данас још постоји

у Призрену. Још приповедају да је доцније сасвим заборавао да је српске крви, па је био велики душманин и крвџија.

Кад је умро, Турци га сахране покрај његове џамије, па ту подигну и лепу чесму. Али кад једном надође Бистрица, она раскопа Синан-пашин гроб и однесе му тело у некакву рупу, где су људи просипали помије и другу људску и сточну нечистоћу. Турци га ноћу изваде оданде и опет сахране; али у народу остане прича и веровање: да га је Бог мртвог казнио, што је окаљао своју прадедовску веру, те је морао неко време одлежати онде, где честити људи ни своје псе не закопавају.

С. М. Милосављевић.

72. Дед и љнук.

Ўз'о дѣда свог љнука,
Метн'о га на крило,
Па љз гусле певао му,
Што је негда било.

Певао му српску славу,
И српске јунаке,
Певао му љуте битке,
Муке свакојаке.

Дѣди око забљистало,
Па сузу прѣлива,
И љнуку своме рече,
Да гусле цѣлива.

Дете гусле пољубило
П' онда пита живо:
„Је ли, дѣда, зашто сам ја
Те гусле целиво?“

„Ти не схваташ, Српче мало,
Ми старји знамо!
Кад дорастеш, кад размислиш,
Кашће ти се само!“

Чика Јова Змај.

Речи: кашће = казаће (казат ће).

73. Iz „Seljačke būne“.

Sred mesta Stūbice stoji stara crkva, a ũ njoj pod svodom na levoj strani vĕlika kĀmena ploĀa. To je nĕĉiji grob. DĀ! Na kĀmenju stoji pod tvrdim ōklopom krupan ĉovek. Duga mu brada, bŕkovi dugi, ĉudna rŭdasta kosa, dĕbele usne, debeo nos. Nagni glavu i ĉitaj! Tu pŕĉiva Ferdo Tahi, tu Jĕlena gospa! Slavna li ĉŕveka! Kamen bar veli. Prŕslavio se pod tri kralja za MĀdŕzarsku, veli kamen — ali gnjavio hŕvatski narod. Bĕjaše vreden, pošten, sretan, veli kamen. Oh, ne dao Bog nikomu tĀkove sreĉe! Ali kad gorsku dŕlinu pŕekrili noĉ, potrĕsu se kosti sred groba, a iz kamena skoĉi pŕokleta sena ōklopnika i beŕi iz crkve. Ta dosta stĕnje celi dan pod teŕkim kamenim jarmom, a u kuĉi boŕjoj, koja nĕjgova nije, dosta da po nje-govim kostima gazi seljaĉka noga, da kroz ŕidine grme ōrgulje poput trublje pŕslednjega suda. Da bar zbrisati moŕe s kamena svoje ime, da ga bar nĕstane iz pameti ljudske. Ne! Nek seva to pŕokleto ime do sudnjega dana, nek se smeje taj kamen pĀklenim rugom o slavi, vrlini, poŕtĕnju. I beŕi iz crkve ũ noĉ. Ali jao! NĀ svakoju grudi pŕsrĉu mu noge, na svakoju se stopi lepi seljaĉka suza. NĀ kamenu pŕed crkvom sĕdeĉi plaĉe i on, plaĉe kroz celu crnu noĉ. Eto na istoku beli se dan, po vrhovi-ma drŕĉe zora. Joŕ jednom diŕe oklopnik glavu, da pŕgleda brdo nad mestom, da pogleda svoj pŕnositi grad. Groza ga strese. Nema veĉ kĀmenoga grada. Po vrhu, gde je nekad vi-jŕio pŕnositi steg gospŕdina Taha, ide seljak za plugom i peva veseo jutranju pesmu. Senka boljĀra se trzne i ũmine u grobnicu, pod pŕokleti kamen, a slŕobodna pesma pliva dalĕko, dalĕko zelenom gorom, gde se rĀzleva sjajna rumen pŕbŭdene zore, gde niĉu nĀ nebu ruŕe iz mŭĉeniĉke krvi hŕvatskoga i slŕoven-skoga puka, ŕto ga pogazi oholi bes u prosnŭtku zlatne slo-bŕbĕde. Cvati, ruŕo rumena, cvati pŕsveĉeni cvete, vij se nad grobom nĕvoljnih ljudi, koji diĕgoŕe maĉ na zakon varke i laŕi, koji diĕgoŕe maĉ na zakon prirode svete, cvati, jer se mladi rodio dan i ĉista rosa pada ũ srce puka, rosa blagŕĉe i ljŭbavi bratske. A ti, hŕvatski mladi sokole moj, ubĕri taj cvetak, za klobuk ga deni i pŕnosi se njime pred vekom i svetom!

Avgust Ŗenoa.

74. Гусле моје.

Гусле моје, овамо 'те мало!
 Амо њ ти тањано гўдало!
 Да превўчем, да ма̀ло загўдим,
 Да ми срцу ђдлане у грудим':
 Та пуно је и прёпуно среће,
 Чудо дївно што не пукне веће!

Зоро бела, сунце ђгрејано,
 Лисна горо, поље ђбасјано,
 Цвеће мило, росо, бистро врело,
 Па ти јоште, моје чедо бело!
 Ко да гледне чарне ђчи твоје,
 Па ў срцу да му не запђје?

• Ао свете, мио и прёмио,
 Красно ли те Вишњи удёсио!
 Само, само, да још мрети није!
 Ал' већ нека, кад ѡнако није!
 Данас, сутра, час ће ўдарити,
 Јарко сунце мени заклѡнити,
 Из руку ми јасне гусле тргнут',
 Моје тело под зёмљицу вргнут';
 Ал' што певах не ће прѡпанути,
 Након мене хоће ђстанути,
 Док се пђје, док се винце пије,
 Док се коло око свирца вије,
 Дѡкле срце за срцем ўздише —
 Е, па дѡгле, а куда ћу више!

Бранко Радичевић.

75. Први снег.

У освїтку зоре, кроз сумрāчак тавни,
 Покривёне снегом почивају равни.

А стўдени лахор кроз дѡлине мирне
 Преко пўстих поља кадїкада пирне,

И с вихором лаким себца се хвата,
Па засипље снегом и стрехе и врата.

А у селу јоште у прозорје мило,
Ноћ, ведра и хладна, не подиже крило.

Из даљине само лисица се краде,
Па кокоши вреба и пилиће младе,

И од њених шапа и гуна и тамо,
У првоме снегу, траг се види само . . .

Војислав Ј. Илић.

76. Лисица и јарац.

Лисица и јарац сиђу у један бунар да се напију хладне воде. Кад су се напили, јарац се стане обазирати куда ће изићи, а лисица му рекне:

„Нё брини се! Само ти слушај мене, па се нё бој! Ћсправи се, подигни предње ноге на зид, погни главу и рокове напред!“

На све готов, јарац ўчини што му је лисица рекла. Тада се лисица попне на његова леђа и рокове, љскочи напоље, и скћчући око бунара, почне се ругати јарцу. Што се јарац више љутио због њеног вероломства, она му се више смјјала, говорећи му:

„Мој јарче! Да имаш толико мозга кољико браде, ти нйпошто не би у бунар сйлазио пре него што би добро размислио како ћеш изаћи.“

Не почињи ништа пре него што размислиш какав ће бити свршетак.

Доситеј Обрадовић.

77. Глухак и слепец.

Слепец и глућак зађу на туђу нјиву, да наберу граха. Глућак реће слепцу: „Ти слушај, па ми кажи; а ја ћу гледати и теби казивати“. Задоше ў грах и сёдоше. Слепец напипа грах и реће: „Лепа граха!“ А глућак ће на то: „Зашто страха?“ Слепец се спотакне на brazду и падне. Глућак га упита: „Шта ти је?“ Слепец одговори: „Brazда!“ Глућак викну: „Gazda?“ и нагне бежати, а слепец за њим.

Lav Tolstoj.

78. Змијина глава њ реп.

Змији се реп стаде прѣпирати са главом о томе, ко ће од њих ходити напред. Глава рече: „Ти не можеш ићи напред, јер у тебе нема очију ни ушију.“ Реп же на то: „А зато је у мене снага, којом те дижем, те ако се омотам око дрвета, ти се не ћеш ни маћи с места.“ Глава рече: „Разиђимо се дакле!“ Реп се отргне од главе и отпузи напред. Истом што се одмаче од главе, набаса на јаму и свали се у њу.

Лав Толстој.

79. Psi kod požara.

(Događaj iz života.)

Mного пута се догађа, да у градovima за пожара остану деца у кућама и не могу се избавити због тога, што се од страха сакрију и ште, те се не виде од дима. Ради тога су у Лондону извѣзбали pse. Ове pse држе пожарници, и кад се запали кућа, онда спреме pse да траже и износе decу. Један такав пас спасао је у Лондону дванаестеро dece. Нјегу су звали Bob. Једанпут се запали кућа и кад су прispели пожарници, дотрчи к њима жена, која је плакала и рече: „Остала ми је у кући двогодишња девојчица“. Пожарници пошљу Bobа. Bob утрчи уз басмаке и изгуби се у диму. Мало затим истрчи из куће, а у зубима је носио девојчицу, коју је чврсто држао за кошљицу. Мати је пала покрај кћери и плакала од радости, што јој је остала жива. Пожарници су миловали psa и pregledавали га, да се није опрзјо, но Bob се трже и опет у кућу. Пожарници помислише, да није још ко жив у кући и пустише га. Пас утрчи у кућу и брзо истрчи носећи нешто у зубима. Сав свет прсне у смех видећи, где пас носи — велику лутку.

Лав Толстој.

80. Мајмун.

Један човек пође у шуму, усече дрво, подигне један крај дрвета на пањ, опкорачи га и почне га пилити. Затим забије клин у распиљено место и настави пилити. Овако је пилио и помицао клин све дубље. То је све проматрао мајмун, који је седио на дрвету. Кад је човек легао да се одмори, мајмун опкорачи дрво и хтеде, да то исто ради. Он извади клин, дрво се склопи и причепи му реп. Мајмун се стаде дерати и трзати репом. Човек се пробуди, измлати мајмуна и свеже га на конопац.

Лав Толстој.

81. Ђурђев-дан.

Ђурђев данак — хајдучки састанак! Пољане, које су недавно биле застрте белим покривачем од снега као мртвачким покровом, покрила мајка природа зеленим поњавцем цветних ливада. Гајеви и шуме узлитали, воћњаци блистају у цветном пролетном ѱресу. Птице певачице опет певају миле песме своје у домаћим дубравама. Мирисни цветак ѱурђиц цвета по међама и шири свој слатки воњ по ливадама и гајевима испод грмља и шћкарја. Пчеле зује, живад се леже, теоци и јагњићи трчкају по пашицима, ѱурђевско благо сунашце благо греје. Уздух је чист као дечје око, кад се зак्रेसи у невиној радости при милој игри. Поветарце тихо и благо ѱише цветним гранама стабала, као кад љубазна мајка ѱише у наручају мило чедо, да га ѱљуља у слатки санак. Мирисне гљиве ѱурђевске расту. Врт је засејан, станарница бере траву свакојаку за краве мўзаре; бабе траварице беру биље и траве за свакојаке лекове људске и мървене. Ђурђевске благе кише натапају и оплођују ѱиве и вртове. Чобани се радују и с обилне паше за своју марву и с мйлога годишњег доба, у које се почиње весели пастирски живот ѱ пољу. Дёвојке вију венце цољскога цвећа, у које ѱплећу мили ѱурђиц. Оре се по пољима и лугћвима, по ливадама и вртовима, по гајевима и дубравама веселе песме младежи, игра се коло на лёдини; умйвају се лица ѱурђевском росом с цвећа до сунца особито на Ђурђев дан. Сватко се живо радује тому дану као озебао јаркому сунцу.

Мијат Стојановић.

82. Отето — прћклето!

На обронку Романије — на самотном пландишту чуваше момче Станиша за йванске оmare крдо белих оваца.

Под брснатим дубом седи Станиша. Узе свйралу те стаде чаробним звүцима -- штоно кажу — дйзати и дрвље и камење, травку и горски цветак, — ѱставит ће под облаком орла и на скоку вука, само не ће гћрскога хајдука.

Наједампут трже га из слатке доколице крупан глас Костел-харамје:

„Чобанче! Бирај ми најтџвније јагње; — бирај, или ћу сасећи крдо и чобана!“

„Немој, добри чџвече!“ стане Станиша дршћући мџлити. „Ено . . . тамо је моје јагње! Од уста сам својих откџдао и њему подавао, — а оно ми од миља лизаше руке и колена. У мога господара, у кога се најмих, и нема ништа, доли овог крда, пак да дадем само једну главу, он би ме проклео, џ свет би ме прогнао! Али оно је јагње моје, мени најмилије; а дадне ли драги Бог, бит ће старој мојој нени хранитељица . . .“

„Нећ питам те за твоју нену, ни чије јагње гојиш!“ рикну хајдук.

„Узми, што ми је најмилије — у Божје ти име!“ рече Станиша пак му сузним очима пџткучи јагње.

Хајдук тури руку џ недра, извади кесу и рече:

„Ево ти синко, жути дукат, пак ти купи нени овцу хранитељицу, да не чека годину џ две: — А сада реци: није ли тако поштено?“

„Јуначе, носи јагње моје и злато своје! Ти си злато не-коме отео, сирџтицу неку уцвџлио и у црно завио, а отето, знајде, да је проклето! Ўчила ме тако нена. Ја ћу додџше тешко прегџрети јагње своје, но судбџну ћу своју мирно снџсити, јер без Божје воље ни прамен с главе не опузне!“

Хајдук се замисли. Дџрнуше га речи Станишине. Тргне нож џ две мале пушке иза припашаја, с рамена скине дугу шару, па све баци у густе шибљак и џдлучно рече:

„Сретно момче, ти си и мене усрећило; Бог те мџловао на џбадва света! . . . Отето — проклето! Зажклињем се јединим Богом, да више не ћу хајдукџвати нити туђу сирџтињу џтимати!“

Нато се спусти горски хајдук низ продол сретнији неголи је икада био. Оде џ род, да му прибаве опроштене, како би могао слџбодан у поштенеу и о својој муци живети до суда Божјега.

Иван Лепушић.

Народне пџсловице.

Што је с врагом стечено, враг и однесе.

Живот о туђим жуљевима није прав ни поштен.

Без поштена нема среће.

Чини право па се не бој никога.

83. Прөлеће.

Настало је пролеће. С неба пригрева топлије сүнашце и бӯди нарав на нови живот.

Пролисталe горе, а зелена трава покрила долине. Свежим зраком лете лакокриле птичице и цвркутом својим навешћују ново, лепше доба године.

Јосип Евген Томић.

84. Прөлетна песма.

Врба пупи, дрен већ листа,
Сунце тако дивно блиста,
Чисто небо, цео крај!
Све се буди . . . Трава расте . . .
Ено већ и прве ласте!
Гнездо плете ўз зид куће,
Па облеће и цвркуће:
„Ал’ је диван сунчев сјај!“

К’о на бојни збор јунака,
Їз свих дõља и сокака,
Где је зймус био снег —
Пуно срёћних малишана
Јуре, трче сá свих страна,
И из грла кличу свег’:
„Хајд’ на брег! Хајд’ на брег!“

Ноге лаке . . . срца смела . . .
Ўстрчаше на врх села!
О, да среће, пуне жара!
О, да слике, пуне чара!
Лопте . . . жмўрке . . . коло вито
И йграње плаховито,
И пёвање без оданка,
И трчање без престанка!

А кад ў шиб дубље зађу,
Кликну, бисер ко да нађу,
И бескрајне среће дечје
Заõри се громки јёк:
„Кўкурек! Кўкурек!“

А гле доле, чича Сйма
 Тад ѓтвара прозор ти'о
 И сећа се златног доба
 Кад је њ сам дете био,
 Па, ряздраган, дуго гледи
 Тамо горе, к деци право:
 „Здраво, децо, добро моје!
 „Ој, Прѓлеће, здраво! здраво!“

Војислав Ј. Илић Млађи.

85. Птичја молба.

Птице певачице у краљевини Срба, Хрвата и Словенаца сакуплене ове године на првом свом скупштинском састанку, решиле су да упуте српској, хрватској и словеначкој деци ову молбу:

Вратиле смо се из далеких туђих земаља у нашу стару и милу домовину и уселиле се у своје старе станове по шумама и луговима, градовима и селима, па смо намерне да овде опет заснујемо своје домаће огњиште и да на њему живимо мирно и весело. Ми стављамо себе и своје потомство под моћну заштиту наших добрих пријатеља, добре деце, и надамо се, да ће она чувати свуда и на сваком месту наш живот, да нам не ће одузимати нашу златну слободу, то наше велико благо. Нарочито молимо најљубазније: да нам никад не рушите гнезда, која смо ми саградиле с тешком муком, да наша јаја не узимате, наше младенце да оставите, да их ми саме негујемо и ѓ њима се старамо и да с нама поступате увек као наши добри пријатељи.

У накнаду за то ми вам обећавамо: да ћемо вам чинити радост и веселе својим скакутањем, лепршањем, лећењем и певањем; да ћемо марљиво хватати и уништавати све досадне и шкодљиве бубице с дрвећа и грмова, ѓсева и поврћа, поља и стоке тако, да лепо напредују и да буду од користи вама и вашим старијима шуме и поља, вртови и лугови, те да ми њ ви заједно слаavimo благога Бога, творца и нашег и нашег и свега ѓсталог.

Написано у Зеленграду између Ускрса и Трѓице ове године.

У име птичје скупштине пуномоћници:

Славђјић, Косић, Шѓвић, Ластић, Чворковић.

После ове молбе чује се да су се рѣшила сва деца у краљевини Срба, Хрвата и Слѳвенана да створе друштво, које ће помагати птицама у грађенју гнезда, чувати их од неваљале деце, која гнезда кваре и птице хвѣтају, зими их храни, кад немају шта да једу. И доиста се опазило, да има у неким местима већ по дрвећу вѣштачких птичјих гнезда, виђају се и птичја хранилишта, где добра деца љносе птицама мрва од хлеба и друге хране. Зато се ту и разлеже цвркулт и песма птичја и нема шкодљивих и досадних гусеница и буба. Колико су добра учинила та деца!

Из „Четврте Читанке“ Др. С. Чајковца.

86. Evo naših lāsta.

Evo idu, kao zvani,
 Naši lanjski sūkućani,
 Evo naših lasta mili',
 Baš smo vas se zažělili,
 Hod'te, hod'te, tice vite,
 Da s' od puta odmōrite!

Hod'te, hod'te, gosti moji,
 Vaše staro gnezdo stoji,
 Pōrušit' ga nismo dali,
 Mi smo vam ga sačūvali.
 Nē idite drugoj strani,
 Hod'te k nama kō i lani.

Pod našim je krovom mirno,
 Niko nije ũ vas dirnō.
 Mi pēvamo i ĳgramo,
 Al' se nikad nē svađamo;
 Živećemo u radōsti, —
 Dobro došli, naši gosti!

Čika Jova Zmaj.

87. На Липāру.

Јесте ли ми рōд, сирōчићи мāли?
 Ил' су љ вас можда јади ѳтровали;
 Или вас је, слабе, прогōнио свет; —
 Па дођосте само, да кад људе знамо,
 Да се љ ми мало ѳпознамо,
 У двојеву тужном пѣвајући сѣт? . . .

Ми смо мале,
 Ал' смо знале,
 Дā нас не ће
 Нико хтети,

Нико смети
 Так' вѡлети
 Као ти . . .
 — Ћију ћи!

Моје тице лѣпе, јѣдини другари,
 У нѡвومه стану пѡзнаници стари,
 Срце вам је добро, песма вам је мед;
 Али моје срце, али моје груди
 Лѣденом су злѡбом разбѣјали људи,
 Па се место срца ўхватио лѣд.
 С белом булом,
 Са зўмбулом,
 Шарен рајем,
 Рајским мајем,
 Цвећем, миром,
 Са лепиром,
 Лѣтимо ти ми
 Срца тѡпити . . .
 — Ћију ћи!

Моје тице мале, јадни сиротани,
 Прошли су ме давно моји лепи дани,
 Ўвело је цвеће, ѡдбего ме мај,
 И на души ѡста, ко скрћана бѣљка,
 Ил' ко тужан мирис ўвелог бѡсиљка,
 Јѣдна тешка рана, тежак ўздисај.

Ђура Јакшић.

Лѣпар се зове ѡколица Сабанте, мала села у Србији,
 које је обрало самом липом.

88. Старац и јабуке.

Садио старац јабуке. Нетко му рече:

— А што ће теби те јабуке? На њихов плод треба много
 чекати, ѡ ти не ћеш са њих пѡјести ниједне јабуке.

А старац одговори:

— Ако не пѡједем ја, појешће други, па ће ми рећи: хвала.
 Па настави даље пресађивати јабуке.

89. Курјак и овца.

Прёпирао се једном курјак са овцом. Овца је била у добро затвореном тору, а курјак напољу, па се овца могаше без бојазни прёпирати са својим крвним неприятељем.

„Овцо!“ — рече курјак, — „чуо сам реч: свана овца, а изнутра курјак. То ће рећи толико, кано да си ти блага и кротка — а ја окрутан и дивљи. Пак ми тај презир додијао. Ајде да се љменимо: ти подивљај, а ја ћу да се упитомим!“

Нато се овца насмеје и рече:

„О, мој крвниче, ја нисам кадра подивљати, и пре би се ти упитомио него ли ја подивљала; али веруј ми, да би ти и онда још кано питом жедан био моје крви.“

Иван Лепушин.

Pitali vuka: Zašto ne živiš među poštenim ljudima? — Nema danas življenja poštenim ljudima!

90. Ruži.

Ružo mila,	Zar te slomi
Ružo mala,	Višar ljuti,
Što si tako	Te sad moraš
Blijedjet stala?	Pövenuti? . . .

A jučer si,
Ružo mala,
Još mi tako
Mirisala . . .

Gabrijel Pinter.

91. После кише.

Ох, како сунце сија	Ўмилне птице мале
Кад густе облак прође!	Са росне гране слёћу,
Ох, како зрачак прија	Па росу чисту круне
Кад блага тишма дође!	Ў недра милом цвећу.

Уз поток жустар, мали,
Што сада јаче струји,
Небројно јато пчела
Попевку своју зүји . . .

Јован Грчић Миленко.

92. Ptičja svēčanost.

Da načine ptice pēvice k imendanu svoga kralja što lepšu počast, dogōvore se, da će mu ime prošlaviti pesmom. Sākupilo se ptica, koje svojim pevanjem sāmoga čōveka ushīćuju. Ūvečer, ūoči imendana ōtpevaše svome kralju pesmu, a on im se, kako dōlikuje kralju, zāhvali, ne rēkavši ni reči o lepōti njihova pevanja.

Svraka, nājveća među pevāčima, koja se cenila prvom, ōzbiljno upita kralja:

„Slavni gōspodar! Zabōravio si izrēci sūd o našem zboru.“

Nato kralj odgovori:

„Krāsno bi pevanje bilo, samo da se nije čulo neko neģodno krēštanje i drēćanje u pesmi.“

Svraka — kano da je razūmela kralja, pōkunji se i pōsrami.

Ne trāžimo nīkada nāumice priznānja i pōhvale za naša dela!

Ivan Lepušić.

93. Māgaraц.

У стаји се запōдєнуо рāзговор. Мазга стала да бēсєди с коњем и озлоглāшује добрōћуднога мāгарца. Она је уживала ў том, јер се она тōбоже рачūнала у коленовиће, у коњску пāсмину . . . Стара прича о ōпанку, кад се погōсподи. И мазга је нāјрадије трāжила рāзговоре, којима је могла понїзити стрпљивога магарца, што је у тамном куту стаје грискао нешто сламе.

— Ја се пōносим, што сам ти нешто у роду — прогōвори мазга гōсподском врāнцу. — Ти можеш дōбиста да се дичиш својим прēђима.

— Дā — прихвати вранац. — Моји су пређи нōсили јунāке пō свим рāзбојима, свагда су брали ловōрике, спōмињу их песме свих народа. Пролитај повест, приче, ўспомене вāсионога света, свагде ћеш сўсрести славно име коњ.

— Ūистину прēславно племе — пōтврди мазга, па ће: — Ој, мāгарче, где је твоја слава — где је твоја историја?

— Пусти га, нека гриска сламу — прогōвори коњ некуд сажāљиво.

— И прѹће — дѳдаде мазга ујѳдљиво — али бих ја ипак хтела чути причу његове славе! Еј, ушоњо, пробуди се, брани се! — Магарац се ѳгласи: — Моји стари нису брали ловѳрике на крвавим разбојима, на њима нису витези ширили расип ѳ смрт . . . Ја сам сирѳта забѳрављена раја. На једноме је од мојих црѳђа унѳшао само Сп а с у Јерусолим с грѳнчицом мира. — — — — —

Мазга ѳ коњ ушутише засрамљени.

Рикард Каталинић Јеретов.

94. Вѳ и пуж.

Смејао се вѳ пужу: „Имаш рѳгове, па се не знаш њима брѳнити и навѳлити на дѳшманина, већ их баш у пѳтреби повѳчеш ѳ кућу.“

„Е, мој воле, док ја моје рѳгове сѳкривам пред душманином, дотле сам пѳнешто и сѳгуран, али кад би их напѳрио на њ, веруј, да би ме онда за рогове хвѳтали и вѳзали.“

Памти: Кано што се вѳлови за рогове хватају, тако се ѳуди за језик!

Иван Лепушић.

95. Вѳче.

К'ѳ златне тѳке крвљу пѳкапане,
Доле пада сунце зѳ гору, за грѳне.
г све немо ћути, не миче се ништа:
Та најбољи витез паде са бѳјишта!
г срцу се живот зѳстрашеном таји,
Само ветар хуји, то су ѳздисаји . . .
А славѳји тихо уз песмицу жале,
Не би ли им хладне стене зѳплакале.
Немо пѳток бѳжи;
Ко зна кѳда тѳжи?
Можда грѳбу своме,
Мѳру хлађѳаноме?
Све у мртвом сану* мрка поноћ нађе,
Свѳ је ѳзумрло; сад мѳсец изѳђе,
Смртно бледа лица горе к небу лети,
Пѳгинули витез ено се пѳсвети! . . .

* У сну.

96. Krēsnice.

Gledao sam kresnice u tihoj noći, gde svētle u mraku kao prave zvēzdice u zelenoj travi. Gledao sam kresnice, i ūmiljati lahor u tišini noći pričao mi o njihovom pōstanku:

Za krāsne lipanjske noći, kad se zvezde ōsule nebom, a nije bilo mēseca, te se tako krao gajem i baštom priličan mrak, nēkoji ružini pūpoljci nē htedoše ūsnuti.

— Što je, zašto nē spavate? — ūpita ih majčica ruža.

— Strah nas je — odgovōriše pūpoljci skoro u sūzama.

— Od čega se plāšite?

— Bōjimo se crvića i drugih sitnih, crnih živōtinjica, koje dōlaze, pa nas grizu noći u pōnoći. Majčice rūžo, ti spavaš i nē vidiš zlikovce.

— Mogūće — ūzdahne rumēna ruža, ali što ću ja vama? Ja ne mogu zaprēčiti mālenim hajdūcima, da se ū grm pēnju.

— Da imādemo svēćicu, da nam je svētla! hoće pupoljci. Crne se živōtinjice plaše svetla . . .

— Gde mi je svetlo, jedna dečice?

— Zamōli ga u Gōspoda! On će ti ō svom milōsrđu zā nas dati svēćicu malu. Zar te nije on stvorio krālјicom cveća? Zamōli, majko . . .

— Molit ću . . .

I u mekoj mirisnoj lipanjskoj noći iz nedarca kralјice ruže polēti Gospodu mōlitvica dražesna. I Gospod, sama Krasōta i Dobrōta, užeže na milijūne mālenih telēšca kresnica i gajem i baštom i lugom . . .

I pupoljci rūža ūsnuše slatko i nāsmejano u mekoj i mirisnoj noći.

Rikard Katalinić Jeretov.

97. Летно вече у слāvонском селу.

Сунце се пōчело нагйбати над шўмицу, а у целој при-
роди заче неко живāхније гйбање и спрēмање. Пао је већ
мрак, а летни пōветарац разблаживао топли зрак, који је све
већма йзмицао хладōвитом загрљају плаветне, звēздане ноћи.

Била је липањска вечер, дан ūморан и сустао пао на
пōчинак, а од недалеке хрāстове шуме лепршао хладак нō-
сећи сā собом тешки омāmљиви мирис с бујних ливада успāv-
љујући с њиме у све то дубљи сан целу природу. Й тај мирис

и вѣчерњи мир и појѣдини гласови, све то је као прѣтајено говорило: дај ми да отпочинем; од ранаго јутра па до мрака палила ме тешка жѣга, кости ми пѣцају по свему телу, дај, Боже, слаткога сна, да ме за сјутра оживи и окрепи новом снагом.

Тако моли и уздише, тако шапће и цвѣли сва Божја природа, сатрta тешким летним послом чѣзнући за сном као цвет за росом.

Дугачак ред црних дрвѣних кућа низао се недогледно једним правцем; у вечерњем полумраку причињају се зграде два пута веће него што јесу, док вѣти, бели звоник цркве као да је под небо отишао, те му златнога крижа и не видим. Тек овде онде засјао гдѣкоји прозор, овде онде прѣлазе још закашњели радници с посла; тек пред гдѣкојом кућом седи по двоје троје чѣљади разговарајући се и чекајући, док боље захлади, да се у спарној соби љзмогне лакше љснути.

Јосип Козаран.

98. Олѣја.

Noć je vani slijepa, gluha,
 Nigdje glasa, već što sīpi
 Rosa sitna, kō da nebo plāče.
 Mrak se gusti, pōmrčina gūsta
 Zapōdjede ravnicom i gōrom,
 Da nē видиš pred očima prsta,
 A kāmoli stazu prēd sobome.
 Teško ōnom, koga sāde
 Stiže u pūtu noćca crna,
 A nōćišta jadan ne imāde!
 Pōgnaše se nebom vjetri,
 A ōdanle plāhe munje
 Nēbeskijem ognjem sjēcajući:
 Sad ti smrtne blijēšte ōči,
 Sad još gušću nego prije
 Nāvlače ti nā vid tminu.
 Pak za njima čuj sad gřmljavinu,
 Gdjeno nājprije izdalēka tūtnji,
 Pak sve bliže, krūpnije, strāšnije
 Ūrnebes se gromki gōram ōri!
 Stōji tūtanj nēba i ravnine,

Stoji jěka dręe i planine:
 Sva je zgodā, bit će grāda teška.
 Teško ōnom, koga sāde
 Stiže u pūtu noćca crna,
 A nŃčišta jadan ne imāde!

Ivan Mažuranić.

99. Slāvonska šuma.

Jedva išta u meni može pobūditi toliku pŃbožnost, kano kad se sām samcat šećem pŃ šumi i nigde se u meni tako ne posēstre milinje i slast prirode i pobožnost kano onde u zābitnom, tihom lugu. Kad pŃdnevnoga sunca žar i sjaj probije kroz šumsko zelēnilo i svako drvo, svāko stablo pŃstane svētnjakom i svaki listak na drvetu svećicom, od kojih prŃsunjci prŃsiplju se kano veliki dŃkati po šumskoj trātini, kako je tad sve zēleno, sve sjajno, sve toplo; sve miriše! Gde li je nā tom svetu grādevina tako krasna, kano što je svod grana na visokim stablima, a nad grānama žarko sunce i letno, vedro nebo.

Gde su rezbārije i grāditeljske šare, kano što su lisnate hvoje šumskih stabāla, kad se njišu ũgodno i titrajući prilaze sa svētlosti na senku, s ove na svetlost! Gde je tamjan i miris kāda, kano što je vŃnjajući miris, što se diže iz grmlja, sa cvetnih pŃljana i livada tik šume! Gde je glazba, kakvo je tiho dŃvanje i pršanje lētnoga, blagog pŃvetarca, što šapće po mreži milijŃna lisnatih hvŃjica, i kano što je romon i šŃškanje gorske struge i bistra pŃtoćića, oko koga raste cveće a pēvaju ptice pevāčice!

U takovu hramu stŃjeći ōseti čovek dubŃko u svomu srcu, kako je malen, ubog i grešan, gotovo reći nevrēdniji od pŃslednjega suha lista, štono ga vetar ōbara i baca na zemlju s drveta. Onaj listak, što ōtpada s drveta, nije ōtpao po svojoj volji, nego ga je taknuo Božji prst i obŃorio; ali koliko i koliko puta ōtpadne čovek ōd Boga srušen burom svojih strasti, ōtpadne po svojoj volji grehom od Boga.

Ipak u šumi, u tom veličanstvenom hramu majke prirode pŃbožna duša skrŃšivši se i izmŃlivši „GospŃdine pŃmiluj!“ uznēse se i zāpeva „Slava Bogu na visini!“ i premda je nedŃstojna i nēvredna, rāda je navešćivati slavu GŃspodnju i vesēliti se nad slavom, veličinom i krasŃtom Božjom, kano mala mušica, što lēpeće i rāduje se na prŃsunju lepoti.

Mijat Stojanović.

100. Kopāči.

Něskladno i tupo zveče mōtike, udārajući u nějednakim, kratkim rāzmacima o tvrdu, šasušenu zemlju. Vreo i spāran miris ūdara ū glavu, kroz zasušena usta hvata za grlo i davi, zagūšuje. Klize ūglačana držālja iz nāžuljenih, znōjavih šāka. Dug, iskrivūdan nīz pōgurenih težāka, kao mrki karāvan pretōvarenih konja, lāgano se miče, ūgiba, ne zāstajući, ne počivajući, a iznad zāmřšenih i nāprašenih griva kao rāstegnut pramen dima trepēri roj mūšica i rāsipa se pō njima.

Nāpred se izdvōjio bŭljubaša, krepko, stāsito mōmče. Polegūtio se malo, pōvio po držālju i, izmāhujući oštrom mōtikom, koja zasēnjujući oči odblěskuje prema suncu, kao da se ruga ōstalima, draži ih. Ūprljana, znōjava kōšulja priōnula mu za obla ramēna i oko jakih rēbara, na mrkim, jedrim mišicama svetle se kaplje znoja. On niti se ōtire niti othūkuje. Samo izmiče, grabi napred, svestan svoje snage i sav sretan, što je i drugima može pokāzati . . . Ostali se ūpinju da mnogo ne izōstanu zā njim. Sokōle sami sebe, upinju se.

Rāzleva se sunce pō njima. Peče, prži crne, razgōlicene vrātove i ōbnažena prsa. Tvrda zemlja ōdbija im ūgrijane mōtike i zapāhnjuje ih vrelom jārom, koja trepēri pred ōcima. A hitra ševa jedna, plivajući iznad njih u beloј visini kao sitna pega, klikće im, javlja se, pōzdravlja. Svetozar Čorović.

101. Žuna šarena (detlić).

— Kuc, kuc, kuc! Prijatelju, zar još spāvate? Ustajte! Zora rūdi, dan se beli, ā šuma se būdi.

Tako je kūcala u ranu zoru po kori ōgromne bukve dugāčkim, kao dleto šiljastim kljunom, šarēna ptica, tako lepa da bi je mogao mētnuti na bōžićno drvce, kad bi bila iz šēčera. Na glavi i na vratu bila je crna kao ugljen, po lēdima i po krilima šarena, na trbuhu žutosiva, a ispod repa crvena kao trešnja. To je bila žuna šarena.

Kad je žuna pōkucala, čas je prisluškivala, da li se što pod korom miče. Pod korom nešto zašūška.

— Zar ste već ūstali? Lepo je to ōd vas, da se tako rar būdite, a sada, molim vas lepo, otvōrite mi vrata vašega st:

ili izāđite sami nāpolje. Nemam vrēmena, da vas dugo čekam, jer mi se žuri. Gladna sam. Ako mi ne otvorite, ja ću oštrim kljunom prōdreti silom ū vaš stan.

Žuna se odmah pripravi da prōbije tvrdu būkvinu koru, pa da izvadi ličinku, što je izgrizala drvo. Nije joj to bilo teško. Prstima se čvrsto prihvatila za hrāpavu koru. Prsti su joj za takovo hvatanje upravo i ūdešeni, jer su dva ōkrenuta napred, ā dva natrag, te imaju nā kraju oštre pāndže. Telo je pōduprla čvrstim repom, koji je ūtisnula u hrāpavu koru. Kad se tako ūčvrstila, počela je ūdarati oštrim kljunom u koru tako žestōko, da su komādi kore vřcali nā sve strane kao ūveri od klade. Zā čas je prōbila čvrstu koru.

— Izvōlite izaći, prijatelju! Hoćete li ili nē ćete? Dobro! Kad ne ćete, ja ću vas silom izvūći.

Ličinka se pod korom stisla ū kut i nē miče se.

— Više ne ćete izgrizati drva, štētočinje! Što bi bilo ōd naših šūma kad bi mi dopūstile, da vi svako drvo prōvrtate tako, da se mora mučiti?

Žuna isplazi dugački jezik, koji je nā kraju bio čvrst, rožnat i lepiv, pa ga turi ū rupu. Jezikom prētraži sve rūpice pod korom, dok ne nāiđe na ličinku, a onda je nabōde na rōžnati vřsak jezika onāko kako mi nabōdemo kobāsicu na vřljuške. Ūzalud se ličinka kopřcala, da se izmākne, jer to nije bilo moguće: jezik je imao nā kraju kvāčice. Sada žuna uvūče jezik i zā čas se ličinka kopřcala u njezinu želucu.

— Aha! To je bilo slasno! Možda ima još što. Žuna stane iznova pretraživati. Našla je još jēdnoga kūkćića. Njega nije trebala nabōsti, jer se on jēdnōstavno prilēpio na lepiv jezik onako, kako se muha prilēpi na lepak.

Žuna je nēumorno tražila dalje. S bukve je odlētela nā hrast, s hrasta na jelu i bor i tako neprēstance s dřveta nā drvo sve dō mraka. Leti dodūše dosta slabo, ali to njoj nije toliko ni pōtrebno kao pūzanje. I na zemlji je nēspretna, ali je zato vešto trčkala oko debla ceo dan, dok se nije nāsitila i potamānila veliku množinu ličinaka i kūkaca, što čine silnu štetu u našim šūmama. Kad se spūstila noć, ode žuna na pōčinak u svoje gnezdo, koje je bilo dubōko u duplji vīsoka dřveta. Tu će ona da se otpōčine, pa da sutra zorom iznova krene na posao.

Zlatko Špoljar.

102. Mūha pred sūdom.

Čvorak izvēde jēdnoga dana muhu nā sud. Sūdnicā je bila rupa ispod strehe vrtlārove kuće. Sūdila su dva suca: golub i lāstāvica. Bumbar se javi muhi za braniča ili ōdvetnika.

Čvorak:

Slavni sude! Vi ste mene pōstavili za redāra u vrtu, da pazim dobro na gūsenice i pūževe. Iz svoje kućice na šljivi virim kātkada kroz prozor i u vrtlarov stan, da nē bi koji kukac dosađivao našemu dōbromu gospodāru.

Jesēnas se tamo ušūljala ova muha. Malēna je, ali drzōvita i gnusna. Mrlja svojom nečistōćom slike, sāgove, zāvese, oglēdala, zīdove i stakla. Život je njen ūgodan. Za hranu se nē stara nī malo; zā nju je svagde prōstrto. Zābada svoju gūbicu u juhu pre nego gospōdar sedne zā stō. Kod toga ništa nē bira te zabada nos i tamo, gde ga često i ōprži. Prava je slika skītнице i ūličnjaka, koji se nē brine ni zā stan ni za ūdobnost. Ne pōznaje ljūbavi ptīca, pčēla, ōsa i mravi prema svojim pōtomcima; srce je njeno ōd kamena. Muha se drži one lude rečēnice: „Jedi i pij, a posle smrti bit će što bude!“ Nekōrisna je i budālasta; nā svakom plāmenu ōpali krila. Evala mājstoru pāuku, koji u svojoj lepoj prēdi hvata ludu muhu!

Ona je kriva svemu zlu ū kući našega vrtlāra. Gospodārica se nā nju ljuti, jer da joj lēže neke crvīce ū sir i meso. Ratar kaže, da mu uznemīruje marvu. Ljudi viču nā nju, jer da ih peca i da im krv pije. — Osūdite zato nā smrt ovu skītnicu, koja se ne drži nīkakva zākona i seda našemu gospodāru bezōbrazno nā nos!

Lāstāvica:

Muho, obrāni se, ako možeš! Ti šutiš. Neka onda gōvori tvoj branič, gospodin Bumbar.

Bumbar:

Slavni sude! Svi ljudi prōganjaju muhu, a bez prāvoga rāzloga. One crvīce u siru lēže sirna muha, a ne ova jādnicā. Ona nē meće crva u meso, nego tetka njezina, modra mesārica. Marvu bodu obad i štrk, a komārac i buha pēcaju ljude i piju im krv. Eto, kako je jadnu klēveću! . . . Muha je uvek čista. Ako se skvasi ili zāmaže u mlāćenici, deset puta prēde nožicom preko glave i krīlaca, liže se i gladi, dok se opet vidi ūglađena; ni mačka se tako ne čisti svojim šāpama. Ono drugo, što je

čvorak o muhi rekao, puka je brbljarija. Būdite pravedni! Suče, sedi krivo ali sudi pravo!

Golub:

Muho, tvoj je nājveći greh, što se ni za što ne brineš; nerādljiva si i nekōrisna za svakoga. Blatiš stānove, dosāduješ ljudima . . . Čvorče, baci je za celi život njen u nājcrnju tāmnicu.

Čvorak (skoči i prōguta muhu):

Moj je želudac dubōka tamnica, iz koje dosāda nije ni jedna muha pōbegla.

Iz Nazorove čitanke.

103. Бӯна ў школи.

Четвртак је послије подне. Пōслужник је помео и прозрāчио школску собу, отр'о прāшину те отишао. Клупе леже непомичне у редовима, пећ се хлади, учитељев стō гледа с висōка у клупе, а вѣлика, црна плоча раширила је широм своје три ноге и стоји озбиљна и достојанствена. Свечан мук влада у соби; умйрила се и јесенска муха зундāрача, која је све досāда зӯјала и ўдарала главом о стакло. Глуху тишину прѣкида наједāmпут чудан, дрвен глас:

- Клупа: Ѐвај, боли нове! Све ми је рӯбове
Мали дѣран Луцко ножем изрезӯцко.
- Црнионик: Ѐмријет ћу од жеђе! Мали ми је Мијо
Пōклопац прѣбио, црнило прōлио.
- Спўжва: На мѣни је тужној преко стотин' рāнā:
Сва сам рāздрапана, згњѣчена, згўжвана.
- Читанка: Ѐстави ме овдје растресѣни Ника.
Сāма сам без свога брата Писмовника
И миле сѣстрице, мудре Рачўнице.
Без главе сам: немам три прве странице;
Гола сам: Ника ми йшчупо кōрице.
Пѣром и оловком сву ме начрчкао . . .
Јао мени, јао!
- Зид: Щѣстилом ми Марко створи рупу многу.
- Све клупе: Ѐсвета! Ѐсвета!
- Муха: Зӯ, зӯ . . . Ој ви клупе,
Тиквѣтине глупе!
Трице и кўчине! . . . Гле, злобни је Мијо
Од папйра клин ми у заѣак забио.
Вōлила бих нōсит сāмар, тѣрет цйјели,

- Нег на затку своме тај бәрјачић бйјели.
 Не брўндајте дакле и жалите мене,
 Ви главе дрвене!
 Шиба: Ха, ха, ја се смијем
 Тешким тужбам тйјем.
 Цвйли спужва мека, тврда клупа јѣца.
 Злочеста су дјѣца.
 Нека, нека, нека!
 Бйт ће јачег плача и лўћег лѣлека.
 Једампут је шиба ў школи владала:
 Зуцала, звйзгала ко змија псикала.
 Били су кб јањци мали неваљанци.
 На одјећи њиној витлала сам прах,
 Трѣпет, ўжас, страх.
 Сад сам тў — а то ме вријѣђа и пече —
 Да мноме на карти дѣрани пбкажу
 Кўда Дунав тѣче.
 Краљица сам била, слушкиња сам сад,
 Па гле кбкав јад!
 Сви трпите лўто од тог вељег гријеха
 Ха, ха, ја се топим
 Од пўстога смйјеха.
 Клупе: Дигнут ћемо буну, на ноге скбчити;
 Лупат, дрмат, трести; дјѣцу повалити.
 Шестило: Ја ћу бит капѣтан, да вам командирам.
 Сто: Ја ћу дугим нбгам' да прѣд вам' мърширам.
 Пећ: Ја ћу тбп да будем; ригат дим и пламен.
 Шиба: Кад ће рат да букне, ја ћу дати знамен.
 Крпа: Ја ћу бит застава поврх ваших глава.
 Рачўнаљка: Ја ћу кугле бацат на све четир' стране.
 Врата: Ја ћу крилом лўпат те наше душмане.
 Црнионици: Ми ћемо на дјѣцу црњило прблити.
 Црталo: Ја кбпљаник млади . . .
 Муха: Ја ћу трубљач бити.

У соби стоји вика и лупа. Клупе клопарају, црнионици кипе као лонци, шѣстило се лўља на хромој нози, црталo скочи ў зрак, ўсправно као копље, шиба се вијўга и псиче, крпа лепрши, рачўнаљка клбпоће кўглама, врата шкрипљу, а муха зундарача лети по соби и зуји ббјовну пјесму машући папйрнатом заставицом на црnome затку. Метеж

и вика нѣ ће да пѡпусти, али љзненада као да је кѡпито
коњско лупнуло ѡ под; све се прѣстраши и ушўтка.

Плоча: Прѣстаните јѣдном! Оканите се тога.
Ил' ће вас излѣмат моја тешка нѡга.
Шкѡбла није крчма!

Једна клупа: Плочо, наша дико,
Прѣд тобом се клања мало и вѣлико.

Пећ: Тето, не љути се и тријѣзно просуди.
Ў тој борби ти нам генералом буди.

Плоча: Ој маторе клупе, ој пѣћи чађава,
Ој крпо дрѡњава, врата шкрипўтава,
Гараво црнило, шѣпаво шѣстило,
Рачўнаљко, шибо, цртало и мухо,
Срам вас вељи било!
Да, љ ја бих Мију потѣгла зя ухо,
А Марку и Луцку ѡпицала леђа:
Знам, да су злѡчести — то и мене вријеђа.
Ал' то рязлог није, да се лўдост врши
Й ред школски крши.

... Шугавих овѡца ў сваком је тѡру,
У гори вўкова, нѣмани ў мору;

Па и свака школа нешто свраба љма,
Ал' се, Богу хвала, свѡкога нѣ прима.

Йма немирњака и објешењака,
Ал' има и добрих и мърљивих љака,
Срца јўначкога и свијетла ѡбраза.

Ево вам дѡказа:

... Ўчитељ је јутрос лїјепо припѡвиједѡ,
Како није Зрински Тўрчину се предѡ.

Нег се смјело смрти у лице загледѡ.

А кад рече: „Сигет свлада војска пуста“,

Стѡјала су дјеца ѡтворених уста,

Мнѡгима је нешто ў оку засјало:

Гѡрило им лице љ срце кўцало.

Лијепе су им мисли тада на ум пале!

Дѡмовина не ће дѡ им више плаче,

Кад им брк нарасте и обуку хлаче.

Кад их гледам младе, гледам наше наде.

За лоше не марим, нек их вѡда нѡси!

Тко млад дане гўби, у старѡсти прѡси

Прѣзрен, тужан, сѣм.
 Ради дјѣце добре праштам дѣранчету;
 Ви бѹну дјжете, снујете ѿсвету:
 Свих вас било срам!

На те плѳчине рјјечи клупе се згрбиле и покѹњиле,
 шибѣ се сѣкрила за кошѣм, црнионици се заклѳпили, кугле на
 рачунаљки су поцрвѣниле ѿд стида, пећ се сасвим охладѣла,
 крпа се млѳхаво ѿбјѣсила, шѣстило се срѹшило, а муха зун-
 дарача повѣлила се на леђѣ и укѳчила.

Клупе: Право имаш, тѣто! Ту нам лѹдост прѳсти.

Стѳ: Ми се прѣнаглисмо у слијѣпој јарости.

Рачунаљка: А што ћемо сѣда?

Плоча: Дан се већ смркава;

Нѣстало је доба, да се слѣтко спава:

Ў сну ће вам нѣмир и љутѣна проћ'.

Кријепимо се сѣнком до рујне зѳрице.

Кѳ медном ѹлишту пчеле рѣдилице,

Ў школу ће сјутра наша дјѣца доћ'.

Бит ће мира, рада, љубави и склада

Више нег' досѣда . . .

. . . Ѐздала ме сапа, сан ми ѳчи склапа,

Брѣћо — лаку ноћ!

Владимир Назор.

104. Směšice.

Zavrědio nřgradu.

Jurić: Оче, враћајући се ѣз школе нѣhotице сам стао нѣ ногу
 нѣкome starome gospřdinu.

Otac: Nespretnřkoviću jedan! A jesi li ga barem molio
 за опроштѣње?

Jurić: Jesam, i onaj mi gospřdin zato dade pet para,
 velěci, da dobro řdgojena deca zavrěđuju nřgradu.

Otac: Dobrog li i plěmenitog gospřdina! A řto si ti nato?

Jurić: Ja — niřta. Stao sam mu nѣ drugu nogu i odmah
 га умѳлио за опроштѣње мѣслећи, да ће ми опет dati pet para.

Otac: A on?

Jurić: On je digao ruku i prilěpio mi ćušku.

Dobar odgovor.

Učitelj: Dakle prěd tobom je sever, nă levo zapad, desno istok, a iza tebe?

Učenic: Iza mene je Vaš sin Ivica.

Ima pravo.

Otac: Nu, Mato, pišete li već u školi ćirilicom?

Mato: Ne, mi pišemo još perom.

Погодио.

Учитель: Све нăравне прѳизводе делимо ў три прѳродна царства. Камо спада шећер? Јурић: У каву.

105. Волшѣбни маѳарац.

Три ѳака, Марко, Милош и Јаков догѳворе се да једном сељаку украду маѳарца, да би дошли до новаца. Рѣчено учињено. Док је сељак спавао, одвежу маѳарца, а вежу Јакова за улар и ѳтиду.

Сељак и Јаков, доцније Милош и Марко.

Сељак (тарући очи): Баш Бог да прости! Поштѣно се испăвах. Сад ми ваља кући. (Спази ѳака). Шта је то? Ко те ту прѳвеза?

Јаков: Судбѳна.

Сељак: Где је мој маѳарац?

Јаков: Јă сам.

Сељак: (смеје се): Мале су ти уши.

Јаков: Твоје су веће.

Сељак: Дакле, велиш, ти си маѳарац? То је лепо. Него где је мој маѳарац.

Јаков: Ја сам твој маѳарац.

Сељак: Слаб си, прѣбићу ти леђа. Него чу ли, дечко, овде сам ја везао једно маѳаре овим истим уларом што је теби о врату. Куд се оно дело?

Јаков: О, чѳча, теби су вѣчити пўтови нѣпознати. Онај исти маѳарац кога си ти толико мўчио и кѳњио, коме ниси сламу на време давао, кога си на киши и снегу остављао, онај исти маѳарац био сам ти јă.

Сељак: Како то?

Јаков: Пѡдигни висѡке твоје уши и слушај моју повест, па ћеш о свему бити ѡзвештен. Ја сам од благородне фамелије и издалѡка. Отац ми је био врло строг, и зато се никакѡ нисмо могли слѡжити. Истина нисам ни ја најмирнији био, али његова строгост увелѡча мој несташлук стѡструко. Дѡгоди се једном да ја, из дугог времена, све пилиће с квочком заједно једним концем вежем. Дође кобац, и однѡсе и квочку и пилиће. Тада се мој отац расрди, дозѡве једног човека, који је био познат као волшебник, и плати му скупо да ме у магарца прѡтвори. Осам година опредѡлио ми је рок, да у виду магарца оплѡкујем своју судбину. И тако, на несрећу своју, ја и до тебе дођем.

Сељак: Хм, хм! Шта ми наказыва! Али како се може човек у магарца претвѡрити?

Јаков: О, чича! Ти си прост! . . . Не у магарца, него у змаја и у аждају претвориће те, само ако хоће. Моли се Богу да не паднеш у његове руке, јер можеш по мени закључити колико скот страда.

Сељак: Јест, богме; знаш кад сам ти сломио ребро?

Јаков: И кад ми ниси даѡ јести, кад си ме тукао буѡом. А колико си ме пута ѡпсоваѡ?

Сељак: Те још како! Знаш код оне водѡнице?

Јаков: Знам, знам. Зато, чичо, ја те не мѡгу пѡстити.

Сељак: Него?

Јаков: Него да идемо на суд. Ти, мене, од благородне фамилије, да злѡстављаш!

Сељак: Синовче, ја нисам знаѡ да си ти човек.

Јаков: Сад знаш, зато хајде на суд!

Сељак: Прођи се суда, чѡвече, шта сам ја крив?

Јаков: Ја и не кажем да си ти крив. То нека суд прѡсуди.

Сељак: Ја, истина, да сам те тукао, али сам те тукао као магарца, а не као човека.

Јаков: Али сам у магарцу био ја. То ће суд ѡзвидети.

Сељак: Знаш шта је, дете! Да се ми ѡставимо суда и кавге; него ево да ја теби дам три дѡката, па иди с Богом.

Јаков: За све? То не може бити.

Сељак: Зар ти је то мало?

Јаков: Пѡмисли само, онѡлике муке! Други би ѡдавно изгѡбио главу.

Сељак: То јесте. Али помисли њ ти колико сам те пута ђмиловао, колико сам ти пута и кукуруз давао. А да сам хтео, могао сам те пустиуи да цркнеш ђд глади. За све ово ваљда и ја заслужујем благодарност од тебе. Зато прими ова три дуката, па иди с Богом.

Јаков: Чича, ти си ме беседом својом сасвим тронуо. Да видиш да сам њ ја човек, ево ћу примити што ми дајеш. (Прими дукате.) Сад с Богом.

Сељак: Збогом, и опрђсти што сам те онако злоставаљао. Кукавче, што се ниси казао! Због тебе сам мог магарца изгубио и још три дуката. Није право да и улар њзгубим; зато, дечко, дај ми то натраг. Ја мислим да ти ниси улара имао кад си магарцем постао.

Јаков: Нисам, чича; зато ево ти улар!

Сељак: Ја идем да себи потражим другог магарца. (Втиде.)

Марко и Милош (воде магарца.)

Марко: Купите магарца, купите магарца! Кукавац Јаша, сад ваљда ђсећа, што је магарђли зној.

(Долази сељак.)

Сељак: (познавши магарца): Шта, опет си нешто скривио? Еј, несрећни сине, зар си забђравио моје савете и оне муке које си морао поднђсити? Али нека, кад си такве памети, а ти се мучи као враг!

Марко: Купи, чича, магарца!

Сељак: Не прђвари!

Милош: Зашто? Видиш како је леп!

Сељак: Децо, знате ли шта продајете?

Милош: Магарца.

Сељак: Ви се вајрате, то није магарац него човек.

Марко: Иди, чича, Бог с тобом. Него купи га, даћемо га јевтино.

Сељак: Богме ни за две паре, јер ме је једампут већ ђпарио.

Милош: Узми, чича, кајаћеш се!

Сељак: Кајаће се онај, који га купи. Ја идем да потражим другога магарца. (Магарцу на ухо): Не ће бити сваки мђканог срца као што сам ја. Зато, бедни сине, ако се твој волшебник

још једампут смјлује, узми се ў памет, а сад ўздиши кад видиш како се други печењем чјсти, а ти мораш плеву да грискаш. (Отиде.)

Марко: Ха, ха, ха! То му је гџса! Ала је џпарен!

(Долази Јаков.)

Јаков: Пџбеда!

Марко: Јеси ли ўтекао?

Јаков: Још й три дуката дџбио.

Марко: Његов је гџса овде био.

Јаков: Па?

Марко: Не ће да купи магарца.

Јаков: Ха, ха, ха!

Милош: Кад је тако поштен, трџбало би да му вратимо магаре, а нама је доста сваком по дукат.

Марко: Није него још нешто. Он је свога магарца видео, па не ће да га прими. Ми више нисмо криви. Купите магаре!

Јаков: Купите магаре, дајемо јевтино!

(Долази сељак.)

Сељак: Море, децо, прџђите се магарета! (Спази Јакова.) Шта је то? (Ухвати га за руку.) Стани мало, дечко! Кажи ти мени, шта си ти?

Јаков: Ја сам ја.

Сељак: А шта је оно?

Јаков: Магарац.

Сељак: Јеси ли тџ он?

Јаков: Ја сам ја, ти си он. Ко је сад магарац?

Сељак: Јеси ли ти био везан овим уларом?

Јаков: Јесам. Али пошто си ме ти јако кињо, створио ми је волшебник још једног магарца.

Сељак: Баш као што је мој! Стани, ниједна веро!

Марко: Шта ћеш ти с њиме, чича? Он је наш друг!

Сељак: И мога магарца брат! Ниједне вере!

Марко: Магарац је наш. Ти немаш с њиме ништа.

Сељак: Сад ћу ја вама дати!

Милош: Ти отџич ниси хтео да признаш магарца за свога, је л'?

Сељак: На моју душу, децо, мањите се ви тог џавџлства! Магарац је мој.

Сви: Није, није!

Сељак: Ево му жиг!

Јаков: И ја имам жиг.

Сељак: То је на тај начин зло.

Милош: Купите магарца, купите магарца!

Сељак: Мога магарца? То је много. Децо, што ће га други купити? Дајте га мени!

Сви: За шест дуката, за шест дуката!

Сељак: То је много!

Сви: Није, није!

Сељак: Па ако сте ви бесни, шта сам ја полудео! (Дигне буцу.) Имате три дуката, то вам је доста. Магаре ми оставите!

Сви: Магарац је наш, магарац је наш!

Сељак: Сад ћу ја вама дати! (Пöјури их.)

Сви (бежећи): Три дуката, три дуката! (Пöбегну.)

Сељак: Три дуката?! Ништа, многи би и више дали за погдөкоју своју будалаштину.

Јован Ст. Поповић.

106. Milutin u gostima.

I. Poziv.

Třgovac je Dinko Rădović sedio jedne sūbote popōdne u sobi kraj prōzora i čitao nōvine. Uză stō njegov sin Milutin, ũčenik šeste školske gōdine, izrađivaše zădaću za ĩdući ponēdeljak.

Najēdnom netko pōkuca na vrătima. Otac nije odmah čuo, pa ga Milutin opōмену: „Oče, netko kuca.“ — „Napred!“ reče otac. U sobu uđe listōnoša, pōzdravi, preda pismo, pōnovno pozdravi i ōtide. Otac prōčita pismo pa će Milutinu: „Sutra u jedan sat pozvani smo nas dvojica ũ goste gospōdinu năčelniku.“ Milutin se tome ũvelike ōbraduje, jer mu je načelnikov sin Mirko năjmiliji drug. Znao je, da će se tamo lepo zabăvljati.

II. Doček.

Drugog dana u tri četvrti popōdne ũpute se otac i sin prema stanu gospodina načelnika. Otac ĩdaše s desne, sin s leve strane. Gde nisu mogli ĩći ũporedο, Milutin pusti oca napred.

Točno u jedan sat dođu u stan gospodina načelnika. Gostoljubivi domaćin i njegova gospođa dočekivali su pozvanike veselo i sa svakim se ljubazno razgovarali. Dočekali su radosno i Radovićeve, koji pozdrave i rukuju se najpre s gospođom, pa s gospodinom domaćinom.

Radović reče prema gospodinu načelniku: „Milo mi je, što ste me pozvali. Odazvao sam se Vašem dobrostivom pozivu. Po Vašoj sam želji doveo sa sobom i svoga sina Milutina.“

Gospodin mu načelnik odgovori, da ga to veseli to više, što je njegov jedinac Mirko najvoliji drugovati s Milutinom.

Došlo na gozbu više gospođe. Ubrzo se svi sakupili.

III. Za obeda.

Kada podvornik javi, da je obed na stolu, reče domaćin: „Izvölite, gospodo, u blagövalište!“

Uđoše. Domaćin ödredi svima mesto. Kad su pösedali, reče gazda: „Ü slast, gospodo!“ Svi odgovore: „Hvala — i Vama!“ Sedne domaćin, sednu tada i gosti. Kraj Milutina sedela je gospođa. Milutin sedne öprezno, da ne bi možda stocem prikvaćio skut na haljini dobre gospođe. Rázgrne napola übrusac i pokrrije njime köljena, da ne zámrlja svoga odela. Žlicu prihvatí palcem, kažiprstom i srédnjakom, kako ga je majka naučila. Dok su srkali juhu, bilo je tiho. Izätoga zámjetnuše razgovor o žetvi i berbi. Oni u razgovöru, a podvornik donese meso s umakom i värivom. Na tanjüru bile pösebne viljuške, a u zdelici s umakom žličica. Najpre poslüzili gospodina župnika, koji je sedio čelo stola, pa östale redom dalje. Dođe red i na Milutina. Tanjur bëjaše ökrenut tako, da je pred njim bio najgöri komadić mesa. Ništa nije přebirao, već uze komadić, što bëjaše pred njim. Levom rukom držao je viljuške, a desnom nož, kojim je rezao meso na male zalogaje. Mrve jela metne na rub tanjüra. Sö je üzimao čistim rtom noža. Jelo, što mu se hvätalo noža, tr'ö je ö kruh, što bi ga pojeo s komadićima mesa. Dok je podvornik nosio razne jëstvine, gosti su polägano blagövali i razgovarali o lepöti jugoslávenskih nãrodnih pësama.

Najëdnom Milutin opazi dlaku u jelu, što ga je uzeo na svoj tanjur. Ödstrani je, a da toga nije nitko öpazio. Znao je on, da bi domaćica, premda nëdužna, bila u vëlikoj neprilici. Meso s kosti pojëde, koliko se dalo nožem öbrezati. Zalogaje

prinšio u usta vilicama, a gde i kôričom kruha. — Jeo, pa mu se nekako uhvatilo prstiju nešto jela. Što će? Da otare o rubac? Uto opazi, kako se to isto dogodilo i gospodinu, što je sedio prěd njim, koji je otr'o prste o ũbrusac. Sada Milutin nije bio više u neprilici.

IV. Mala neprilika.

Kad Milutin nije imao ništa na tanjuru, pónudi mu njegov prijatelj Mirko, što mu je sedio s leve strane, zdelu s jelom i reče: „Izvôli!“ Milutin prihvati zdelu nėspretno, zădene o čašu, koja je bila mal' da ne nă kraju stola, na sreću prazna. Čaša padne i — răzbije se. Milutinu năvali krv u lice. Őkrene se prema domăcici i smerno se ispriča: „Molim lepo, dobra gospođo, oprôstite, što sam tako nėspretan.“ Gospođa mu odgovori: „Ništa zato! Ne treba da se izgôvaraš.“ — Podvornik pókupi komăde razbijene čaše i donese drugu.

Prema koncu obeda donesu nă stô palačinke. Milutin ih nije nıkada volio. Što da učini? Da kaže, da mu ne prijaju, to ne bi bilo u redu. Uzme samo malen komădić. Domaćica to ôpazi pa ga pónovno ponudi. — „Hvala, gospođo,“ reče Milutin, „dosta mi je!“

Ali eto, dođe na stô i jăbučnjača. Ha, to je bilo nešto za njegove zũbiće! Nego i sada uzme samo malo. Na koncu donesu crnu kavu. Kako nije bilo pösebnih klěštica (hvătaljki), uzme šćecera žličicom. Iza obeda gosti su se jošte malko razgovărali.

V. Ődlazak.

Prvi se digne gospodin župnik, a ză njim i ostali gosti. Pošto su se lepo zahvălili na gôstoprîmstvu i pözdravili, pöčeše se gosti razilaziti.

I gospodin se Radović spremi na odlazak. Zăhvali dobroj gospođi i vrednom domăćinu na njihovu gostôljublju i vrati se sa sinom kući.

„Sinko,“ reče tada otac Milutinu, „i ako si razbio onu čašu, držao si mi se skladno i ũljudno u onome društvu. Ne ću više kazati, da si još malen, kada te budu i drugi ũ goste zvali.“ — „Samo tako, mladi gospôdine!“ nadôda otac i potăpka ga po ramenu, a Milutin se zacrvěni od pónosa i zadovôljstva.

Iz Nazorove čitanke.

107. Sve, sve, ali zdravlje.

Draga deco, čuvajte svoje zdravlje! Sve se može vremenom steći, ali nikada ono zdravlje, koje se jednom izgubi. Bolestnom se čoveku ništa ne mili, i vazda je nezadovoljan. Zdrav čovek lako će svašta pōdneti, samo ako je pōstojan. Bolestan je kao ptica kojoj je otkinuto krilo. Ko je zdrav, taj ima svega. On je, dakle, najbogatiji, pa ma živeo i u najhudoj kōlibici. Da vam pripōvedim samo jednu malu pripōvetku, pa ćete videti da imam pravo, što govorim.

Bio siromah čovek, pa išao peške iz jednoga grada u drugi. Bio je zdrav kao od brega odvaljan, ali je put bio dug, pa ga noge izdadu. No nije imao vremena da se odmori, jer se uveliko smrkāvalo. Išao je dalje, ali su mu noge popūstile i klēcale, — tako je bio ūmoran. Izdaleka opazi jedna lepa kola i u njima nekog bogataša. Konji su besno jūrili. Onako ūmoran, sede ūkraj puta i zāplaka se: „O, Bože, kako sam ja nesrećan! Kako se ja mućim i zlopatim, a gle onoga bogataša, kako lepo sedi u kolima, pa ne zna, šta je muka i nevolja.“

Ūto se približi bogati gospōdin na lepim kōlima i, videvši ūplakana siromāha, zaustavi se.

— A sto plaćeš? — upita ga.

— Kako da ne plaćem? Gle, kako se ti lepo voziš, a ja se mućim i zlopatim kao niko moj. Umōrio sam se, pa ne mogu dalje ni maći. Blago tebi, kad imaš tako lepa kola! Na mene je, jadtog, i Bog zabōravio!

Bogati se gospōdin tužno nāsmeja, pa mu reče:

— Nemoj srditi Boga, jer si ti mnogo srećniji od mene. Ti si zdrav. Dao ti je Bog snagu i zdrave noge, pa ideš, kuda ti je volja. Nego teško meni, jadtome, koji sam još za živōta ostao bēz nogu! —

Tada bogati gospōdin raskōpča svoju dugu hāljinu i pōkaza siromāhu svoje noge. Obe su mu bile drvēne do kōlena, jer je jedāput bio tako obōleo, da su mu ih morali ođseći.

Kad je to video rāsplakani siromah, skoći na noge, i prekřstivši se, glasno reče: „Hvala ti, Bože, kad su mi samo noge zdrave, ne treba mi ni konja ni kola!“ pa nanovo stade korāćati putem i još za vida stiže u grad.

Eto, vidite, draga deco, kako je bōgastvo i sve ōvoga sveta ništa, kad je čovek bolestan. Čuvajte, dakle, zdravlje, što nam ga je Bog dao, te ćete biti vazda srećni i zādovoljni.

108. Човек и мрави.

Сео човек беспослица покрај мравињака, па узме прутин и стәне чепркати и мравље станице рүшити. Гледао је мраве, како на све стране бєгају као да су помамни, носећи јаја и чахуре.

Тако рүшећи нєвиним животињицама мирни стан, поче човек умовати:

„Гле, тако је и народу, када удари на њега нєпријатељ. Људи се вєру и бєгају, само да живе главе изнєсу, а оно имєтка, што се даде спасити, вуку ў гору и планину, да заклоне. Дїиста, то је ўжасно!“

„Ўжасно!“ викне један од мрва, што су бєгали. „Да је ужасно, то и сам ўвиђаш, али ипак немаш смиловања, већ нам рушиш оно, што муком саградисмо и стєкосмо.“

Иван Лепушић.

109. Имање.

„Имао сам“ — то није имање.

„Имао бих“ — то су празне рєчи.

„Рад бих имат“ — то је жељүкање.

„Имати* ћу“ — то тек чудно звєчи.

Али „имам“ — то јєдино вреди.

Зато, брајко, што имаш то штеди!

Змај Јован Јовановић.

110. Милион и билион.

Алє се лако изговарају те речи „милион“ и „билион“, као да су неке обичне свакидање ситнице! Па ипак мало вас има, који сте стекли чист и јасан појам о тим бројевима.

Милион је хиљаду пүта ўзета хиљада, а билион милион милиона. Па и то је лакше казати него замислити. Рєцимо, да за један мїнут можемо избрїјати стїтину, па кад бисмо бројали непрєстано, сваки дан пуних 12 сати, тек бисмо за 13 дана 10 сати и 40 минүта избрїјали један милион. А шта мислите, кїлико би врємена трєбало да се избрїји билион? Кад би неко могао бројати бєз прекида дању и ноћу, рєцимо да је то бројање почео наш праотац Адам, па да је бројао

* Исправно = имат ћу.

све до данас, још не би ни близу био готов, још би му ваљало близу 12.000 година да броји, па да добрџи до билиона.

Секунда је баш врло кратак део времена, минут има 60 секунда, а цео дан има 86.400 секунда — ал' то је још далѣко од једног милиона. Та у читавај недељи дана има тек 604.800 секунда, и тек 11 дана садрже у себи милион секунда.

Кад видимо старца од 80 година, помислимо: колико ли је тај секунда преживео свога века! Јест, много, врло много, преживео је од прилике две њ по хиљаде милиона. Али шта је то према једном билиону! То је као неки сиромашак, који има свега два њ по динара, према каквом богаташу милионару. Па ипак има у свакидашњем живџту ситних ствари, које иду на билионе. Узмимо да је у једном килогр. пшенице 30.000 зрна, онда је у товару 3 милиона, а у 333 хиљада тоvara већ има билион зрна. А толико, можда њ више, поједе се на пр. у Србији за годину дана.

На крају да вам кажем, да се хиљада милиона зове милијарда.

„Невен.“

111. Смрт и њезини службеници.

Смрт, та грозна краљица из царства сене, хтеде изабрати себи првог министра и то онога љзмеђу својих службеника, који је за њу стекао највећих заслуга. Позва дакле све своје намештенике, да кажу заслуге, које за њу стѣкоше, како би могла изабрати најзаслужнијега.

Скџпило се око краљице Смрти мноштво службеника, који су се натѣзали за министарску столицу.

Она сеђаше на прѣстоу, љкрашеном кѣстурима и лѣбањама, а службеници стѣпаху један за другим пред краљицу и приповѣдаху јој о својим заслугама.

Прва се јави Пѣшалина хвалећи се, колико је људи отпрѣмила у краљевство Смрти, те колико је кућа ради ње ѳстало пустих. Срчана ка п пѣказа на бројне жртве, које су у њапону снаге љзненада промѣниле светом прѣшавши из овог живѣта у краљевство Смрти. Кост ѳбоља се хвалила својом спрѣтношћу, којом је животе скраћивала. Сушица, кашљѣцава, суха, мршава жена, тако слаба, да није могла ни уста отвѣрити, немо пѣказа на хѣљаде болесника, пѣнајвише у

младим годинама, од којих ниједан не ће оздравити. „Ја не тражим своје жртве међу старима, него међу младима,“ једино је то могла у своју похвалу изрећи. Старост је уверавала, да она, истина, полагано, али успешно убија и никога не прашта.

Колера и Рат износили ужас, што га у редовима човечанства чине својим уништавањем људскога рода. Појави се и Глад с покликом: „Људски род нема страшнијег душманина од мене. Људи умиру од мене у највећим мучкама.“

Приближила се престољу и Неслога. Она рече: „Ја ширим међу људима мржњу и злобу. Усађујем у њихова срца опаке жеље, и они се међу собом кољу и убијају. Мислим, да мени припада место првог министра.“

И сад се почели службеници прѣпирати. Сваки је побијао цену дѣла свога друга, а своју узвисивао. Наједном допре до њих бука, певање и поцикивање. Сви умукнуше и погледаше према вратима, на којима се показа богато одевена и накитњурена жена, распуштене косе, румених лица, окружена пратњом пијаних млађих и старијих мушкараца. Она испружи руку према својим другарицама и поругљиво повиче:

„Изгубите се ви јадници, који се ту хвалите! Не знате ли, да сам ја ваша мајка, и оно што јесте, постали сте само по мени. Нисам ли ја она, која вам шаље људске животе? — Погледајте око мене! Младо и старо, радник и господин, богат и сиромаш! Сви мени служе својим пијанчевањем; трују себе и своје потомство; у пијанству убијају себе и свог пријатеља као и непријатеља; у пијанству задобивају све ваше болести, а гледај их, ви убрајате све то у своју заслугу! Опет вам велим, да ја не чиним услуге нашој краљици, вас би давно нестало, јер не бисте имали посла. Ја сам она, која вам жртве шаље, ја — Неумереност — заслужујем министарску столицу.“

И сви признадоше у себи, да је Неумереност најзаслужнија за краљицу Смрти, а мрка краљица показа јој гадним смехом своју милост и рече: „Ступи на моју десну страну! Теби прѣдајем све послове свога првог министра, јер ти својим делима то заслужујеш!“

И Неумереност постаде првим министром краљице Смрти.

Народне пословице.

Пијану се њ воз ўклања.
Тко много пије, за дуго није.
Од ракије кўћа проплакује.
Пијанац жїва прѡпалица.

112. Šaljiva pitanja i odgovori.

Ja poslah vola u pećinu bez kože, a on mi se vratio sa kožom; a ja pōjeo i vola i kožu. — Šta je to? (Ниб.)

Čime se počinje noć, time se svršava dan?

(Мрак; slovo n.)

Koja se два брата никад не састану, а међу њима само мали брежўлак стоји? (Оч и нос.)

Тко наједампут попије сто литара вина и опет није пијан? (Бачва.)

Тко без главе и језика све људе разгѡвори? (Књига.)

Тко бѣз ватре ожеже? (Коприва; паприка.)

Тко без крила лети? (Бетар.)

Тко бѣз ногу утѣче? (Риба.)

Тко bez očiju види куда će proći? (Поток.)

Тко бѣз руку тебе i мене држи? (Столица.)

Тко бѣз срца и душе сваком право каже? (Вага.)

Што је на овоме свету најбрже? (Мисао.)

Manje od мака, а dignе јунака? (Буна.)

Наш белоња и мркоња

Јутро вече бѡду се;

Јутром надбѡде белоња,

Ўвече мркоња,

Те на једно место лежу

А место им се не пѡзнаје?

(Дан и ноћ.)

Zubi nema, ruku nema, nogu nema, а opet њjeda?

(Зима.)

Maleno, zeleno, sav svet zađdelo, себе нѣ moglo?

(Лга.)

Бело племе, црно семе

Мудра га глава пѡ пољу сеје?

(Књига.)

113. Дамон и Финтија.

У главном граду једне државице живљаху у давњини два младѣћа: Дамон и Финтија.

У тој државици насилно је владао владар Дионисије. Једном приликом покуди Финтија у смелу говору на тргу насиље владарево. Дионисије то чује, разљути се на Финтију те га баци у тамницу и осуди на смрт. Нѣсретни Финтија поручи из тамнице Дионисију: „Владару, услиши моју последњу жељу! У далѣку селу живи моја стара и болесна мајка. Допусти ми да пођем к њој и да се пре смрти с њоме ђпростим. Обѣћавам да ћу се одмах повратити.“

Дионисије одговори: „Добро је, али нека који Финтијин пријатељ ђстане место њега у тамници. Ако се ў зору четвртога дана не поврати ў град, тај ће његов пријатељ изгубити главу место њега.“

Онога истог дана уђе Дамон у тамницу, а Финтија похрли к својој мајци. Мину други и трећи дан, а Финтија се не враћа.

„Јадни Дамоне, изгубит ћеш лудо главу за нѣверна пријатеља,“ говорили су му знанци.

„Ништа зато,“ одговори Дамон. „Ја немам ни оца ни мајке, а мој пријатељ има да храни своју стару мајку.“

Ў зору четвртога дана био је главни трг пун људи. Дошао је Дионисије да види, како ће крвник одсећи главу Дамону. Сви су жалили нѣсретнога младѣћа. Ето већ воде Дамона и прѣдају га крвнику.

„Стани!“ зачу се наједмпут повик, и Финтија дотрчи на трг, крвав и прашан, те се баци на колена испред Дионисија.

„Владару, не дај, да нѣдужни Дамон погине! Прекјучер стигох к својој старој мајци. Умрла је у мојем наручају од велике туге. Закѡпах је и кренух одмах ѡвамо. Ноћас залутах у густој шуми. Зато сам закаснио. Ево ти моје главе, а пусти слободна мога верног пријатеља!“

Дионисије устане и рече: „Дамона пуштам, а теби праштам! Будите слободни и сретни! Примите и мене за свога пријатеља, да будем трећи у томе дичном друштву.“

Народ на тргу удари у ралосно клицање. Дамон и Финтија плакаху од среће пред владарем и народом.

114. Цар и дервиш.

Играло се царско дете у башчи крај бунара, па случајно паде у бунар. Бѣјаше лепо, врло лепо дете! Један дервиш, који је био амо дошао да проси, кад виде, где то лепо дете паде у бунар, потрчи и сретно уграби оно дете из воде. Цар све то гледаше с прѣзора од Сараја. Сад шта ће? Пошаље брзо по дервиша, а кад овај дође, рече му: „Мој чѣстити дѣрвишу, ти си мога сина спасао од смрти, сад тражи од мене штогод хоћеш, да ти поклоним!“

Дервиш се смерно поклони цару, па му каза: „Мој царе, златно сунце моје, сунце сјаје по свем свету, а ти, царе, по свом царству! Ја сам сирѣмах божји роб, те живим о милостињи. Нѣ тражим друго, осим да се у твоје Сарају молим Богу 40 дана. Ти ћеш мени зато давати милостињу, први дан пару, а до 40. дана сваки ћеш ми дан милостињу умножати (т. ј. први дан пару 1, други 2, трећи 4, 8, 16, 32, 64 итд.).

Цару се то учини врло мало и обећа дервишу како је зайскао. Кад се навршило 40 дана, знате ли, колико је то износило пара? Износило је 306 билиона, 877 милиона, 906 хилјада и 944 паре. Колико је то динара?

Кад дервиш донесе цару овај рачун, цар се нађе у великом чуду, па рече дервишу: „Засад немам све паре да ти уплатим, али пошто се царска реч не пориче, нека ти паре стоје код мене на камате, док си жив. У моме ћеш Сарају коначити, јести и пити као њ ја, те можемо и царевати заједно!“

Ето што уради мудри дервиш, ето што стече оштроумљем својим!

Забележила Јелица Беловић-Бернадзиковска.

115. Благдан и радни дан.

Радни дан: Добро јутро, брате! Како ти?

Благдан: Одмакни! . . . Воњаш земљом, смрдиш на угљен, задаваш трговином, заудараш рибом и луком . . . Пази! Омрљат ћеш ми ново одѣло.

Радни дан: Полако, господичићу! . . . Да не воњам земљом, ти не би имао зеља и вина на своме столу. Да не смрдим на угљен, ти се не би возио жѣлезницом и паробродом и носио то лепо одѣло. Задавам трговином, али што

би ти бeз мога дућана? . . . Моје су руке црне, али ти оне месе беле погаче и слатке колаче.

Благдан: Ти радиш, али ја плаћам. Ти продаваш, а ја купујем. Штуј ме дакле и — иди!

Радни дан: И ти мене мораш штовати, јер сам радник. Браћа смо, али ја радим и рабoтам, а ти се само забављаш и одмараш. Је ли то право?

Благдан: Тако мора да буде. Ти си за рад, а ја за одмор.

Радни дан: Ал' си лукав, лeнчино! Скaпао би од глади, да не радим за тебе шест дана у седмици.

Благдан: Не љути се, радничке: да ја не затварам кадјкада твоје творнице и дућане и да те не терам из твојих њива, ти би клонуо од труда. Сломио би се и млад oстаро. Ја те крепим и развесeљујем благданским одмором. Знадеш ли ону песму:

— Кoлико је у седмици дана,
Сви су дани од сребра ковани,
А недеља од сyхога злата! —

Радни дан: То је све истина. Видим, да је и одмор поtreбит. Али ја сам ипак више него ти, јер је пре рад, а затим одмор.

Благдан: Не лудуј! Ако се ниси пре поштeно одмoрио, не можеш радити.

Радни дан: Што то гoвориш? Ако ниси пре радио, чему одмор?

Благдан: То су све лyдости. Рад и одмор морају да се измењују као дан и ноћ — друкчије би обадвeма слабо било. Што би један бeз другoга?

Радни дан: Тако је! Не будимо охоли, јер тко у вис диже нос, тај ће скоро ићи бос . . . Дај руку, јер морам за послом.

Благдан: Почекај, да свучем рукавице.

Радни дан: И те сам ти ја направио. Амо дeсницу!

Благдан: Немој тако чврсто! Боли ме . . .

Радни дан: Опрости! Руке су ми пуне жуљева и чврсте као клешта! Збогом, слaдак ти одмор!

Благдан: Збогом, брате! Сретан ти рад!

116. Медвед, свиња и лисица.

Ўдруже се медвед, свиња и лисица па се догoворе, да ору земљу и да сију пшеницу, да се хране. Запитају једно друго, што ће који радити и како ће семе наћи.

Свиња рече: „Ја ћу дoнети семе и својом ћу сурлом узoрати,“ а лисица: „Ја ћу својим репом подрљати.“ Узораше, посeјаше. Дође жетва. Сташе се договарати, како ће врећи. Свиња рече: „Ја ћу гумно начинити,“ медвед: „Ја ћу сноплe снети и ја ћу врећи,“ свиња опет: „Ја ћу претрeсати и рaставит ћу сламу од пшенице,“ а лисица: „Ја ћу својим репом трнити плеву са пшенице,“ свиња: „Ја ћу oвејати,“ а медвед напoкон: „Ја ћу жито раздeлити.“

Оврхоше. Медвед жито пoдели, али га не подели право, јер га свиња зaмоли, те јој даде само сламу, а пшеницу сву узе сам и лисици не даде ништа.

Рaсрди се лисица па отиде на тужбу и каже им, да ће довести једнога царскога чoвека, који ће жито право раздeлити. Уплаши се свиња и медвед, па рече медвед свињи: „Закoпај се ти, свињo, у сламу, а ја ћу се пoпети на ону крушку.“ Закoпа се свиња у сламу, а медвед се попe на крушку.

Лисица oтиде те нађе мачку, па је позва у друштво, да иду на гумно да хватају мише. Знајући мачка, да на гумну има доста мiшева, пође радо, па сад изнад пута, сад испод пута трчи за птицама.

Опази је медвед с крушке поиздалeка па каже свињи: „Зло, свињo; ето лисице, где води стрaшнога бумбашира, огрнуо ћурак од куне, па и крilате птице хвата око пута.“

Утом се мачка украде из oчију па кроз траву дође на гумно и тражећи миша стане шљшкати по слами. Свиња подигне главу да види шта је, а мачка пoмисли од њезине сурле да је миш па скочи те свињу шапама зa нос. Свиња се уплаши те рyкне и скочи па нада у поток, а мачка се прeпадне од свиње те нада у з крушку. Медвед помисли, да је она већ свињу удaвила, па иде сад на њега, те oд страха падне с крушке на земљу и рaзбије се, а лисици oстане све жито и слама.

117. Kōmu pripada slāva?

Išao putem mudrac, ūmorena tela i pōgnute glave. Od-jednom se u njeđovoj blizini začu nekakva tūtnjava i neōbično hūktanje. Mudrac diže glavu i vide, kako pored njega brzo minu dug niz velikih teških kola, ispred kojih se digao gust dim. „Kakva li su to kola?“ pōmisli on u sebi, jako začuđen. „Konja nē vidim, a da se toliki teret vuče, mučno da bi ih i pedeset bilo dōvoljno!“

Dokle je tako razmišljajući stojao, približi mu se jedna visōka vāzdušasta prilika. To je bila para. Ona mu reče: „Vidiš li, kakva je moja snaga! Ja vučem sva ona kola. Ja sam nājjāča sila na svetu, meni se ništa nē može odūpreti.“

Za vreme tih nāđmenih reči približi se druga prilika — v o d a — i upade pari ū reč: Hvalisavice! Što se rāzmećeš? Bez mene bi bila niko i ništa; što radiš, to radiš samo mojom pōmoću.“

Još ne beše v o d a svršila svoj govor, a kao mūnja pri-skoči treća prilika — v a t r a — i viknu: „Što si se ti rāsprtila? Da te ja ne žāgrevam, ti bi se smržnula i nē bi mogla pro-izvōditi paru.“

Ovaj vatreni govor prēkine jedna prljava prilika: to beše kāmeni ugalj. On reče vatri: „A kō tebe hrani? Ta bez mēne bi mōrala ūmreti!“

Svađa se nāstavi. Tada pristupi ljudski duh, da bi tome učinio kraj, i pōvika: „Čūtite! Što se hvālite? Svi ste vi moje sluge. Da vam ja ne pōmažem, nē biste se živi pokāzali.“

Ali se iznenada nāđ njima zāhori jedan glas: „Samo je jedan, kome pripada slava! To je stvōrac svih stvari. Bog je sve vas sāzdao, njim ste pōstali ono što ste!“

Nato se mudrac ōsvrte i nāstavi put, gōvoreći u sebi: „Ōd Boga su sve stvari; njemu neka je slava u vėkove vekova!“

Matija Antun Reljković.

118. Зāгонетке и пїталице.

Čėtiri sestre uvek se glėdaju, a nikad se ne nāgledaju.

(Stene.)

Црно маче из куће измаче.

(Црно из олин.)

Listove ima, a drvo nije; kōrice ima, ā nož nije.

(Knjiga.)

Три брата једна капа.

(Стопан са три ноге.)

Četiri uha, dva trbuha.

(Četiri uha na šestuku, dva trbuha.)

Tko je najbrži slikar?

(Obratno.)

Gladno šuti, sito kriči.

(Mim.)

Свуд сá мном, никуд без мене.

(Глас.)

Dva lončića, četiri poklopčića.

(Oči i vrede.)

Tko жели само једно око имати?

(Слепац.)

Što se ně može vilicama jesti?

(Јуца.)

Што је јаче од човека?

(Вино.)

Gde čizmar počne najpre čizmu šiti?

(Na kolenu.)

Камо иде дете кад му је пет година?

(У шесту.)

Tanko kao žica, vitko kao zmiја, puca kao puška, grize

као пас.

(Биј.)

Зашто млинар има белу капу?

(Да се чоме покрије.)

Pende vīsi, pende zjā; pende čini ta-na-na, nek se znā,

kō sam jā.

(Звоно.)

Пружила се скела преко свега села.

(Пут.)

Crno mače na sajmu skače, gdegōd kleče, pravo reče.

(Вага.)

Tko може начинити мост без ичега?

(Зима.)

Dva brata kolo vode, dve seke ūz njih hode. Jedan nas
bratac cvećem pošiplje, drugi žitom obāšiplje. Prva seka vino
toči, druga vodu leva.

(Пролеће, лето, јесен и зима.)

Стани мрка, жалосна ти трка, отрт ћу ти реп.

(Зора и ноћ.)

Tko ūlazi kroz staklo ū sobu, a ne rāzbije ga?

(Светлост.)

По чему се зна, да је подне?

(По жалуцу.)

Jedna glava voska svemu свету dosta.

(Сунце.)

У гори сек, сек, а у води мућ, мућ.

(Лаћа.)

Polа ōd дрвета, polа ōd крмета.

(Сетка.)

Гураво прасе све поље попасе.

(Срп.)

119. Derviš i kāluder.

Bio derviš u dvoru kod turskoga cara kao neki prōrok. Bio je pišmen i vešt ū svom poslu, ali lūkav i preprēden. Caru je bio ōsobito u milosti, te bi se s njim po cele dane zabavljao. Sad su govōrili o korānu, sad jeli, sad pili kavu, sad pušili lulu,

sad šetali po ružičnjaku. Derviš bi uvek rekao: „Čestiti care, sad prorok ovo ili ono radi u nebu, treba da i mi to radimo,“ i car ga je slušao. Döšlo je nāpokon već do toga, da je derviš s carem gospodārio, te mu zapovēdao.

Jedāmput se car dōmisli pitati svoga derviša: „Kaži ti meni, Hūseine, znadu li i drugi hodže, kāludēri i pōpovi, što rade njihovi sveci u nebu?“ — „Jok care, nē zna nijedan do mene. Kako bi i mogli đauri znati, kad su nēvernici.“ — „Neka je tāko,“ veli car dervišu, „no ja bih ipak rado govōriti ō tom čudu s kojim kaluđerom ili popom. Idi ti, Huseine, pa mi dovedi ōvamo jēdnoga kaluđera.“

Na carevu zapoved lecnē se derviš i ode pōslušati, bilo mu milo ili mrsko. Dođe u mānastir među kaluđere. Kad jednoga ōd njih pozōve pŕed cara, svi se pōplaše, ali careva se mora pōslušati, mākar oči skōčile iz glave. Ide jedan kaluđer s dervišem k caru. Na putu mu veli lūkavi derviš: „Ču li ti, kāludēre, nē šali se sa svojom bradom i glavom, ne govōri mnogo pred silnim carem, nego malākši, osūpni, nēmoj u zao čas pō se zapōdeti kakvu bēsposlicu. Nema šale ū cara; znaš, da oči gore cara glēdajući, pak šuti.“ — „Ne sōli mi pamet,“ odgōvori kaluđer; „videt ću, šta car od mene traži, pa ću po duši odgōvarati što i kākō znam.“ — „Jok, nemoj za živu glavu pred carem mudrōvati! To nije za vaše ljude.“

Dođu pŕed cara. Car zāpita kaluđera: „Kaži mi pŕavo, znaš li, što rade vaši sveci na onom svetu?“ — „Ūživaju u rajū slādosti i slave Boga.“ — „Ali što rade ūpravo u ovaj čas?“ — „To znati može sāmō Bog, i oni, koji su kod njega u rajū, a nitko drugi.“ — Car se rāzljuti i reče kaluđeru: „Evo vidiš ovog mog derviša; on zna svaki čas što radi naš svetac Muhāmed ū nebu.“ Kaluđer pōgleda pōpreko derviša, a car kaže dalje: „Pōgledaj ga dobro; tāj ti to zna.“ — „Dōista znam,“ progōvori bāhato derviš.

Kaluđer ūvidi odmah s kim ima posla i dōmisli se brzo, kako će uvēsti u nāpast derviša. „Molim, silni care i gōšpodaru,“ veli kaluđer, „dopūsti mi, da dōkažem dervišu pŕed tobom, da nē zna, što gōvori. Daj āmo donēsī zdelu punu mlēka i tri komadića kruha.“ „Neka!“ veli car; „dā vidim đāursku mudrōliju.“

„Sēdimo oko zdele!“ veli kaluđer. „Daj nam svakome po jedan tānjur.“ — „Ma šta će to?“ ūpita derviš. „Šuti ti, Hūseine!“ zapōvedi car: „dā vidimo tko je od vas dvōjice bolji

majstor.“ — „Silni care!“ veli kaluđer, „drobi ti svoj komad kruha ũ svoj tanjur, ja ću svoj ũ svoj, a derviš neka svoj ũpet drobi u svoj.“ — „To je trićarija“, veli derviš. — Car mu ũdvrti: „Šuti Huseine, pak drobi, videt ćemo đaursku mudroliju!“

Kad su svi drũbljenje svršili, uzme kaluđer jedan tanjur i sāspe u zdelu pak drugi i treći. Zātım uzme žlicu i pŕomeša sve u mleku, te reće: „Děrvišu, ako si svěznalica, te znaš, što radi svetac Muhāmed ũ nebu, hajd ovo drobljenje u zdeli razbėri i povrāti carevo na carev, moje nā moj, a svoje nā svoj tanjur. Ako to ũчиниš, vėrujem ti, da znaš što biva u nebu. Nebo je dalėko, a zdela eto pėd tobom.“

Derviš se nāsmiija i reće: „To nije ništa.“ -- „Jest, brė,“ veli car: „Daj rāzbiraj drobljenje ili ne ćeš više drŕobiti sā mnom u jednu zdelu.“ — „Vera moja, silni care!“ veli derviš; „to nī sam nećastīvi, ni ovaj sūludi đaur nė mođe ũčiniti.“ — „Ja se nisam ni hvalio, kao što si se ti. Kratke su nŕoge u lāži,“ odgovori kaluđer. „ũistinu pravo vėliš, kāludėre!“ reće car. „Zdela je pėd nama, pak nė mođe razbirati svaki svoje drobljenje, a gde je nebo, pak da zna derviš, što u njemu radi svetac Muhamed. Sad vidim, da je to laž.“ Car ũbdari kaluđera, a derviša pŕotera od sebe kao lađu i vāralicu. Narodna pripovetka.

120. Īma ljūdi.

Ima ljudi svākojake boje,
Svi jėdnako ŕpanke ne kroje,
Nekim trnjem ŕbrasli su pūti,
Drugim cvijećem šarnim ŕbasuti,
Jedan drugog dŕstignuti žėli,
Tuđoj smrti drugi se vesėli;
Ī ta borba traje od vjekŕva,
Od ũkletog grijeha Kājinova,
I u borbi nėjednake želje
Raznom cilju pūtove im svele.
Jedan teži da dŕstigne ćasti,
Drugi hoće gospŕdstva i vlasti,
Treći radi za komādić hljeba —
Svaki želi ono, što mu treba!
A ti sinko, ũči sāmo zāto,
Već nāukom dā ti duša blīsta

Pöput zlāta i ālemlja čista,
 Da uzgōjiš sebe za čövjeka
 Zdrava sřca — poštenoga hreka,
 Pa ćeš sretan po bėspuću tome
 Cvjetnom stazom döspjet cilju svome!
 Uči, sinko, knjiga kći je něba.
 Svakom treba kō komādić hljeba,
 Tko s nāukom mladu dušu grije,
 I budućnost taj si ljepšu vije.

Ante Jukić.

121. Курјак ѝ коњ.

Један курјак спази добра коња. Он не смеде да на њега ўдари јавно, јер се бојао да ће му утєћи или дā га нє ће моћи савладати, па нāмисли да га придобије прєваром. Он приђе коњу и пријатєљски га запита за здравље. Али коњ се дōсети његову лукавству, те нāуми да му врати истом мером. Он одгōвори кўрјаку да је йначе добро, али да му се у стражњу ногу забō трн, те га нога љуто боли.

„То је нāјлакше!“ рекне курјак. „Ходи да ти трн йзвадим зубима.“

Коњ стане и пōдигне ногу, али кад се курјак приближи, он се ритне и лупи га ногом у гўбицу, те му све зубе рāзбије. Затим пōбегне преко поља, а курјак остане јāучући.

Превара се сама свети.

Доситеј Обрадовић.

122. Сирōмах и Сāва.

Неки сиромāшак, ймајући у чанку малко млека, хтеде у њега дōсути воде да буде више, па се нагне над реку Саву, прйтиснувши чанак с млєком над воду, како би ушло мало воде у млеко. Али ўместо да тако буде, јурне вода и йспуни сав чанак, а млеко се сасвим изгуби у реци. Тада ће сиромашак рећи тужно и прекорно: „Саво, Саво! Ти себе не зāбели, а мене зāцрни!“

123. Врāчање.

Неки домāнин узме на бадње вече, по обичāју, орах са сōфре и врāчајући, стане Бога мōлити овако: „Као што је овај орах пун, тако да буде кућа пуна свакога добра, амбари

жита, тор оваца, подрум вина и ракије, да Бог да!“ Пóтом рáзбије орах — а он празан. Тада човек пóвиче лóтито: „Нé слушај, Боже, што пас лаје!“

124. Јéка.

Мали Ђуро није још ништа знао о једи. Једноћ је на ливади викао из свега гласа: „Ој! Ој!“ Умах му се óдазвало из óближње шóмице: „Ој! Ој!“ Нато пóвикну сасвим у чуду: „Тко си?“ А глас се одазóве: „Тко си?“ Изатога ускликну: „Ти си лудо дéчаче!“ и „лудо дечаче!“ одјéкнуло из шуме. Ђуро се рáзлути, па пóвиче још више порóгљивих речи. Свака му се верно óдазвала. Потражио шумом тога дечáка, али га није могао нигде наћи.

Одјурио кући и тужио се мајци, како се ў шуми сáкрио неки зао дечак, који му се онако порóгљиво одазйвао.

Мајка му рече: „Овај си се пут сам тужио. Ти ниси ништа друго чуо, ван јеку својих речи. Да си ў шуму завикнуо пријазних речи, тад би се óдазвале тáкођер пријазне. Тако ти је увек у живóту. Владање других спрám нас óбично је óдраз нашега владања спрám њих. Сўсрећемо ли лóуде пријазно, тада се и они према нама тако владају. Јесмо ли ми према њима нéпријазни, неўлудни и сўрови, тада се нé надајмо нй ми бољему óд њих.

Крсто Шмид.

125. Прва земљичка.

Познао сам малогa Марка. Отац му се бавио пчёларством у вéлико и с вéликим весéљем. Има нешто кўћице под Оштром. Пчелáри су óбично добри лóуди, лóуди срца. Дóлазио сам чешће к њему. Седели смо пред пчёлињаком, гледали и разговáрали. Мали Марко није се бојао пчела него је оцу помáгао сјавлйвати пчеле, кад су се ројиле, чему су се жене чўдиле и луде говóриле, да то није без врага. Рекох једном тому пчелáру, своме пчёларском ўченику, да ми се Маркић свиђа, па да се надaм, да ће он бити прави човек. „И мени се чини“, прихвати сељак, „јер кад се деца потóку, он је увек на страни слáбијегa. Он се лепо влада према слáбијему, којега би могао исмехйвати, извргáвати руглу, гўрнути га и излў-

пати, а да зато не би осетио никаквих злих последица, онда је као сигурно, да је мали по својој природи добар.“

Велики жупан Б. Б. у Госпићу опази, где сељак води свога синчића први пут у школу. Мали сељачић под црвено-капом корача уз оца, а у руци му земљичка — готов догађај у његову животу. То ти је наш Марко и његов отац. Велики жупан, а још већи пријатељ деце, заустави дечака и оца му, па га запита онако по народну: „Мали, би ли ти мени дао земљичку?“ И мали му пода земљичку; жупан рече хвала, па с њом у џеп и каже збогом, па оде. Мали се није нимало изненадио и променио. Сутрадан дође велики жупан у први разред, а чим опази Марка, који му даде земљичку, рече весело: „Аха, ти си онај, који ми даде земљичку! А зашто си ти мени дао земљичку?“ Мали одговори: „Е, кад си био гладан.“ Нато ће велики жупан: „А знаш ли ти, тко сам ја?“ „Не знам,“ одговори мали. „Ја сам велики жупан.“ „Јеси заиста велик!“ Жупан подрага малиша, похвали га што му даде земљичку и позове га к себи на обед. Малому напуне и торбицу, а у школу пошаљу деци кошару земљичака.

Даворин Трстењак.

126. Ljubav domovine.

Оtkад је света и века, vazда је ljubav domovine i naroda bila povodom i veliku junastvu i nezimernim zrtvama i briznu staranju za opci boljak. Kod nekadanjih najslavnijih naroda uslo je u obicaj reci, da je slast i slava za domovinu umreti. Al' ostanimo kod kuće! Svaka mati ljubi svoje dete, ako je i nevaljalo. Zar ne vele i naše majke: „Ако је и зло, моје је. Ако је и змија, моја је.“ А blāgo si ga materinu srcu, kad su deca dobra i poslušna. Ali ne mogu roditelji i deca samotovati na svetu. „Drvo se na drvo oslanja, a čovek na čoveka.“ Dođu nevolje, bolesti, smrt. Komu će oštati deca?

„Teško svomu bez svoga.“ Po svem našem narodu čut ćete u nevolji molitvu: „Ne ostavi, Bože, bez prijatelja.“ А вели се слично и ово: „Zlo godište roda iste, a nevolja prijatelja.“ Kōliko је veća nevolja, tōliko више треба pomoći i svojštine. Тако ваља sused susedu, kad је mala nevolja; selo selu, kad је na primer povodnja; vaļa nam sloga svega naroda, kad је neprijatelja odagnati. Potom sused susedu, selo selu, sav narod svā-

komu pojedinomu pomaže. Svōji smo, pažimo se, želimo jedan drugome napredak, pomāžimo si, a bit ćemo jači, ako nas bude više: svaka voda s pōtočića jaka. Više će vāljati jedan drugomu, ako budu pojedini imūćniji; bit ćemo naprēdniji svaćim, ako nam bratstvo bude bōgato i jako. I doista nijedan drugi narod nije tōliko vićan toj ljubavi, tomu bratstvu, kōliko naš. Mi zovēmo svākoga našinca bratom, mi se ū zlu i dobru pō Bogu brātimo, ma ōdakle tko bio! Nē gleda nitko na veru, te se zāista mōžemo dīćiti pred celim svetom onom lepom pōslovicom: Brat mi mio, koje vere bio, kāda bratski ćini i pōstupa. Naši jūnaćki grāničari, kud su god vōjevali po belom svetu, svagde su bez rāzlike vere svoje bratstvo isticali: Dobrō jutro, brate! Zdrav, brate! Kamo ćeš, brate? Pōmagaj, brate! Sve brate, te brate, sāmo nek je on grāničar bio. Stoga su Francuzi zā prvoga Bonaparte, ćujući tōliko puta tu reć „brat“, nāzvali naše grāničarske pukōvnije brat-pukōvnijama. A prōtivno, tko nē mari zā to bratstvo, koji se tuđi ōd svoga nāroda, postrādat će on ili njēgova deca. Ima i ō toj istini lepa nārodna pōslovica, koju vālja pamtiti: „Tko ne dŕži brata zā brata, taj će tuđina za gospodāra“. A pōmislite kako je ōnome, tko mora svoju dōmovinu ōstaviti i po tuđem svetu za zāslugom ići. Znete, kako naš narod oznāćuje tākovu nē sreću? On vēli: „U tuđini je ćovek kao duša izgubljena.“ Valja dakle ljubiti svoju dōmovinu, ū njoj je srce puno, ā srce nas puno nāgoni vŕšiti duźnost potpunōma. Nije pravo tuđiti se ōd nje; mudro je smišljeno i temelji se na istim rāzlozima, kad narod gōvori: „Tuđ nek nīkada nē bude, koji svoj biti mōže!“

Ivan Trnski.

127. Српски инвāлид.

Нека gōspoђa ōпази s прозора како се један инвāлид упућио право њеној капији. Пōтрча му усўсрет, али је он већ био ōтишао. Она предаде нāмењени новац своме сину и рече, да га преда инвāлиду, кад га види.

Видећи да инвāлид йзлази из једне капије, дечко пōтрча зā њим и викну: „Госпōдине, ўзмите ово, дала вам је моја мама.“

Кад је инвāлид видео да се реч господин баш његатиче, он се нāсмеја горко, пōздрави дечка по вōјнички, и прими дār.

Кад је мати чўдећи се упитала сина, зашто му је казао: господине, он убједљиво рече: „Боже, мамице, па он није прѡсјак него српски инвалид!“

Мати га привуче к себи, пољуби и рече:

„Поштуј, поштуј, сине мој, свјакога ђд њих, јер нам се на њиховим йзгубљеним ногама, рўкама и очима подиже нова, славна и јака ђтаѡбина.“

Дар Ћосићка.

128. Rodu o jęziku.

O jeziku, rode, da ti pojem,
O jeziku milom mom i tvojem!

*

Po njem tebe svijet poznaje živa,
Na njem ti se budućnost ošniva.

*

Ljubi si ga, rode, iznad svega,
U njem živi, umiri za njega!

*

Svaka zvijezda svojim svijetlom sijeva,
Svaka ptica svojim glasom spjeva,
Ti jezikom svojim zbori!

*

Tuđ tuđinu, tebi tvoj doliči,
Tuđi poštuj, a svojim se diči!

*

Od Stambola grada do Kōtora,
Ōd Crnoga do Jadranskog mora
Njeg'vu carstvu prostor puče.

*

Junačkim glasom u njem poje
Junak narod ūspomene svoje.

*

On ti svakoj tuzi i radosti,
On ti duše cijeloj nūtarnjosti
Jedin pravi tumač biva.

*

Bez njega si bęz imena,
Bęz djedova, bęz unuka,
U prošasti sjena puka,
U budūće niti sjena!

Petar Preradović.

129. Браћа.

У рату бáлканских сáвезника против Тўрака био је српски војник Јово тешко рањен. Допрѣмише га ў Ниш у војничку болницу. Ђрезаше му десну ногу. Сви су рањенци били добре воље, шáлили се и разговáрали, само Јово је увек шутио, а и лечнику је слабо одговáрао. Нѣстало је бола и нема више опáсности, али Јово још увек исти. Свакога рањеника пòхађа рòдбина и пријатељи, али Јову нитко.

Лечник Орáжен, мýлокрван Словѣнац, трудио се, да разгòвори и ўтеши Јову, а Јово увек исти мрзòвољац. Знао је лечник, да Јову нешто тишти.

Јѣднога дана уђе Оражен у дворану, где је Јово лежао, и зáчуди се. Уз Јовин кревет стоји десет кршних људи и сви имáду на глави вѣлике шўбаре од овчјегá крзна, а Јово лежао је на кревету и с њима сав препòрођен весело разгòвара. Ў то ће лечник сав весео: Каква је то скупштина?! — Није никаква, него дођосмо ў походе брату Јови; он је из нашега села. Чули смо, да је рањен, па дођосмо у име нашега села, да га видимо и да му кажемо, да је он наш брат, — рѣкоше људи. — Он нема ни оца ни мајке, ни брата ни сестре, па је он сада наш брат, брат читавога села. Он трпи и зá нас је изгубио ногу. Он је наш брат и читавога нашег народа. Ми ћемо га мýловати и пазити, па ће лако живети и без нòге. Лако зá ногу, само кад је остала глава. —

Јови је спао камен сá срца, јер зна, да нѣ ће бити просјак.

На òдласку дарíваху браћа свога брата новцем и рѣкоше му: Кад òздравиш, јави нам, па ћемо доћи пò те, по брата свога. На вратима окренуо се још сваки и насмѣшио Јови.

И тако је било. Село лепо дочека Јову, старѣшина први га зáгрли, а зá њим читаво село. Било је мало речи, а много суза.

Читаво село и мала деца не зову га друкчије него брат Јово, а Јово опет свакога братом.

Даворин Трстењак.

130. Опћа кућа.

Прòсуло се вино из Маркове чаше
 Те нам порумѣни све брѣгове наше.
 И у свако срце, што се наше зове,
 Ули нову снагу и нáдежде нове.

То не било вино из Маркове чаше,
 Већ румѣна зора буди земље наше.
 Ћстајте, ўстајте, свима зора свиће,
 Сви на посьо хајде, сваком посла биће!
 Та опћа је кућа, што се сада гради,
 Највећи, најмањи нека на њој ради.
 Нек не жали нитко живота, имања,
 Да нам кућа наша не буде најмања.
 Већ да ў њој могу сви заједно стати,
 Сви којегод роди једна наша мати.
 Да нам кућа буде велика и јака,
 Као што су куће осталих јунака.
 На своме огњишту да се сваки греје,
 А не да се грчи испод туђе стрехе.
 Ћстајте, ўстајте и стари и млади,
 Та опћа се кућа опћински и гради!

Љубомир Ненадовић.

„Слава твоје домовине има бити и твоја; за њу ти је и сама себе прегорети. Света ли ти је и неповредива мајка, још светија треба да ти буде домовина; јер је она мајка мајци твојој.“

131. Rādi!

Sākovao kovač dva raonika. Ōba ih gradio od istog gvoždā i tako pōjednako, da su ličili kao brat na brata. Jedan od njih proda odmah, a drugi skloni negde u kraj, dok se i njemu kupac ne nađe. Tu je nekoliko meseci ležao, dok najposle ne dođe taj isti seljak, da opet traži raonik. Tek onda ga potražiše i iz onog budžaka izneseše.

Ali kako se začudi kad vidi razliku!... On škrbav — rđa ga već nagrizla — a seljakov jedar i oštar, gladak i sjajan kao ogledalo. Mnogo sjajnije, nego je pre bio... U čudu će zapitati onaj raonik, što beše sklonjen, svoga druga:

— Šta to bi, da od Boga nađeš? Někada bejasmo sasvim jednaki kao rođena braća. A gle sada!... Reci mi, vere ti, šta te je tako održalo i šta ti je pomoglo? Ja proživih ovo vreme ugodno i u miru, pa pogledaj samo, u što se izmētnuh?

— To ti je baš i nahudilo, što si se lenio — odgovori mu drug iz mladosti. — A gledaj mene! Ja sam od jutra do mraka

radio, zemlju orao i převrtao, pa me je to i održalo. Zato su mi obrazi vedri i sjajni, zato me rđa nije spöpala . . .

— Pravo veliš — priznade onaj žarđali raonik. — Ā ja bih danas bio svetla obraza, i ja bih se od rđe odbrānio, da nisam toliko vremena bēsposlen ležao . . . Ali ödsad ću drükćije . . .

Istina je, dakle, prava je istina što narod veli: „Ā najbolja sablja o klīnu žarđa“. Zdravlje“.

„Рад је најбољи љстук проти жалости и боли, он је врело здравља и богатства и појединца, а први разлог величини и срећи народа.“

132. Jėvrosima majka opöminje svoga sina Kraljevića Marka dā bude prāvedan.

„Marko, sine jėdini ũ majke!
 „Ně bila ti moja rāna kleta,
 „Nemoj, sine, govöriti krivo
 „Ni po bābu ni po stričevima,
 „Već pö pravdi Boga ĩstinoga.
 „Nemoj, sine, izgūbiti duše:
 „Bolje ti je izgubiti glavu,
 „Nego svoju ogriješiti dušu.“

Iz narodne pesme „Uroš i Mrnjavčevići“.

133. Zgodna prilika.

Ko svoj pösao izvēde u zgodno doba; ko se kōristi najpodēsniĳim vremenom, za njega se öbīčno kaže: „Ulūčio priliku“ ili: „Taj nije propūstio priliku“. U drugom se svetu još kaže: „Uhvatio priliku za čūperke“. Taj je izraz došao ötuda, što se u stara vremēna predstāvjlala prilika u obliku žene, čiji je pötĳlak bio bez kose. Tim su hteli naglāsiti, da kad priliku jednom pröpustiš, ně možeš je više ũhvatiti.

U jednoj zbirci grčkih starina nalazi se statua, koja predstavlja priliku, i na njenu pödnožju ũrezan je ovaj rāzgövor:

„Kō si ti?“ — „„Prilika.““ — „Šta znače ova krila na tvöjnim nögama?“ — „„Ona pokāzuju, da moj let nādmaša najbrže vetrove.““ — „Zašto je veštak, koji te ũ kamen ĩzrezao, baš na tvome čelu naćinio tako bujnu talāsastu kosu?“ — „„Da

bi me mogao ūhvatiti prvi od boljih, čim me sretne.“ „A ōtkuda to, da na potiljku nemaš nimalo kose?“ „„Da me onaj, što me jednom propūstio, više u letu ne može ūhvatiti, baš i kad bi me mogao stići.“ — „Zašto te veštak nāместio u ovoj dvorani?“ — „„Da bi tebe, tūdinče, poūčio.““

134. Pōslovice.

Нитко се није мудар родио.
 Како тко постелј стере, онако и спава.
 Свуда је добро, али код куће најбоље.
 Камен дō камена палача, зрно дō зрна рōгача.
 Данас човек, сјутра црна земља.
 Вода све ђпере до црна ђбраза и рōгана језика.
 Не чешљај се, где те не сврби.
 Сваму памет на језику.
 Рука руку пере.
 Пржи и рече, кућа и вāри, пак све рōквари.
 Не гледа се чѳвеку на одело него на дело.
 Бит се гаће, не знам кад се.
 Доћи ће старост, пак ће питати, где је била младост.
 У сељāка црне руке, али бела рōгача.
 Криво стечено није благословено.
 Како дошло, тако прошло.
 Где је рад, није глад.
 Чувај беле новце за црне дане.
 Знање је готов новац.
 Мери, важи, па онда кажи.
 Не гули коре, да не буде горе.
 Ваца боб о стену. (Гѳвори ūзалуд.)
 Једна ластва не чини прѳлећа.
 Тко лећи хладује, зими гладује.
 Тко рано рани, две среће граби.
 Не тера се конј бицем него зобљу.
 Нема занāта без добра алāта.
 Није све злато, што се сја.
 Рђа се злата не хвата.
 Увѳкао рѳгове као пуѳ пред скакавцем. (Страшљивац.)
 Лети као муха без главе.
 Празан клас се ū вис диже, а пун се к земљи савија.

135. Naprej.

Naprej, zastava slave,
na boj, junaška kri!
Za blagor očetnjave
naj puška govori!

Z orožjem in desnico
nesimo vragu grom,
zapisat v kri pravico,
ki terjajo naš dom.

Draga mati je prosila,
roke okol' vrata vila,
plakala je moja mila:
Tu ostani, ljubi moj!

Z bogom, mati, ljub'ca, zdrava!
Mati mi je očetnjava,
ljub'ca moja čast in slava,
hajd'mo, hajd'mo zanje v boj!

Simon Jenko.

Речник.

(Речи у речнику наведене су у ёкавском наречју те место: бијѣда, цвијет, дѣнијети, цјелив, дјѣвер стоји: бѣда, цвѣт, дѣнети, цѣлив, дѣвер.)

А, а

акѣмоли, *toliko manj*
ако, *če*
алѣ, *ali*
ѣлат, -а, *orodje*
ѣлем, -а, *dragi kamen*
ѣма, *ali*
ѣманет, -а, *talisman, amulet*
ѣмбѣр, -а, *žitnica*
ѣметице (ѣметом), *popolnoma*
ѣмо, *sem, semkaj*
ѣпсѣна, -е, *zapor*
ѣтѣнтѣт, -а, *zavratni napad*
ѣвѣт, -и, *pošast*
ѣздија, -е (коласта), *pisan,*
dolg plašč
ѣждѣја, -е, *drakon, zmaj.*

Б, б

бѣбо, -е, *oče*
бѣцити, -им, *vreči*
бѣчва, -е, *sod*
бѣчвѣр, -а, *sodar*
бѣдѣва, *zaman, zastonj*
Бѣднѣѣк, -а, *dan pred Vožičem*
бѣхура, -е, *buba*
бѣлвѣн, -а, *velika greda, de-*
belo bruno
бѣр, *bárem, vsaj*
бѣра, -е, *mlaka*
бѣрѣѣк, -а, *zastava*

барѣѣктѣр, -а, *zastavonoša*
бѣсѣмак, -а, *stopnica*
бѣш, *ravno, prav*
бѣша, -е, *turški poglavar, sta-*
rešina, zapovednik
бѣшча, -е, *башта, -е, vrt*
бѣштѣвѣн, -а, *vrtnar*
бѣтина, -е, *palica*
бѣдѣније, -а, *služba božja, ki*
se opravlja ponoči
бѣхѣр, -а, *vojak, kateri se bo-*
juje za plačo; vandrovec;
samec
бѣда, -е, *ubojstvo, nesreča;*
obdolžitev
бѣдем, -а, *trdnjavsko obzidje*
бѣг, -а, *turški gospod*
бѣгати, -ам, *bežati*
бѣлѣжнѣк, -ѣ, *tajnik, notar*
бѣлоѣѣ, -е, *bel vol*
бѣрба, -е, *trgatev*
бѣрбер, -а, *brivec, brijač*
бѣсан, *divji*
бѣседити, -им, *govoriti*
бѣскрѣјнѣ, *brezkončen*
бѣсѣмучѣн, *obseden*
бѣспѣслица, -е, *brezdelje, po-*
stopanje; postopač
бѣспѣше, -а, *brezpotje*
бѣсѣвѣст, -и, *nezavest*
бѣзбѣројѣн, *brezštevilen*
бѣзѣбразѣн, *nesramen*
бѣило, -а, *žilobitje, puls, utrip*

бiлье, -а, rastline
 бiрати, -ам, izbirati; voliti
 битка, -е, boj
 бiвати, -ам, biti; postajati;
 prebivati
 блáгдан, -а, praznik
 блáго, -а, bogastvo; blago;
 živina
 благòђа, -е, blagost
 благодарнòст, -и, hvaležnost
 благòдат, -и, milost
 благòвалиште, -а, jedilnica
 благòвати, -гујем, uživati, jesti
 блéштети, -штим, bleščati
 блистати, -стам, bleščati
 бòгме, pri Bogu
 бòгодáн, od Boga dan
 бòђа, -е, barva
 болесник, -а, bolnik
 бòлест, -и, bolezen
 бòљак, -љка, blagor; bol
 бòљар, -а, veleposestnik, gra-
 šćak
 бòсилъак, -љка, bosiljek, ba-
 zilika, prežilika
 брацо, -е, bratec
 брађа, -е, bratje
 брајко, -а, bratec
 бранич, -а, branitelj
 брашно, -а, moka
 братучед, -а, bratranec
 брè!, no! le! vzklik za nižjega
 od sebe (види: мòре!)
 брежуљак, -љка, grićek
 брйга, -е, skrb
 брйнути се, -ем се, skrbeti
 брòд, -а, ladja
 брòдòломац, -мца, človek, ka-
 teremu se je razbila ladja
 брòј, -а, število
 брòјан, številen
 брòјáње, -а, štetje
 брòјати, -ам, šteti
 брñнат, listnat
 брўј, -а, brenćanje
 брўјати, -им, brenćati
 брвина, -е, velika brv
 брзати, -ам, hiteti

брзо, hitro
 бўбица, -е, majhna buba
 будалáштина, -е, budalost
 бўца, -е, debela palica, gorjaća
 бўцаќ, -а, kot
 Бўгарин, -а, Bolgar
 бўк, -а, ropot, hrup, šum
 бўла, -е, purpala, roštalica,
 mak (divji)
 бўљубаша, -е, polkovnik, po-
 veljnik
 бўмбáр, -а, čmrlj
 бумбáшйр, -а, komisar
 бўна, -е, upor, nemir
 бўнáр, -а, studenec, vodnjak
 бўнда, -е, kožuh
 бўра, -е, burja
 бўрáд, -и, sodje
 бўре, -ета, sod
 бўрма, -е, prstan.

Ц, ц

цèлив, -а, poljub
 целивати, -ам (-лујем), polju-
 bovati
 Цèнтралне Сйле (Срèдишње
 Сйле), Osrednje Sile (овде:
 Австрија, Немćија, Турська,
 Болгарска)
 цйча (зйма), najhuši mraz
 цйљати, -љам, meriti
 цйпела, -е, črevelj
 грнòгорица, -е, iglovje
 црвен, rdeć
 црвèнити се, -им се, rdeti
 цвèће, -а, cvetje
 цвèљати, -ам, žaliti
 цвèтак, -тка, cvetlica
 цвèтан, cvetoć
 цврќут, -а, cvrćanje
 цврќутати, -кућем, cvrćati.

Ч, ч

чабар, -бра, чебер
 чахура, -е, svilni zapredek
 чáк, celo

чамац, -мца, čoln
 чанак, -нка, skleda
 чарни, očarujoč
 час, -а, trenutek, minuta, časovna enota
 часак, -ска, trenutek
 часан, počasen
 частити, -им, gostiti
 чавка, -е, kavka
 чедо, -а, dete, otrok
 чепркати, -ам, brskati, brodit
 чесма, -е, studenec
 честит, dober, srečen, slaven
 четка, -е, ščetka
 чезнути -ем, hrepeneti
 чйча, -е, stric
 чййй, čigav
 чйнити, -им, delati, narediti;
 чини ми се, zdi se mi
 чйновник, -а, uradnik
 чйтав, cel, ves
 чйзма, -е, škorenj
 чйзмър, -а, čevljar
 чобан, -а, pastir
 чобанче, -ета, pastirček
 чорба, -е, juha
 човечанство, -а, človeštvo
 чупати, -ам, puliti, trgati
 чуперак, -рка, šop
 чувати, -ам, varovati
 чворак, -рка, škorec
 чворковић, -а, škorček.

Ъ, ѣ (Ї, ѣ)

һаја, -е, ovčar; namestnik
 һурак, -рка, puran
 һурак, -рка, kožuh
 һушка, -е, klofuta, zausnica
 һутети, -им, molčati.

Д, д

да, če
 дӑкле, torej
 дӑлек, oddaljen
 далёко, daleč
 дӑнак, -нка, dan

дӑнак, -нка, davek
 дӑњу, podnevi
 дӑвати, -јем (веру), prisezati
 давнина, -е, v davnih časih
 дӑ, дај
 дӑд, -а, дӑда, -е, stari оče
 дӑелија, -е, junak
 дембѣлисати, -лишем, lenariti
 дӑрати, -ем, dreti, trgati
 дӑрвйш, -а, turški menih
 десѣтак, -тка, desetina
 дӑсити се, -им се, najti se,
 бити; dogoditi se
 дӑвати, -ам, napihovati se
 дӑвер, -а (ручни), tovariš pri
 poroki
 дйчан, slaven, časten, pristojen
 дйчити, -им, hvaliti, slaviti,
 častiti
 динама, -е, turški katekizem
 дйрек, -а hlod
 дйрнути, -ем, dotekniti; dir-
 нити, ganiti
 дйв, -а, velikan
 дйван, čuden, krasen
 дйвотан, diven
 дйвски, velikanski
 дйзати, -жем, dvigati, vzdi-
 govati
 до, do, razen, zraven
 дӑбош, -а, boben
 добрӑхудан, dobrovoljen
 дӑбростив, dobrotljiv
 дӑцније, kasneje
 дӑчно, pozno, kasno
 дӑћи, -ђем, priti
 дӑчекати, -ам, dočakati, spre-
 jeti
 дочекйвати, -кујем, pričako-
 вати, sprejemati
 дӑдијати, -ам, preستي, nave-
 ličati se
 додӑше, sicer
 дӑгаһӑј, -а, dogodek
 дӑхвӑт, -а, doseg
 дӑхватити, -им, priјeti, doseči
 дӑиста, res, zares
 дојурити, -им, prihiteti

дѡк, dokler
 дѡколица, -е, prosti čas, oddih
 дѡл, -а, dolina, -е
 дѡлама, -е, narodna suknená
 obleka do kolen z rokavi
 дѡлазити, -им, prihajati
 дѡли, razen
 дѡличити, -им, pristojati
 дѡликовати се, -кује се, spo-
 dobiti se
 дѡмало, kmalu
 дѡнети, -несем, donesti
 дѡпирати, -ем, dosegati
 дѡпливати, -ам, priplavati
 дѡпратити, -им, spremiti
 допрѣмити, -им, prinesti, pri-
 peljati
 дѡпрети, -ем, doseči
 допу́стити, -им, dovoliti
 допуштѣње, -а, dovoljenje
 дѡсáдан, nadležen
 досáдити, -им, priskutiti, zdol-
 gočasiti
 дѡсáдно, dolgočasno
 дѡсетити, -им, spomniti
 дѡспети, -ем, priti; dozoreti;
 utegniti
 дѡста, dovolj, precej
 дѡстигнути, -тнем, doseči, do-
 hiteti
 дѡсýти, -спем, doliti
 дѡшлâк, -а, prišlec
 дошўлати се, -ам се, privleči
 se, prikrasti se
 дѡтлен, do tedaj
 дотрчати, -им, prihiteti
 довѣсти, -дем, pripeljati
 дрâга, -е, dolina, poprečna
 dolina
 дрѣчање, -а, drenje, krič
 дрѣмеж, -а, zaspanost, dre-
 mavica
 дрѣхнути, -тнем, zatrepetati
 дрѣхтати, -шѣм, trepetati
 дрѣмати, -ам, tresti
 дрѣскост, -и, predrznost
 дрўг, -а, tovariš
 другáрица, -е, tovarišica

дрўкчије, drugače
 дрўм, -а, cesta
 дрўштво, -а, društvo, družba
 дрвѣѣ, -а, drevje
 дрвље, -а, drva
 дрво, -ета, drevo, les
 дрзѡвит, predrzen; gnusen
 дўб, -а, hrast, dob
 дубина, -е, globočina
 дўбок, globok
 дўhân, -а, trgovina
 дўга, -е, mavrica
 дугачак, dolg
 дўхање, -а, pihanje
 дўхати, -ам (-шем), pihati
 дўкат, -а, cekin
 дўхнути, -нем, pihnuti
 дўшек, -а, blazina
 дўшманин, -а, sovražnik
 дўвâр, -а, zid, stena
 дўвати, -ам (-шем), види: ду-
 хати
 дўж, vzdolž, kraj, poleg, ob
 двѣри, -и, duri, vrata
 двѡјак, dvojen
 двѡпев, -а, dvospjev
 двѡрити, -им, streči, služiti
 двѡструк, dvojnát.

Ђ, ѣ (Ђ, ѡ)

ѣáво, -ла, vrag
 ѣâк, -а, dijak
 ѣâур, -а, nevernik (turška be-
 seda za kristjana)
 ѣéрам, -рма, vaga pri vodnjaku
 ѣйпнути, -нем, skočiti
 ѣѡгат, -а, belec (konj)
 ѣўбре, -ета, gnoj
 Ђурђев дâн, -а, Jurjevo
 ѣурђйца, -е, šmarnica.

Ц, ч (Dž, dž)

цáмија, -е, turška cerkev
 цѡун, -а, grm
 цѣбана, -е, strelivo

целâт, -а, krvnik, rabelj
 цигерица, -е (црна), jetra,
 (бела), pljuča.

Е, е

еглѣнисати, -нишем, razgo-
 varjati se
 ёно, glej! (kar ni ne meni ne
 tebi blizu)
 Ёро, -а, Hercegovac
 ёто, glej! (kar je tebi blizu)
 ёвала, hvala! dobro!
 ёво, glej! (kar je meni blizu).

Ф, ф

фàјда, -е, korist
 фѣњер, -а, svetiljka
 фѣрмàн, -а, pismo turškega
 sultana
 фѣс, -а, rdeča kapa (bosanska)
 фијукати, -чем, žvižgati
 фйшек, -а, naboј, patrona
 фйтйль, -а, stenj
 фркати, -чем, zavijati, sukati
 фрўла, -е, piščal.

Г, г

гàће, -а, hlače
 гàдан, ostuden, gnusen
 гàђати, -ам, meriti
 гàјтан, -а, motvoz, vrvca
 галеот, -а, galijaš, galiјot (pri-
 klenjeni sužnji veslači)
 гàвàн, -а, bogatin
 гàврàн, -а, krokаr
 гàзда, -е, gospodar
 гдѣ, кје, kjer
 гдѣгде, tu pa tam
 гдѣгод, kјerkoli
 гдѣно, kјer
 глѣднути, -нем, pogledati
 глўхàк, -а, glušec
 глўв(х), глуh
 глўви, -вога, glušec
 гњàвити, -им, tlačiti, moriti

гњѣв, -а, jeza, srd
 гòдина, -е, leto
 гòдишњица, -е, obletnica
 гòдиште, -а, leto, letni čas
 гòлем, velik
 голòтиња, -е, golota
 гòмила, -е, kup
 гòмилица, -е, kopica
 гóрак, grenak
 горòпадан, divјi
 горопàдити се, -им се, div-
 јати
 горòстасан, velikanski
 гóса, -е, gospod, gospodar
 господàрица, -е, gospodinјa
 гòспођа, -е, gospa
 гòтово, skoro, približno
 гòзба, -е, pojedina
 грàд, -а, toča
 грàд, -а, mesto; trdnјava
 грàдйћ, -а, mestece
 грàдити, -им, delati, zidati
 грàдскй, mestni
 грàђевина, -е, zgradba
 грàна, -е, veja
 грàница, -е, meja
 грàничàр, -а, prebivalec (vo-
 јаške) granice
 грањйвати, -ам, vzhajati
 грàнути, -ем, iziti
 гр̀чити се, -им се, krčiti се
 гр̀дан, grd; strašen; jako velik
 гр̀дити, -им, zmerјati, psovati
 гр̀дурина, -е, velik, grd hlod
 гр̀јати, -јем, greti
 грйскати, -ам, gristi
 гр̀к, grenek
 гр̀лити, -им, objemati
 гр̀мљавина, -е, grmenје
 гр̀бље, -а, pokopališče
 гр̀мак, doneč, glasen
 грўда, -е, gruda; kepa
 грўди, прси, prsi
 гўбица, -е, gobec
 гўбилиште, -а, morišče
 гўбити се, -им се, hujšati
 гўдало, -а, lok
 гўја, -е, kača

гумно, -а, gumnišče, kjer se
mlati žito
гунђати, -ам, godrnjati
гўрав, grbav
гўрнути, -нем, suniti
гусложица, -е, goslina struna
гвѳзден, železen
гвѳжђе, -а, železo.

X, x

xājати, -јем, marati
xāјдўк, -а, četaš; ropar, raz-
bojnik
xāјдукѳвати, -кујем, biti haj-
duk
xāљина, -е, obleka
xарāмија, razbojnik, tat
Xеро, -е, Hercegovac
xиљада, -е, tisoč
xйтати, -ам, hiteti
xйтнути, -нем, prijeti; vreči
xлāд, -а, senca
xладѳвати, -дујем, hladiti se
xлѳб, -а, kruh
xѳца, -е, turški duhovnik
xрāнилиште, -а, hišice kamor
se polaga ptičem hrana
xранитѳлица, -е, hraniteljka
xрѳк, -а, deblo, panj
xрќати, -чем, smrčati
xрљити, -им, hiteti
xтѳти, хоћу, hoteti
xўд, slab
xўјати, -им, bučati, šumeti
xўк, -а, šum, vpitje
xўктāње, види: xўк
xўм, -а, holm
xвѳја, -е, veja
xвѳјица, -е, vejica
xвāлисавица, -е, kdor sam
sebe hvali
xвāтати, -ам, loviti, prijemati.

И, и

йкад, le kdaj
йкакав, le kakšen

йли, али
имāње, -а, imetje
имѳтак, -тка, види: имāње
имўћан, imovit
йни, други
йнāче, drugače, sicer
йнāд, -а, инāт, -а, kljubovanje
йнāко, drugače
йпāк, vendar
искрчити, -им, izruvat, iztre-
biti
йскривудан, izkrivljen
йскупити, -им, zbrati
искўпити, -им, odkupiti
исмејавати, -ам, zasmehovati
испод, pod, spodaj
йспратити, -им, spremiti
испред, pred
йспржен, izpražen, spečen
истāкнути, -ем, poudariti; —
се, izkazati se; zastavo: iz-
obesiti
йстицати, -чем, poudarjati;
— се, izkazati se
йстина, -е, resnica
йсток, -а, vzhod
йстом, samo, šele
истрчати, -чим, izleteti, izteči
ишчеківати, -кујем, pričako-
vati
ишчўпати, -пам, iztrgati
иштѳтати, -ам (-шећем), spre-
hajati se naproti
йшибати, -ам, pretpsti
йшта, le kaj, nekaj
йштѳтити, -им, poškodovati
йвāнскй, čas okoli sv. Janeza
Krstnika
иза, по, из
избāтинати, -ам, iztepsti, pre-
tepsti
избавити, -им, rešiti
избрѳјати, -ам, prešteti
издўвати, -ам (-душем), izpi-
hati
изйћи, -ићем, iti ven; пред:
stopiti pred
излўпати, -ам, izbiti

изљубити, -им, do sitega po-
ljubovati
измаћи, -кнем, uiti, pobegniti;
odmakniti, naprej hiteti
измахивати, -хујем, mahati
између, izmed
изметнути се, vreći se
измилети, -им, izlesti
измлатити, -им, premlatiti
изморен, utrujen
изможден, izmozgan, izčrpan
изнајпре, spočetka
изоткідати, -ам, odtrgati
израђивати, -ћујем, izdelovati
извадити, -им, izvzeti, posneti,
izdreti, izpisati, izvleći
известан, gotov
извести, -ведем, izpeljati; na-
rediti
известен, obveščen
извидети, -дим, preiskati
изврћи, -вргнем, izpostaviti;
— се, zvreći se
извүћи, -чем, izvleći.

J, j

јабучњача, -е, jabolčna giba-
nica, zvitek
јад, -а, nesreča
јадница, -е, nesrečnica
јадник, -а, nesrečnik
јак, моћан
јако, такој
јао, јој!
јара, -е, vročina
јарац, -рца, kozliček
јарити, -им, kuriti, podžigati
јарки, svetel, topel
јастучница, -е, spodnja pre-
vlakа blazine
јастук, -а, blazina
јаук, -а, јок
јава, -е, resničnost; на јави,
v bdečem stanju
једампут, enkrat
једар, једнат
једити, -им, jeziti

једнако, enako; vedno
једнџм, enkrat, некоћ
једнџремено, istodobno
једрџача, -е, јадница
једва, komaj
јџка, -е, odmev
јџла, -е, јелка
јесџнас, то јесен
јџтин, cen, poceni
јџк, ne!
јџш, јџште, ше
јџчџр, вчџрај
јџрити, -им, hiteti, dirjati
јџрнути, -џм, poteћи s silo,
zdirjati.

K, k

каблица, -е, vedrica, golida
каца, -е, kad
качар, -а, sodar
кад(а), kadar, ко
кад, -а, kadilnica
кадар, sposoben, zmožen
кадјкад, вчасић
кајати се, -јџм се, kesati се
какав, kakšen
калдрма, -е, kamenita cesta
калпак, -а, kosmata kapa
калуђер, -а, redovnik
камара, -е, куп (жита), kopa
камате, -а, obresti
камџн, kamenit
камџни ўгаљ, -гла, premog
камџница, -е, kamenje
каџо, kakor
каџо, као што, kakor
капија, -е, hišna vrata
капүт, -а, sukња
кашљүцав, покашљүоћ
катарка, -е, jambor
катихизис, -а, katekizem
каткад, вчасић
кавга, -е, prepир
казати, -жем, рећи; — се,
razodeti се
казивати, -зујџм, pripovedo-
vati

кáзнити, -им, kaznovati
 кáжипрст, -а, kazalec
 кéса, -е, мошња
 кéвтати, -вћем, bevskati, lajati
 кйдати, -ам, trgati
 кйћен, okrašen
 кйка, -е, kita
 кинђурити се, -им се, našo-
 piriti се
 кйњити, -им, trpinčiti, муčiti
 — се, truditi се, ubijati се
 кйша, -е, деž
 кйшица, -е, мали деž
 кйтан, olepšan
 кйтити, -им, lepšati
 кладурина, -е, велика, grda
 klada
 клéцати, -ам, šibiti се
 клéћи, клекнем, poklekniti
 клéшта, -а, klešče
 клét, proklet
 клéвета, -е, obrekovanje
 кликтати, -кћем, vriskati
 климáтати, -ам, kimati
 клизити, -им, дрsetи
 клипара, -е, vrsta žganja
 клóнути, -ем, oslabeti, ome-
 dleti
 кò, kdo; кò, kakor
 кòб, -и, usoda, srečanje
 кòбац, -пца, kragulj
 кòбан, usoden
 кочопéрити се, -им се, šo-
 piriti се, ježiti се
 код, pri; — куће, дома
 којекáкв, kakršen коли, vsako-
 vrsten
 којигòд, kateri коли
 кóкица, -е, piška, kokoška
 кокòшињак, -а, kurnik
 кòленовић, -а, potomec
 кòлéвка, -е, zibka, zibelka
 кòлибица, коча
 кòмита, -е, četaš
 кòмора, -е, čumnata, kamra;
 vozotajstvo
 кòнац, -нца, sukanec, prejica,
 konec

кòнак, -а, dvor; prenočišče
 кòначити, -им, prenočevati
 кòндир, -а, врч
 кòнопац, -пца, vrv
 копèјка, -е, ruski denar (para)
 кòпрена, -е, koprena
 кòплáник, -а, suličar
 кòплé, -а, sulica, kopje
 кòра, -е, skorja
 Кòрáн, -а, турско sveto pismo
 кòрица, -е, skorja
 кòрице, -а, platnice
 кóров, -а, plevelj
 кòса, -е, kosa; lasje
 костòбоља, -е, revmatizem
 кòстур, -а, okostje
 кòшница, -е, панj
 кòшуља, -е, srajca
 кòтáр, -а, окрај
 кòвйље, -а, kovilje, bodalica
 крáј, -а, rob, konec, obrežje
 крáставац, -вца, kumara
 крáва, -е (мýзара), molzna
 krava
 крцат, naložen
 крдо, -а, krdelo
 крeкeтaњe, -а, regljanje
 крeнути, -нем, geniti, dvigniti;
 ođiti; — се, napotiti се, iti
 крeст, -а, greben
 крйло, -а, krilo; perut
 кридмчар, -а, tihotapec
 крйвда, -е, krivica
 кривòвија, -е (стаза), ki се
 вйје, zaide
 крма, -е, задњи del ladje;
 krma за живино
 крмача, -е, svinja
 крме, -ета, prase
 крмилар, -а, krmar
 крòв, -а, streha
 крòз, skozi, črez
 крпа, -е, cunjа; zaplata
 крст, -а, križ
 крш, -и, skala
 кршан, skalnat; моћан
 крунити, -им, otresati
 крупан, debel, моћан

крвòпија, -е, krvolok
 кўбура, -е, samokres; uboštvo
 кўцати, -ам, biti, trkati
 кўцнути, -цнем, ударити, trkniti
 кўдā, kam, kjer, koder
 кудгōд, kjerkoli
 кўкац, -кца, žužek
 кўкати, -ам, tarnati
 кўкавац, -вца, ubožec
 кукўруз, -а, koruza
 кўла, -е, stolp; светиља, sve-
 tilnik
 кўм, -а, boter; priča pri poroki
 кўндак, -а, oglavje, pleče (na
 puški)
 кўрјāк, -а, volk
 квōчка, -е, kokla
 квр̄гав, grčav.

Л, л

лāђан, hladen
 лāган, lahek, роčasen
 лāхор, -а, vetr.č, sarica
 лāк, lahek
 лāкат, -кта, komolec
 лāнац, -нца, veriga
 лāне, -ета, srnica
 лāста, -е, lastovica
 лēбдити, -им, zibati se, viseti
 лēцнути се, -нем се, prepla-
 šiti se
 лēчник, -а, zdravnik
 лēћēње, -а, letanje
 лēћи се, -жēm, vleči, vležem се
 лēдити се, -им се, ledeneti
 лēђа, -а, hrbet
 лēнчина, -е, lenuh
 лемēтати, -ћем, mahati s pe-
 rutmi
 лēпīр, -а, metulj
 лепр̄шати, -им, frfotati, ma-
 hati s perutmi; зāстава, vi-
 hrati
 лēш, -а, mrtvo telo; mrhovina
 личити, -им, sličен biti
 личнō, osebno
 лйхвар, -а, oderuh

липāньскй, junijski
 листати, -ām, poganjati liste
 листōноша, -е, pismonoša
 лōгор, -а, tabor
 лōман, skalnat; truden
 лōпта, -е, žoga
 ловōрити, -им, vihrati
 лōзйнка, -е, geslo
 лўчац, -чца, lok,
 лўд, neumen, nor
 лудōвати, -дујем, noreti
 лўг, -а, log
 лўк, -а, lok; лўк, -а, čebula
 лўка, -е, пристаниšче
 лўкав, zvit, lokav
 лўкавство, -а, pretkanost, zvi-
 tost
 лўла, -е, pipa
 лўпити, -им, lopniti, ударити
 лўтати, -ам, tavati, potikati se
 лўтка, -е, punčka.

Љ, љ

љўба, -е, ljubica; žena
 љўбав, -и, ljubezen
 љўбōвца, -е, види: љўба
 љўљāчка, -е, gugalnica
 љўљати, -ам, zibati
 љўт, љўтит, hud, srdit
 љўтити, -им, jeziti.

М, м

ма, ali, koli; -који, marsikateri
 маче, -ета, maček
 магарац, -рца, osel
 магаре, -ета, види: магарац
 маховина, -е, mahovje
 мајмун, -а, opica
 мајстōрија, -е, premetenost,
 umetnost, rokodelstvo
 макар, četudi
 макнути, -нем, umakniti
 малāксати, -шем, oslabeti
 малишан, -а, malček
 малтер, -а, malta, mavta, omet
 мамуран, omoten

мамурлук, -а, omotica
 мана, -е, napaka, slabost
 манастир, -а, samostan
 манути се, -ем се, izogniti se,
 nehati
 марама, -е, robec
 марва, -е, živina
 марвен, živinski
 маца, -е, množica
 мазга, -е, mezeg
 међу, med
 мѣдѣн, -а, dvoboj; bojišče,
 boj
 мѣјтеф, -а, turška deška šola
 месарица, -е, модра, mesarska
 муха
 метати, мећем, postavljati,
 polagati
 метнути, -ем, položiti
 мѣрмер, -а, marmor
 мѣцати, -чем, premikati
 мѣлиње, -а, ljubezen
 мѣлити, -им, ljubiti
 мѣлокрван, ljubezniv
 милосрђе, -а, usmiljenost
 мѣловати, -лујем, rad imeti,
 ljubkovati
 мѣље, -а, ljubezen
 мѣомирис, -а, prijeten vonj
 мѣр, мѣра, mir, dišava
 мѣрисан, dehteč, dišeč
 мѣрисати, -шем, dehteti, dišati
 мѣса, -е, maša
 мѣто, -а, podkupščina
 млаћеница, -е, meteno, pinjeno
 mleko
 младић, -а, mladenič
 младићенци, -наца, mladeniči
 моба, -е, kmetje, ki pridejo so-
 sedu brezplačno na pomoč
 молба, -е, prošnja
 молѣац, -љца, molj
 момачкѣ, mladeniški
 момак, -мка, mladenič, fant
 момче, -ета, fantič
 мопе! vzklik za nižjega od sebe
 (malo manj kakor бпе!)
 мотка, -е, kol, drog

мравинѣак, -а, mravljišče
 мрѣти, мрѣм, umirati
 мрѣк, temen
 мрѣкоња, -е, temen vol
 мрѣјати, -ам, mazati, blatiti
 мрѣзак, zopern
 мрздовѣац, -љца, čemernež
 мрздовѣан, čemerен
 мудрѣолија, -е, premetenost,
 umetalnost, dovtipnost
 мѣка, -е, trud
 мѣња, -е, blisk.

Н, н

набасати, -ам, naleteti
 наћи, -ћем, najti; — се, na-
 hajati се
 начинити, -им, narediti
 надати, -ам, pobegniti
 надати се; -ам се, upati
 надежда, -е, nada, up
 надмашити, -им, prekосiti
 надмен, nadut
 надѣћи, -ћем, priti
 надувен, napihнjen
 нагињати, -ем, nagibati
 нагнути, -нем, začeti
 нагомѣлати, -ам, nakopičiti
 нахрупити, -им, navaliti
 нахудити, -им, naškoditi
 найћи, -ћем, naleteti na koga
 најѣдампут, најједном, na-
 enkrat
 најмити, -им, najeti; — се,
 uдинјати се
 најпосле, naposled
 највѣлети, -им, najrajše imeti
 најзѣд, nazадnje
 накинђурен, okinčan
 накитити, -им, okrasiti
 накнада, -е, nadomestilo
 наказивати, -ам (-зуюем), pri-
 povedovati
 након, по
 накрѣпати, -ам, naložiti
 накупити, -им, nabрати

намера, srečanje, naključje, namen; намера намери, slučaj nanese
 намеран, namenjen
 намештѣник, -а, nameščenec
 намислити, -им, nameniti
 намрт, podedovan, zapuščen (po smrti)
 намрштити се, -тим се, zmračiti се
 наоколо, naokrog
 наоружан, oborožen
 напаст, -и, nesreča, skušnjava
 наперити, -им, nameriti
 напокон, nazadnje
 напоље, ven, zunaj
 напон, -а, cvet
 напуштати, -там, zapuščati
 наредити, -им, zapovedati
 нарочито, nalašč, izrečno
 наручај, -а, naročje
 наружити, -им, zmerjati, grditi
 насрнути, -ем, napasti
 наставити, -им, nadaljevati
 настрада, -ам, v nesrečo pasti
 насукати се, -сучем се, trčiti ob dno
 нашинац, -нца, naš človek
 натapati, -ам, namakati
 натецање, -а, kosanje, tekma
 натецати се, -цам се (-чем се), poganjati се, tekmovati
 натопити, -им, namočiti
 натраг, nazaj
 натрти, -трем, nastrgati; omesti
 наумице, namerno
 навалити, -им, napasti
 навешћивати, -ћујем, naznaњevati, oklicati
 навика, -е, navada
 навирати, -ем, siliti
 навлачити, -им, prevleči
 навратити, -им, napeljati, zapeljati
 навршити, -им, izpolniti
 назвати, -зовем, imenovati
 нечастивѣ, -ога, vrag

нећијѣ, od nekoga
 нечувен, nezaslišan
 недеља, -е дана, teden
 недужан, nedolžen
 негда, nekдај
 негде, nekје
 него што, kakor да, ampak да
 него (ли), temveč, ter, ampak, marveč, kakor
 нехотице, nehote
 нејач, -и, мали отроци
 нека, нај
 некад, nekдај
 некадашњи, nekданји
 некакав, nekakšen
 некуд, nekako, nekam
 немати, -мам куд, ne vedeti kaj
 немој, nika
 нена, -е, mati
 ненасит, nenasiten
 неописан, nepopisen
 непомично, nepremičно
 неповредив, nedotakljiv, svet
 непријатељ, -а, sovražnik
 нерад, -а, brezdelje
 нерадљив, nedelaven
 неспретњаковић, -а, nespretnеж
 несташлук, -а, rasposajenost
 нестати, -нем, zmanjkati, zginiti
 нешто, neкај
 нетом, kakor hitro, komaj
 неумереност, -и, nezmernost
 неваљалац, -лица, ničvrednež
 неваљао, nič vreden
 невера, -е, nezvestoba; nevihta, ki se pribliжује
 неверан, nezvest
 невин, nedolžen
 невоља, -е, nadloga, потреба, nesreča
 невољник, -а, nesrečnež
 нићи, -кнем, pognati, vzkлити
 нигде, nikјer
 није, него још нешто, kaj pa še
 ниједан, nobeden
 никад, nikoli, nikdar

никнути, -нем, види: нићи
 ни(т)ко, nikdo, nihče
 нипошто, nikakor
 нишанити, -им, meriti, ciljati
 ништа, nič
 низ, нйзбрдо, navzdol
 нòчас, nocoj
 ноћ на главу, v noči pobegniti
 нòнца, -е, poč
 нòйште, -а, prenočišče
 нòћу, ponoči
 нòвац, -вца, denar
 нòвине, -а, časopisi
 нуђати, -ам, ponujati.

Њ, њ

њихати, -шем, zibati
 њйсак, -ска, rezgetanje
 њòрити, -им, potaplјati se
 њўшити, -им, vohati
 њўшка, -е, gobec
 њўшкати, -ам, види: њушити.

О, о

обамрèти, -рем, omedleti
 обáрати, -ам, zvracати
 обасјати, -јам, obsijati
 обасут, posut
 обèхати, -ам, obljubiti
 обестан, prevzetan, objesten
 обезбèдити, -им, občuvati,
 obvarovati
 обичан, navaden
 обйлазити, -им, obiskovati,
 obhajati
 обйловати, -лујем, imeti v
 preobilju
 обйтавати, -вам, stanovati
 обнажен, nag
 обнòћ, ponoči
 обòрити, -им, izvrniti, zrušiti,
 — главу: povесити; ватру:
 ustreliti
 обрађивати, -ћујем, obdelo-
 vati

òбразовáње, -а, izobraževanje,
 omika
 òбразовати, -зујем, upodobiti;
 omikati
 òбронак, -нка, reber, strmina
 очáјање, -а, obup
 очекíвати, -кујем, pričakovati
 òдаклè, odkod
 òданак, -нка, oddih
 òдáндè, od tam, odondot
 òдáнлè, види: òдáндè
 òдáвлè, od tu
 òдáвно, davno, dolgo
 òдбећи, -гнем, pobegniti
 òдбегнути, -гнем, види: од-
 бећи
 одблескивати, -скујем, odbi-
 јати žарке
 одèло, -а, obleka
 одèвен, oblečen
 òдежда, -е, obleka
 òдједном, naenkrat
 одјекивати, -кујем, odmevati
 одјèкнути, -кнем, види: од-
 јекивати
 одлáхнути, -нем, odleči
 òдмáх, takoj, precej
 одмáрати се, -ам се, počivati
 одмазда, -е, vračilo, plačilo
 одмòрити се, -им се, odpočiti се
 одмòтати, -ам, odviti
 одòлети, -им, upreti се, pre-
 magati
 òдондá, od tedaj
 одòздò, od spodaj
 одржати, -им, dobiti; држати
 (besedo)
 òдсећи, -сечем, odsekati
 одупрèти, -ем, upirati
 одузимати, -ам (-мљем), је-
 мати
 одважан, srčan
 одвратити, -им, odvrniti
 оглáдњети, -дним, lačen po-
 stati
 ојунáчити, -им, ohrabriti
 окáљати, -ам, oblatiti, oskru-
 нити

окићен, olepšan
 òклоп, -а, oklep
 òклопник, -а, kdor nosi oklep
 око, òколо, okoli, okrog
 òколнй, okoliški
 òкомит, navpičen
 окòтити се, -тим се, vreči
 (mlade)
 òкрèнут, obrnjen
 окрепа, -е, okrepčilo, okre-
 pitev
 òкрегати, -рећем, obračati
 òкршáј, бој
 òкрүжен, obkrožen, obdan
 òкупити, -им, zbrati
 òкусити, -им, poskusiti
 олүја, -е, nevihta
 òмара, -е, sopara
 омòрика, -е, smreka
 омрљати, -ам, umazati
 онàкò, tako
 òндá, tedaj
 òндашнй, tedanji, ondotnji
 òнде, tam
 онолйкй, tako velik
 òпáк, параћен, hudoben
 òпарити, -им, opaliti; — кога:
 prevariti, ogoljufati
 òпáсан, nevaren
 опàснòст, -и, nevarnost
 òпèт, spet, zopet
 оплакйвати, -кујем, objokovati
 оплоћйвати, -ћујем, oplojevati
 опомèнути, -ем, svariti, опом-
 нити
 опрáсити се, -им се, obreјiti
 се (свиња)
 опредèлити, -им, določiti
 опрòстити се, -тим се, poslo-
 viti се
 òпроштáј, -а, slovo
 òпружити, -им, stegniti
 òпржити се, -йм се, опећи се
 опсòвати, òпсујем, zmerјати
 òпузнути, -нем, izpasti, zlesti
 оријаш, -а, velikan, orјак
 òрити се, -им се, razlegati се
 òружница, -е, orožarna

òсећај, -а, čut, občutek
 òсећати, -ам, čutiti
 òсетити, -им, občutiti
 òсим, razven
 òслањати се, -ам се, zanašати
 се, заupati
 ослобађати, -ам, osvobojevati
 ослóвити, -им, nagovoriti
 осмехйвати се, -хујем се,
 smehljati се
 оснйвати, -ам, temelјiti
 òсобито, јакò
 òсвйт, -а, освйтак, -тка, svit
 остáтак, -тка, ostanak
 òставити, -им, pustiti, zapustiti
 òсућен, obsoјен
 осућèник, -а, obsoјenec
 осупнути се, -ем се, prepla-
 šiti се
 освàнути, -ем, напоčити, vstati
 òсвета, -е, маšчевање
 осврнути се, -ем се, ozreti се
 òсвртати се, -ћем се, ozirati се
 òшинути, -ем, mahнити, ударити
 òтацбина, -е, оčetњава, do-
 movina
 òтерати, -ам, zapoditi
 òтèти, òтмèм, одвzeti; — се,
 uiti, pobegniti, реšити се
 отхрáнити, -им, vzgoјiti
 отхукивати, -хукујем, тежко
 сопсти
 отйћи, -идем, одити
 òтимати, -мам (-мљем), одвze-
 мати, — се, braniti се
 òткад, од kdaj
 òткáлè, одкод
 откйдати, -ам, тргати
 òткинути, -ем, одтргати
 òтмица, -е, уграбљенје
 òтòич, ravnokar
 отплйнути, -ем, однести
 отпүзити, -им, одплazити
 òтров, -а, strup
 òтрти, òтрем, обрисати
 òтудá, од там, зато
 òтварати, -ам, одpirати
 òтворен, одprt

отворити, -им, odpreti
 овâј, ова, ово, тај, та, то
 овамо, sem
 овде, tu, tukaj
 овејати, -ам, vejati
 оврећи, овршѐм, omlatiti
 озбиљан, resen
 озлогласити, -им, opravljati,
 ob dobro ime pripraviti
 означити, -им, zaznamovati,
 prisoditi, ukazati, določiti
 ознака, -е, znak
 ождребити се, -им се, obrejiti
 се (кобила)
 ожѐћи, ожѐжем, ožgati
 ожичица, -е, žličica.

П, п

пâк, ра
 паклені, peklenki
 пакосник, -а, zlobnež, hu-
 dobnež
 пакôст, -и, zloba
 памтити, -им, pomniti
 пањ, štor, deblo
 пашалук, -а, področje in čast
 раše
 пашинство, -а, čast in vlast
 раše
 пашњâк, -а, pašnik
 патак, -тка, racman
 патити, -им, trpeti
 патник, -а, trpin
 патња, -е, muka
 пâук, -а, pajek
 пaун, -а, rav
 пчела, -е, čebela
 пчеларство, -а, čebelarstvo
 пчелињâк, -а, čebelnjak
 пѐцати, -ам, pikati; loviti ribe
 (na trnek)
 пѐнде, -ета, nihalo
 пѐсница, -е, pest
 пешачити, -им, peš iti
 пѐшицѐ, peš
 пѐтао, -гла, petelin
 пѐв, -а, spev
 певачица, -е, pevka

пйле, -ета (мн. пйлад, -и, и
 пйлићи, -а), pišče
 пйлити, -им, žagati
 пйр, -а, ženitnina
 пйрнути, -ем, zapihati
 пировати, -рујем, v svatih biti
 пйсац, -ца, pisatelj
 пйсânка, -е, zvezek
 пйтати, -ам, vprašati
 плâч, -а, jok
 плаховит, nagel
 плâкати, -чем, jokati
 плâкати, -чем, splakovati
 плâмѐти, -мтим, plameneti
 плâндйште, -а, kraj, kjer ро-
 čiva živina opoldne
 плâв, плаветан, moder
 плâвити, -им, modriti
 плйнути, -ем, poplaviti
 плйвати, -ам, plavati
 плъâчкати, -ам, pleniti, ropati
 пô, пôла(к), pol
 побâцати, -ам, v stran vreči
 пôбеда, -е, zmaga
 побѐдити, -им, zmagati
 победонôсан, zmagonosen
 пôбринути се, -ем се, poskr-
 beti
 побудити, -им, zbuditi
 пôбуна, -е, upor, vstaja
 побунити, -им, spuntati
 поцикивање, -а, ukanje
 пôчаст, -и, čast
 пôћи, -ѐјем, iti
 пôчѐти, -чем, začeti
 подалѐко, precej daleč
 подѐбео, rejen
 подесан, primeren
 подѐлити, -им, razdeliti
 пôдићи, -дигнем, vzdigniti,
 vstati
 пôдйгнути, -нем, види: пôдићи
 пôдйеднако, na isti način,
 enako
 поднôсити, -им, pretrpeti
 подрâгати, -ам, pobožati
 подрълати, -ам, branati, ро-
 vleči

по̀дрмати, -ам, potresti
 по̀друм, -а, klet
 по̀двѣкнути, -кнем, zaukati
 по̀двѣрник, -а, sluga
 по̀ган, nečist
 по̀ганити, -им, onesnažiti
 по̀гдѣкојѣ, marsikateri
 по̀гѣбао, -бли, nevarnost
 по̀гѣбати, -ам, giniti
 по̀гнути се, -гнем се, upogniti
 се
 по̀гѣдити, -им, zadeti, spraviti
 по̀граничнѣи, obmejni
 по̀гурен, sključen
 по̀ха̀ђати, -ам, obiskovati
 по̀харати, -ам, uničiti
 по̀ходити, -им, obiskati
 по̀хрлити, -им, pohiteti
 по̀ј, -а, petje
 по̀јурити, -им, zapoditi v beg
 по̀кајати се, -ем се, pokesati
 се
 по̀ка̀рати, -ам, pokarati
 по̀кѣкати се, -ам се, eden
 drugega za kito prijeti
 по̀клик, -а, klic
 по̀клопчић, -а, pokrovček
 по̀кло̀пити, -им, pokriti
 по̀колеба̀н, neodločen, omajan
 по̀крај, poleg
 по̀крајина, -е, dežela
 по̀крѣт, -а, gibanje
 по̀крѣвен, pokrit
 по̀кров, -а, pokrov; mrtvaški
 prt
 по̀куцати, -ам, potrkati
 по̀кудити, -им, grajati
 по̀ку̀ђати, -ам, zadremati
 по̀ку̀ђити се, -им се, potuh-
 niti se, glavu pobesiti
 по̀купити, -им, pobrati
 по̀куша̀ј, -а, poskušnja
 по̀ла̀га̀но, počasi
 по̀лако, види: по̀ла̀га̀но
 по̀лазити, -им, odhajati; obi-
 skovati
 по̀легу̀тити се, -тим се, sklju-
 čiti se

по̀лѣј, -а, plitvina, plitvo me-
 sto v vodi
 по̀лу̀дети, -им, znoreti
 по̀ма̀ћи, -кнем, pomakniti
 по̀мама, -е, divjanje
 по̀ма̀ман, podivjan
 по̀мицати, -чем, premikovati
 по̀милова̀ње, -а, pomiloščenje
 по̀миловати, -лујем, pomilo-
 stiti
 по̀мра̀чити, -им, zatemniti
 по̀мрчина, -е, mrak
 по̀на̀јвише, večidel
 по̀нешто, nekaј
 по̀ништити, -им, uničiti
 по̀нор, -а, prepad, brezdno
 по̀но̀сити се, -им се, pona-
 šati se
 по̀њава, -е, pogrinjalo
 по̀њавац, -вца, preproga
 по̀прѐко (гледати), pisano,
 по strani
 по̀прѝште, -а, pozorišče
 по̀прскати, -ам, poškropiti
 по̀пѣт, kakor
 по̀ред, zraven
 по̀рез, -а, davek
 по̀рѝцати, -чем, zanikati
 по̀ро̀бити, -им, oropati
 по̀родица, -е, rodovina
 по̀рок, -а, madež, napaka,
 hiba
 по̀ру̀чити, -им, sporočiti
 по̀румѣнети, -им, pordeti
 по̀сизати, -ижем, posegati
 по̀сле, по, pozneje
 по̀словица, -е, pregovor
 по̀слу̀жити, -им, postreči
 по̀слу̀жнѣи, -а, sluga
 по̀смáтрати, -ам, motriti
 по̀ср̀нути, -ем, omahniti
 по̀сртати, -ћем, omahovati
 по̀сти́ђен, osramočen
 по̀стојáн, stanoviten, stalen
 по̀стојбина, -е, dom
 по̀стра̀дати, -ам, v trpljenje,
 v nesrečo pasti
 по̀стѣпати, -ам, ravnati, delati

пòшалина, -е, vročinska bolezen, legar
 пòшто, ker, potem ko
 пòтерати, -ам, zapoditi, rognati
 пòтиљак, -љка, tilnik
 поткúчити, -им (јагње), poriniti
 пòтпуно(ма), popolnoma
 потражити, -им, poiskati
 потрчати, -им, poteči
 потúцало, -а, klatež
 потúћи се, -чем се, stolči se, stepsti se
 поуздáње, -а, zaupanje
 пòвелик, precej velik
 пòвенути, -нем, oveneti
 повèрљиво, zaupljivo
 пòвест, -и, zgodovina
 пòветáрце, -а, sapica
 пòвик, -а, vzklik
 повíкати, -чем, zavpiti
 пòвод, -а, vzrok; konjska vrv
 поврáтити, -им, vrniti
 пòврће, -а, zelenjava
 пòзнанíк, -а, znanec
 пòзванíк, -а, povabljenec
 пòзвати, -зовем, poklicati, povabiti
 прáдедовскí, od pradedov
 прáмац, -мца, prednji del ladje
 прáмён, -а, čop, koder
 прáсак, -ска, rok
 прáсе, -ета, (мн. прáсáд, -и), prasič
 праскòзбрје, -а, svit, osvitek, zor
 прáшка, -е, прáшак, -шка, prašek
 прáштати, -ам, oproščati; — се, slovo jemati
 прáтилац, -оца, spremljevalec
 прáтња, -е, spremstvo
 прáв, raven
 прáвда, -е, pravica
 прáвдати се, -ам, opravičevati se
 прáведан, pravičen

Правитèльствујушчí Сáвет, -а, ministrstvo
 прè, преј, пред,
 прèчити, -им, braniti
 прèћи, -ћем, preiti
 прèдáње, -а, ustno izročilo
 прèдаја, tradicija
 прèдати, -ам, izročiti; — се, oddati, udati se
 прèђи, -а, predniki
 прегнúће, -а, pogumnost
 прèгнути, -ем, skleniti; наpenjati se
 прегòрети, -им, preboleti
 преговáрати, -ам, pogajati se
 прèкáљен, preizkušen
 прèкíд, -а, prekinjenje
 прèкíдати, -ам, prekinjati, pretrgovati
 прèкјучер, predvčerašnjem
 прèкорно, očitек učiniti
 прèкрстити се, -им се, prekrižati se
 прèлазити, -им, prehajati
 прелétати, -ћем, preletavati
 према, proti, по
 премáмити, -им, prevzeti
 прèмда, čeravno
 прèобразити, -им, spremeniti
 прèпасти се, -днем се, prestrašiti se
 прèпатити, -им, pretrpeti
 прèпреден, zvit, prebrisan
 прèсан, sirov
 прèстати, -нем, nehati
 прèстићи, -игнем, prehiteti
 прèстрáвљен, prestrašen
 прèтио, debel
 претòварити, -им, prenatoriti
 прèврáтати, -ам, obračati; listati
 прèвртати, -ћем, види: преврáтати
 превúћи, -чем, povleči
 прèзав, prestrašen
 прèзир, -а, preziranje

презрење, -а, preziranje, zani-
 čevanje
 прѐжина, -е, predpasnik
 прибавити, -им, priskrbeti
 прибрати се, -берем се, zbrati
 се
 прича, -е, povest
 причати, -ам, pripovedovati
 причѐпити, -им, zagozditi
 причешћивати, -шћујем, ob-
 hajati
 причинјати се, -ам се, zdeti
 се, domišljevati се
 прићи, -ћем, približati се, priti
 до
 пригнути, -нем, upogniti
 пригрѐвати, -ам, greti
 прихватити, -им, prijeti; be-
 sedo povzeti
 приказивати, -зујем, kazati,
 igrati (v gledališču)
 прикрјилити, -им, pokriti
 прикупити, -им, skupaj spra-
 viti
 приквачити, -им, pripeti
 приличан, primeren
 прилика, -е, podoba, znamenje
 примицати, -чем, dajati; — се,
 približevati се
 приоднути, -ем, prijeti се
 припашај, -а, pas
 припазити, -им, paziti, čuvati
 припѐти се, -пнем се, vspeti
 се, nasloniti се
 приступачан, pristopen
 присуствовати, -твујем, na-
 vzočen biti
 привући се, -чем се, privleči
 се, priplaziti
 прљав, zamazan
 прѐцес, -а, razprava
 процвѐсти, -ватем, razcveteti
 прѐћи, -ћем, preiti; — се, pu-
 stiti
 прѐдѐл, -и, dolina
 продужити, -им, nadaljevati,
 podaljšati
 прѐгон, -а, preganjanje

прогѐнити, -им, preganjati
 проговарати, -ам, govoriti
 прогүтати, -ам, pogoltniti
 прохүјати, -им, probučati, za-
 šumeti
 прокриомчарити, -им, vtiho-
 tariti
 прѐлазити, -им, prehajati
 прѐлеће, -а, pomlad
 прѐлетнй, pomladanski
 пролїстати, -ам, listje pognati
 промáтрати, -ам, ogledovati,
 razgledovati
 прѐпанути, -ем, propasti
 прѐпѐти се, -пнем се, vzdig-
 niti се, pokoncu се postaviti
 прѐпис, -а, predpis
 прописати, -пишем, predpisati
 прѐплакати, -чем, razjokati
 пропустити, -им, opustiti
 прорешѐтати, -ам, preluknjati;
 preresetati
 просѐвати, -ам, presevati
 прѐсипати, -ам (-пљем), raz-
 sipati
 прѐсјак, -а, berač
 проснүтак, -тка, zora
 прѐст, preprost
 прѐстрт, pogrnjen
 прострүјати, -јћ, pretekati;
 valiti се
 просуње, -а, osojno, solčno
 mesto
 прѐсүти, -спем, izliti, iztresti
 просуњак, -њка, solčne lise
 прѐтицати, -чем, тећи skozi
 прѐтвнво, nasprotno
 прѐтерати, -ам, spoditi, iz-
 gnati
 проваљивати, -љујем, vdirati
 проворивати, -пујем kukati
 skozi
 прѐзор, -а, окно
 прѐзорје, -а, zora
 прснүти, -спем, роčiti
 пршање, -а (поветарца), ро-
 igravanje
 прүће, -а, šibe, protje

прутић, -а, paličica
 пружити се, -им се, iztegniti се
 пржити, -им, pražiti
 псето, -тета, psiček
 пуцњава, -е, pokanje
 пућкати, -кам, oglašanje pu-
 rana
 пук, -а, narod
 пукѝ, sam
 пукнути, -кнем, počiti
 пун, poln
 пуномоћник, -а, pooblaščenec
 пупити, -им, poganjati popke
 пупољак, -љка, popek
 пу́ст, prazen, zapuščen
 пу́стош, -и, puščava
 пушити, -им, kaditi
 пут, -а, pot
 путник, -а, popotnik.

Р, р

ра́бота, -е, delo
 рабо́тати, -ам, delati
 рабо́тник, -а, delavec
 ра́д, -а, delo
 ра́дин, delaven
 ра́дити, -им, delati
 ра́дник, -а, delavec
 ра́дња, -е, delò
 ра́ђати, -ам, roditi
 ра́хат, ugodno
 ра́ја, -е, kršćanski podložniki
 турски
 ра́ка, -е, grob
 ра́кија, -е, žganje
 ра́оник, -а, črtalo (na plugu)
 ра́сап, -спа, razdejanje
 раскѝвати, -ам, razvreči, raz-
 dirati
 раско́пчати, -ам, odpeti
 раскрѝше, -а, razpotje
 распѝлити, -им, razžagati
 распрòстранити, -им, razširiti
 распртити, -им, odložiti; vta-
 niti се
 распуст, -а, velike počitnice
 ра́ставити, -им, ločiti

ра́стужен, отожен, potrt
 рѝт, -а, vojna
 рѝтиште, -а, bojišče
 рѝтнѝ, војни
 рѝтник, -а, бoјевник
 рѝтовати, -тујем, бојевати се
 ра́ван, raven, enak
 разабрати, -берем, razločiti,
 izvedeti; — се, k sebi priti
 разбòј, -а, bojišče; statve
 раздѝрати, -дерем, razdreti;
 — се, zadreti се
 раздраган, razigran
 разгòлићен, razgaljen
 разграђивати, -ћујем, podirati
 разлазити се, -им се, razha-
 jati се
 разлог, -а, vzrok, preudarek
 разљу́тити, -им, razjeziti
 размак, -а, razdalja
 разрòвати, -рујем, razriti
 рђав, slab, rjav
 рѝч, -и, beseda
 речѝница, -е, stavek
 рѝдати, -ам, vrstiti
 рѝдом, по redu, по врсти
 рѝпина, -е, velik rep
 рѝшити се, -им, odločiti се
 рѝбарче, -ета, ribič
 рѝкнути, -нем, zarikati, zarjuti
 рѝтнути, -тнем, ударити z ного
 рòб, -а (мн. робови, рòбље,
 -а), су́женj
 робòвање, -а, су́женjство
 рòд, -а, rod, sorodstvo
 рòдители, -а, о́че (родители,
 starši)
 рòмон, -а, šumljanje, žubo-
 renje
 рѝт, -а, konica, ost
 рубѝль, -бља, ruski denar
 рубити, -им, sekati
 рўдаст, kodrast
 рўдети, -им, rdeti
 рўг, -а, roganje, posmehovanje
 рўгло, -а, zasmehovanje
 ругòба, -е, grdoba
 рујити, -им, rumeneti

рукнути, -нем, зарјути
 рукòвати се, -кујем се, roke
 si podajati
 рўмен, rdeč
 рўпа, -е, luknja
 рўпица, -е, luknjica
 рўжан, grd
 рўжичња̀к, -а, rožni vrt
 рзати, ржѐм, rezgetati.

С, с

с, са, з; zaradi
 сачу̀вати, -ам, ohraniti, obva-
 rovati
 сãд, -а, nasad
 сãда, zdaj, sedaj
 садр̀жати, -им, vsebovati
 сãг, -а, preproga
 сãјам, -јма, semenj
 сãкупити, -им, zbrati
 сãмцãт, sam
 самотовати, -тујем, samevati
 самòвољац, -љца, prostovoljec
 саòнице, -а, sani
 саòпштѐње, -а, naznanilo
 сãпѐти, -пнем, speti, ukleniti
 сãрãј, -а, dvor
 сãсећи, -чем, posekati
 сãслушање, -а, zaslišanje
 сãстајати се, -ем се, shajati se
 сãсўти, -спѐм, zasuti, vlijati
 сãсвѐм, popolnoma
 сãт, -а, ura
 сãв, свã, свѐ, ves, vsa, vse
 сãвет, -а, svet, nasvet
 сãветник, -а, svetovalec
 сãжãливо, pomilovaje
 сѐцати, -ам, sekati
 сѐхати се, -ам се, spominjati se
 сѐд, siv
 сѐдмица, -е, teden
 сѐка, -е, sestra
 сѐло, -а, vas
 сѐлãк, -а, kmet
 сѐљачкѐй, kmetiški
 сѐљãнка, -е, kmetica
 сѐна, -е, сѐнка, -е, senca

сенòкоша, -е, senožet
 сеòце, -а, vasica
 сѐт, -и, otožje
 сѐтити, -им, spomniti
 сѐвнути, -нем, zablščati
 схòд, -а, izhod
 схрãнити, -им, spraviti; по-
 корати
 схвãхати, -ћам, схвãтати, -там,
 razumeti
 сѐћи, -ћем, zlesti
 сѐћушан, droben
 сѐгўран, varen
 сѐлазити, -им, iti doli
 синòвац, -вца, nečak
 сѐнути, -нем, zasvetiti, pre-
 šiniti
 сѐњѐй, siv
 сѐпити, -им, pršeti
 сирòтиња, -е, revščina
 сѐтан, droben
 ситница, -е, malenkost
 сјãти, сјãм, lesketati, svetiti
 сјављѐвати, сјãвљујѐм, kadar
 чеbele pojo
 скãкавац, -вца, kobilica
 скакўтãње, -а, poskakovanje
 скакўтати, -ућем, poskakovati
 скãпати, -плѐм, giniti, pogi-
 njati
 скѐла, -е, brod (prevozna ladja)
 скѐдати, -ам, snemati
 скѐнути, -ем, sneti
 скѐтница, -е, klatež
 склòнити, -ем, nagniti, spraviti
 склòпити, -им, skleniti
 скòт, -а, žival, zalega
 скрãхѐвати, -ћујем, skrajševati
 скрѐнути, -ем, odvrniti
 скрѐвити, -им, zagrešiti
 скрòвѐште, -а, pribežišče
 скрўшен, potrt, skesan
 скўп, drag
 скўпити, -им, zbrati
 скўт, -а, rob; скўти, -и, dolnji
 kraj srajce, suknje; naročje
 сквãсити, -им, premočiti
 слãдити се, tekiniti

слати, шаљем, pošljati
 славуј, -а, slavec
 славујић, -а, slavček
 слазити, -им, navzdol iti
 слєћи, -жем, -гнем (раменима),
 zgeniti; се, privreti
 слепочица, -е, senci
 слєтати, -ћем, leteti doli
 сличан, podoben
 слота, -е, sneženi metež z
 dežjem
 сложити се, -жим се, složni
 постати, zediniti се
 службеник, -а, služabnik
 смєо, -ла, -ло, srčan
 смєрно, ponižno
 смєсти, -тем, zmešati
 смйље, -а, smilj, molec, mol-
 čevje, imortelka
 смйлованье, -а, usmiljenje
 смрківати се, -а се, mračiti се
 смрвити, -им, zdrobiti
 снага, -е, моћ
 снаша, -е, snaha
 снажан, моћан
 снєти, снєсєм, znesti
 сневесєлити се, -им се, užalo-
 stiti се
 снєвидети се, -им се, nedo-
 pasti се
 снівати, -ам, sanjati
 снєсити, -им, prenašati, trpeti
 снєшљивост, -и, potrpljivost
 сò, сòли, sol
 сòфра, -е, miza
 сòкак, сòкака, ulica, -е
 сòкòлити, -им, bodriti
 спàs, -а, rešitev
 спасаванье, -а, reševanje
 спàсти, -им, rešiti
 спàхија, -е, grašćak, vele-
 posestnik
 спàзити, -им, opaziti, zagledati
 спòкòжан, miren
 спòр, роčasen
 спòречкати се, -ам се, skre-
 гати се, spričkati се
 спрам, proti

спрãт, nadstropje
 спрємати, -ам, pripravljati
 спрòвод, -а, sprevod; pogreb
 спрòводник, -а, sprevodnik
 спўтити, -тим, privezati
 сребрњãк, -а, srebrnik
 срєдити, -им, urediti
 срєдњãк, -а, sredinec
 срєтан, srečen
 срєз, -а, okraj
 срси, -и, mravlјinci
 стãдо, -а, krdelo
 стãн, -а, stanovanje
 станãрица, -е, plansarica
 старãње, -а, skrb
 старãти се, -ам се, skrbeti,
 brigati се
 стãти, -нем, stati; зачєти
 стãтуа, -е, kip
 стãза, -е (кривòвија), steza, ki
 се вије, zahaja (s pravega
 pota)
 стєћи, -чем, dobiti
 стєг, -а, drog
 стєга, -е, red, disciplina
 стєњати, -њем, stokati
 стєрати, -ем, postlati; — се,
 razprostirati се
 стєзати, -жем, stiskati; pri-
 tegniti
 стйћи, -гнем, doiti, doseći, priti,
 dohiteti
 стйдєти се, -им се, sramovati се
 стйдљив, sramežљiv
 стйгнути, -нем, dohiteti, doseći
 стò, -ла, miza
 стòчан, od živine, živinski
 стòга, zbog tega, vsled, zaradi
 tega
 стòка, -е, домача живина
 стòлица, -е, stol
 стòпа, -е, stopinja
 стòструк, stokraten
 стрãдати, -ам, trpeti
 стрãн, тuj
 стрãсна недєља, -е, велики тeden
 стрãтиште, -а, morišće
 стрãжњй, задnji

стрчати, -им, prihiteti
 стрéпити, -им, tresti se, bati se
 стрѣмѣн, -и, strmina
 стровáлити, -им, zvaliti
 стрѣшити, -им, ščetiniti se, mo-
 leti
 стру́жати, -јѣ, теѣи, valiti se,
 pretakati se, dreti
 стру́к, -а, postava; pas
 стру́жња́к, -а, žehtar
 студѣн, mrzel
 ступ, -а, steber
 ствòрити, -им, ustvariti; usta-
 noviti
 сѹбажа, -е, podpolkovnik, na-
 mestnik paše v vaseh
 сѹд, -а, sodišče, sodnija; sod-
 ba, mnenje; posòda
 судбѣна, -е, usoda
 сѹдница, -е, sodnijska dvorana
 сѹкућанин, -а, sostanovalec
 сѹлуд, prismojen
 сѹмпор, -а, žveplo
 сумрáчак, -чка, mrak
 сѹнути, -нем, buhniti
 сѹрвати се, -ам се, zgruditi se;
 naložiti
 сѹрла, -е, rilec (slonov)
 сѹсрести, -тем, srečati
 сѹсретати, -ћем, srečevati
 сѹстати, -нем, опеšати
 сѹстављати, -ам, zadrževati
 сѹтра, jutri; — дан, drugi dan
 сѹзан, solzen
 свàдљив, prepirljiv
 свàђа, -е, prepir
 свàђати се, -ам се, prepirati se
 свàгда, zmiraj, vselej, vedno
 свàгде, povsod
 свàкојáк, raznoteren, vsakršen
 свàна, на zunaj
 свàшта, marsikaj
 свàтко, vsakdo
 свѣђ, свѣђе, vselej, zmiraj
 свѣкрва, -е, свѣкрвица, -е,
 таšča
 свѣмѣр, -а, vesoljni svet
 свѣсан, svest biti

свѣст, -и, zavest
 свѣсти, -дем, vesti, ravnati
 свѣштѣнѣк, -а, duhovnik
 свѣтац, свѣца, svetnik
 свѣтити се, -им се, maščevati se
 свѣтло, luč
 свѣтъáк, -а, svečnik
 свѣтскѣй, svetoven
 свѣђати се, -ам се, dopasti se
 свѣрац, -рца, kdor piska na
 pišcal, godec
 свѣрала, -е, piščalka
 свѣрка, -е, sviranje
 свѣта, -е, spremstvo; sukno
 свѣтати, -ће, daniti se
 свлáдати, -ам, zmagati, pre-
 magati
 свòјштина, -е, svojina, rod
 свр̀нути, -нем, obrniti; — се,
 ustaviti se
 свршѣтак, -тка, konec
 свр̀штити, -им, končati
 свѣћи, -чем, sleči
 свѣд, povsod.

Ш, ш

шàљѣвција, -е, šaljivec
 шàнац, -нца, okop, šance
 шàра, -е, okrasek; pisana,
 okrašena puška; risanica
 шàрен, pisan, marogast
 шàрòв, -а, pisan pes
 шчѣпати, -ам, zgrabiti
 шѣћер, -а, sladkor
 шѣтати, -там (-ћем), spreha-
 јати се
 шѣва, -е, škrjanec
 шѣвич, -а, škrjanček
 шѣбљáк, -а, šibovje
 шѣкара, -е, grmovje
 шѣкљати, -ам, brizgati
 шкр̀бав, škrbast
 шкр̀гѹтати, -ћем, škripati
 шкр̀йнути, -ем, zaškrтати
 шмѣйнути, -нем, švigniti
 шпѣра, -е, žganje iz špирita,
 ponarejeno žganje

штáпић, -а, paličica
 штѣта, -е, škoda
 штѣтовати, -тујем, škodovati,
 škodo trpeti
 штò, кај, ki
 штòгод, karkoli, nekaj
 штòно, kakor, ki
 штòвати, штÿјѣм, spoštovati
 штрѣцáљка, -е, brizgalna
 штрѣк, -а, brencelj
 шÿбара, -е, kučma
 шÿма, -е, gozd
 шÿмскѣи, gozdni
 шупљѣйна, -е, votlina
 шÿшањ, -шња, odpadlo listje
 шÿшкáње, -а, šumenje, šuš-
 ljanje
 шÿтетѣи, -им, molčati.

Т, т

тá, сај, па, али
 тáдá, tedaj
 тáјин, -а, hrana za vojsko
 тáкнути, -ем, dotakniti se
 тáкòђер, tudi
 тáлáс, -а, val
 тáмница, ječa
 тáмнòвáње, -а, bivanje v ječi
 тáмњан, -а, kadilo
 тáнан, -а, tanek, vitek
 тáњÿр, -а, krožnik
 тáраба, -е, plot
 тáван, тáман, temen
 тáван, -а, podstrešje
 те, ter, in
 тѣћи, -чем, teči; dobivati; tra-
 јати
 тѣглѣти, -им, vleči; tehtati
 тегòба, -е, težava
 тѣготан, težaven
 тѣк, тѣкар, šele, komaj, samo
 тѣковина, -е, pridobitek
 тѣлáл, -а, oznanjevalec
 темѣљѣти, -им, utemeljevati
 тѣрати, -ам, gnati, poditi
 тѣрет, -а, breme, tovor
 тѣснац, -а, škripec; ožina

тѣшитѣи, -им, tolažiti
 тетÿрати се, -ам се, opotekati
 се
 тѣжитѣи, -им, hrepeneti; tehtati
 тѣхано, tiho
 тѣк, ravno, prav
 тѣшма, -е, naliv, dež
 тѣйтрати, -ам, migljati
 ткò, ко, kdo
 тмуран, mračen
 тòбоже, češ
 тòке, -á, srebrne plošče na
 dolami
 тòр, тòра, pletena ograja za
 živino, tamar
 тòрањ, -рња, zvonik, stolp
 тòрњѣи, -а, мајhen zvonik,
 stolpič
 тòван, debel, rejen
 трáвка, -е, travica
 трáжитѣи, -им, iskati, terjati
 трѣчати, -им, dirjati
 трѣкати, -ам, teči
 трепѣритѣи, -им, migljati, tre-
 petati
 трѣгнути, -нем, vzdramiti, po-
 tegniti, vdreti
 тричáрија, -е, čenčarija
 трѣка, -е, tek, tekanje
 трнци, -нака, mravlјinci
 трнѣти, -ним, čistiti
 трнÿти, -нем, gasiti
 трнÿти, -нем, otrpevati
 Трòјица, -е, Binkošti
 тронÿе, -а, ganjenje
 трòнути, -ем, ganiti
 трòвати, трÿјем, zastrupljevati
 трÿбљá, -е, trobenta
 трÿдбѣнѣк, -а, vnet, marljiv
 človek
 трÿнути, -ем, trohneti
 тући, -чем, tolči
 тÿдá, ту, tod
 тÿдијер, tukaj
 тÿђѣти, -им, potujčevati
 тÿна, ту
 тÿритѣи, -им, vtakniti, djati
 тÿтањ, -тња, bobnenje

тўткати, -ам, delati kradoma
тўтњити, -им, bobneti
Творац, -рца, Stvarnik
тврѣд, trd
тврѣдица, -е, skopuh.

У, у

ўбав, lep, ljubek
убѣдљив, prepričevalen
убрѣјати, -ам, prištevati
ўбрати, ўберѣм, utrgati
ўбрусац, -сца, prtič (servieta)
ўбрзо, hitro, brž
уцвѣлити, -им, razžalostiti, v
jok pripraviti
ўћи, ўћѣм, vstopiti; ўћи ў трѣг
коме или чему, izslediti, najti
ўченик, -а, učenec
учинити, -им, storiti; — се,
pričiniti se, zdeti se
удѣсити, -им, narediti; srečati
ўдићица, -е, trnek
удўбити се, -им се, poglobiti
се
удўшити се, -им се, zadušiti;
zamolkniti
ўгални кѣмен, -а, ogelnik
ўгледати се, -ам се, za vzgled
vzeti
ўглѣн, -а, premog
угњѣтѣвач, -а, nasilnik, tiran
угњѣтѣвање, -а, zatiranje
ўхо, -а (мн. ўши), uho
ўхватити, -тим, prijeti
ујѣдѣрѣд, n amah, naenkrat
ўјутро, zjutraj
ўклѣт, zaklet
уклѣнити, -им, odstraniti
ўкрај, na kraj, ob kraju
ўлар, -лѣра, uzda
ўличњѣк, -а, potepuh, postopač
улўчити, -им, vloviti, prijeti
улўљати, -ам, zazibati
ўмѣх, takoj
ўмало, skoro
умѣрати, -ам, utrujati
ўмилан, ўмиљат, mil

ўмор, -а, trudnost
умѣвати, -мујем, sklepati, raz-
mišljivati
умрљати, -ам, zamazati
уништѣвање, -а, uničevanje
уништѣвати, -ам, uničevati
уочи, dan pred
упѣлити се, -им се, vneti se
ўпињати се, -ем се, upirati se,
truditi se
упитѣмити, -им, udomačiti
ўплакан, objokan
ўпорѣдо, vzporedno
ўправити, -им, uravnati
ўпрѣво, pravkar, prav, ravno
упрљати, -ам, zamazati
упућивати, -ћујем, napeljavati,
poučevati
упўтити, -им, uvesti, upeljati
урѣдити, -им, izdelati, narediti
ўранак, -нка, rano vstajanje
ўранити, -им, rano vstati
ўрѣс, -а, о ершава
урликѣти, -чем, tuliti
ўрнебѣс, -а, bobnenje, hrušč
ўрвина, -е, strmina
усаћивати, -ћујем, vsajati
усѣлити се, -им се, priseliti se
ўсев, -а, setev
ўсхитити, -им, vzradostiti, oča-
rati
ўсисати, -ишем, posesati, na-
vzeti se
Ўскрс, -а, Velika noč
ўскрснути, -нем, vstati, obu-
diti (od mrtvih)
ўснути, -нем, zaspati
ўспомена, -е, spomin
ўсправити се, -им се, po koncu
postaviti, vzravnati se
ўспўт, med potjo, gredoč
усрѣд, sredi
усталѣсати се, -ам се, valoviti
ўстанак, -нка, vstaja
ўстанѣк, -а, усташа, -е, upornik
ўстѣ (уз то), pri tem
устрѣчати, -чим, poteči
ўстребати, -ам, trebovati

устук, -а, protistrup; на устук,
 vkljub
 усу́срет, naproti
 ушанчити се, -им се, utrditi se
 ушоња, -е, osel (ker ima dolga
 ušesa)
 уштíнути, -нем, vščipniti
 ушўљати се, -ам се, priplaziti
 се, prikraсти се
 ушўтети, -им, umolkniti
 утёһи, -чем, zbežati
 утерати, -ам, vgnati; terjati
 denar
 ў тóм, в тем, med tem
 утркíвати се, -кујем се, dir-
 јати за stavo
 утрнути, -нем, zatreti
 ўтроба, -е, drob
 ўвала, -е, dolina, zaliv (draga)
 ўвечё, zvečer
 ўвёк, vedno
 увеличати, -ам, povečati, pre-
 tiravati
 ўвелике, jako, mnogo
 уверáвати, -ам, zagotavljati,
 prepričevati
 ўверити, -им, zagotoviti, pre-
 pričati
 увиђати, -ам, uvidevati
 увредити, -им, razžaliti
 уз, уза, navzgor, zraven, ob
 ўзалўд, zastonj
 узбёзекнути, -нем, osupniti
 ўздисај, -а, zdihljaj
 ўздизати, -жем, dvigati
 узёһија, -е, železo na stre-
 menu, v katero vtakne ja-
 hač nogo
 ўзёти, ўзмём, vzeti, začeti
 узлїстати, -ам, dobiti listje
 ўзметнути се, -нем се, vreči
 се, pretvoriti се
 ўзмицати, -чем, umikati
 ўзнёти се, -нёсём се, vznesti
 се, vzdigniti се, vsplavati
 ўзорит, vzoren
 ўзвик, -а, klic
 узвисíвати, -сујем, poviševati

ўжас, -а, groza, strah
 ўжасан, grozovit, strašen
 ужёһи, ужёжём, vžgati, pri-
 žgati
 уживáње, -а, užitek
 ужўтети, -им, porumeneti.

В, в

вáдити, -им, jemati iz česa
 вáјһи, јомнаст, žalosten
 вáљати, -ам, velјати; вáља,
 treba је
 вáљати, -ам, valiti
 вáљда, menda, najbrž
 вáн, ven; razen
 вáһи, zunaj
 ванредан, izreden
 вáпáј, -а, vpitje
 вáрак, -рка, вáрка, -е, golju-
 fiја, prevара
 вáралица, -е, golјuf
 вáрити, -им, kuhati
 вáриво, -а, prikuha
 вáрош, -и, mesto
 варвáрство, -а, barbarstvo
 васионí, vesolјni
 вáтра, -е, ogenj
 вáтрен, ognjen, ognjevit
 ватрогáсац, -сца, gasilec
 вáзда, vedno
 вáздушаст, zрачен
 вёһ, же, ali, ampak
 вёһма, bolj
 вёчё, вёчера; вёчёр, вёчери,
 večer
 вёчито, večno
 вёђе, -а, obrvi
 вёк, -а, stoletje; vedno
 векóвњак, -а, človek, katerega
 ime vedno živi
 вёљи, velik
 вёнчáһи кўм, -а, priča pri ро-
 рокi
 вёнчáње, poroka
 вёдма, vrlo, jako
 вёран, zvest
 вёрати се, -ем се, skrivati се

вештачки, umeten
 вйћи, вйкнути, -кнем, navadi se
 вйчан, navajen
 вйд, -а, vid; у виду, v podobi
 вйдати, -ам, lečiti, zdraviti
 вйђати се, -ам се, videti se
 вйђен, ugleden
 вйхор, -а, вйјор, -а, vihar
 вйјорити, -им, vihrati
 вилѡвит, kakor vile, vilinski
 вйљушке, -љушакá, vilice
 вйнути се, -нем се, zaviheteti se
 вйрити, -рим, kukati
 вйс, -а, višina
 Вйшњй, -егá, Bog
 вйт, вйтáк, vitek
 влáдáње, -а, vedenje
 влáдати се, -ам се, vesti se
 влáст, -и, oblast
 влáстит, lasten
 вѡњњáк, -а, sadni vrt
 водèница, -е, mlin na vodo
 водѡземка, -е, žaba, ki živi v vodi in na zemlji (na suhem)
 вѡјèвати, -јјем, bojevati se
 вѡлети, -им, rad imeti
 волшебни, čudežni
 врáчáње, -а, vedeževanje, vračarija, coprnija
 врáчати, -ам, vedeževati, čarovati
 врáг, -а, sovražnik
 врáн, črn
 врáтити, -им, vrniti
 врèбати, -ам, prežati
 врèћи, врјем, mlatiti
 врèдити, -им, veljati, vreden biti
 врèло, -а, vrec
 врèме, -ена, čas
 врғнути, -нем, vreči
 врлèтан, strm
 врло, jako, izvrstno
 врндати, -ам, blebetati, godrnjati, presti
 вртлáр, -а, vrtnar
 вући, -чем, vleči
 вуќ, -а, volk.

3, 3

зáбављати, -ам, zabavati; —
 се, veseliti se, zabavati se
 зáбелети, -лим, pobeliti
 зáбитан, samotен,
 зáблистати, -там, zableščati
 зáборáв, -и, pozabljenost
 зáборáвити, -им, pozabiti
 зацрñнити, -им, očrniti
 зацрвèнети се, -им се, zardeti
 зáћи, -ђем, zaiti
 зáдаћа, -е, naloga
 зáдајати, -дајем, dišati po čemu; povzročiti
 задрхтати, -дршћем, zatrepetati
 задўван, zasopljen
 зáгрлити, -им, objeti
 загудети, -им, zagosti
 загушйвати, -шүјем, dušiti
 зайскати, -иштем, zahtevati
 зáиста, zares
 зáједничкй, skupно
 зáједно, skupaj
 зáклањати, -ам, obraniti
 закльиктати, -кћем, zavriskati
 заклòнити, -ним, zakriti, obraniti
 зáкљўчен, sklenjen
 закрèсити се, -си се, zaiskreti
 зáкукати, -ам, zatarnati, zajokati
 залòжити, -им, založiti; zastaviti
 зáлуд, zaman
 залўтати, -ам, zaiti
 зáметнути, -нем, pričeti
 зáмка, -е, zanjka
 замòлити, -им, zaprositi
 замрљати, -ам, zamazati
 зáнат, -а, rokodelstvo, zanimanje
 занáтлија, -е, mojster rokodelski
 занòсити се, -им се, navduševati se
 зáо, злá, злò, hudoben,

заодети, -денем, obleči
заодрити, -им, zadoneti; razlegati se
запахњивати, -хњујем, pariti
запалити, -им, vžgati
запáрати, -ам, oguliti, odrgniti
запíтати, -ам, vprašati
запиткíвање, -а, povpraševanje
заплакати, -чем, zajokati
запòдести, -дедем, začeti, nastati
запòјати, -јем, zapeti
запрéчити, -чим, preprečiti
запрека, -е, ovira
запрéпáшћен, prestrašen
запушити, -им, zakaditi
зáр, мар
зарђати, -ам, zarjaveti
заробљèник, -а, ujetnik
заробљèничкí, ujetniški
засењивати, -њујем, засенčiti
заслèпити, -им, oslepiti
заслуга, -е, zaslužek; zasluga
засрámљен, osramočen
застати, -танем, postati
застèњати, -ем, zastokati
застрашен, prestrašen
за́терати, -ам, priritati
за́тиљак, -љка, tilnik
за́тим, potem
за́точник, -а, branitelj
за́тон, -а, zaliv
затра́жити, -им, zahtevati
затр́пати, -ам, zamesti
затýтњети, -им, zabobneti
за́тварати, -ам, zapirati
затвòрити, -им, zapreti
зау́дарати, -ам, dišati
за́вера, -е, prisega, oblјuba
заверити се, -им сè, priseći, zakleti se
за́вичáј, -а, dom, domovina, rojstni kraj
за́водница, -е, zapeljevalka
за́вој, -а, ovinek
заврèдити, -им, zaslužiti
заврíштати, -штим, zakричати

заву́ћи, -чем, vtakniti
зазу́јати, -им, zabrenčati
зба́цити, -им, vreči
зби́ља, -е, resnica; зби́ља! res, za res
зби́вати се, -ва се, dogajati се
збо̀г, zaradi
збо̀рити, -им, govoriti
збрáтити се, -им се, pobratiti се
збу́нити, -им, zmešати, v neredspraviti
здèла, -е, skleda
здèлица, -е, skledica
зèлèнко, -а, belec (konj)
зèмáн, -а, čas
згòда, -е, priložnost
згòдан, priložen, primeren
згýрити се, -им се, zgrbitи се
зи́дина, -е, zidovje
зи́мус, то зимо
зли́ца, -е, hudobnež
злòба, -е, hudobija
злòдух, -а, zli duh
злòкòбан, зло usoden
злòпáк, hudoben, napačen
злòпатити, -им, stradati, поманјканје трпети
злостáвљати, -ам, trpinčiti, grdo ravnati
зми́ја, -е, ка́ча
зна́к, -а, znamenje
зна́мèн, -а, podoba, bilega
зна́ница, -е, znanka
знòј, знòја, пот
зòб, зòби, оves
зòр, -а, сила
зòран, silen, јак
зòва, -е, bezeg
зрáчак, -чка, zрак
зрáка, -е, žarek
зреник, -а, obzorје
зу́јати, -им, brenčati
зу́мбул, -а, hijacint
зундàрача, -е, velika муха
зу́рна, -е, турска пишчал
звàти, зòвèм, klicati
звèчати, -им, zveneti
звúк, -а, zvonjenje, glas, zvok.

Ж, ж

жâл, -а, обреžje
 жâлити, -им, obžalovati
 жâр, -а, žerjavica; žarenje
 ждрâл, -а, žerjav
 ждрâловић, -а, majhen žerjav
 ждрѣбад, -и, žrebeta
 ждрѣбица, -е, žrebe
 жећи, жежѣм, žgati
 жељковâн, zaželjen
 жељукâње, -а, željenje
 жетелац, -теоца, kosec, moški,
 ki žanje

жигав, predmet, kateri se vžge
 жйгица, -е, vžigalica
 жйти, -jem, živeti
 жйвâд, -и, perutnina
 живот, -а, življenje
 живòтињица, -е, živalica
 жижа, -е, luč
 жу̀дети, -им, hrepeneti
 жу̀рити се, -им се, hiteti, mu-
 diti se
 жу̀стар, okreten, hiter
 жу̀т, rumen
 жва̀кати, -чем, žvečiti.

Садржај.

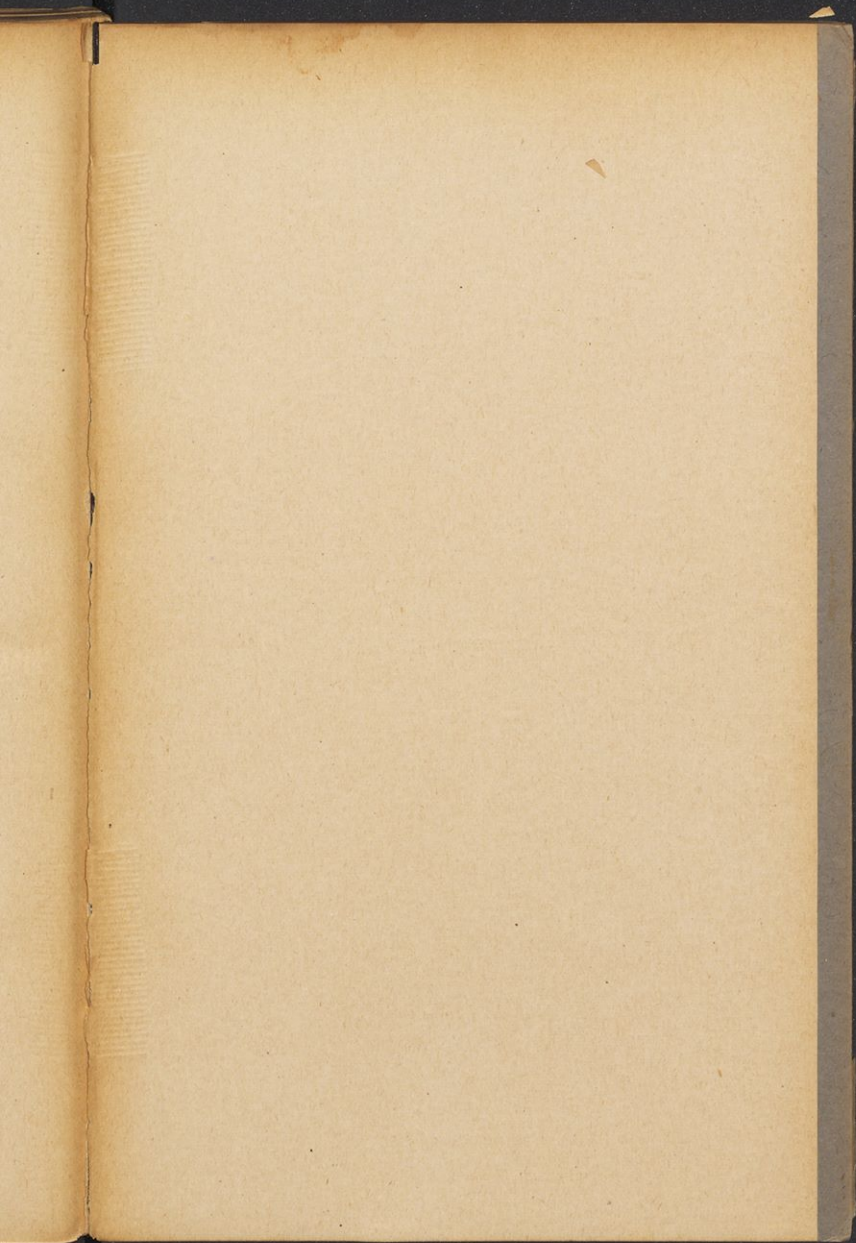
	Страна
1. *Боже правде. — Јован Ђорђевић	11
2. *Свет. — Змај Јован Јовановић	11
3. *Pozdrav domovini. — Petar Preradović	12
4. Zavera. — Venceslav Novak	13
5. *Југославенско коло. — Бранко Радичевић	14
6. Јединац. — Даворин Трстењак	15
7. *Dva brata bez seke. — Rikard Katalinić Jeretov	15
8. Budi svoj. — Vekoslav Klaić	16
9. *Na putu. — Mijat Crnko	16
10. Чавка и птице. — Доситеј Обрадовић	17
11. Vrana i rak	17
12. *Циц. — Бранко Радичевић	18
13. U cara Trojana kozje uši. — Narodna pripovetka	18
14. Глуви. — Народна прича	20
15. *Пакосник. — Змај Јован Јовановић	20
16. Патак и жаба	20
17. Малим ђацима. — Александар Чаврак	21
18. Najbolji savet. — Iz Jovićeve čitanke	21
19. Škola. — Edmondo Amicis	22
20. Пијаница. — З. Ј.	23
21. Kurjak i pas. — Ivan Lepušić	25
22. Poštenje. — Davorin Trstenjak	25
23. Мој отац. — Ђуро Јакшић	26
24. *Мајка. — Hugo Badalić	27
25. Братска љубав. — Народна прича	28
26. *Iz „Kugine kuće“. Avgust Šenoa	29
27. *Saveti. — Josip Milaković	29
28. Мрави. — Рикард Каталинић Јеретов	30
29. Jače od smrti. — Iz Nazorove čitanke	30
30. *Pjesma o Žigici žigavoj i Gredi gredurini. — Vladimir Nazor	31
31. *Gavanu. — Ivan Lepušić	32
32. *Suza sirotinje. — Bogumil Toni	33
33. *Бура на мору. — Стеван Каћански	34
34. Vatra na brodu. — Iz Nazorove čitanke	34
35. По мору. — Анте Тресић Павичић	35
36. *Mornari. — Rikard Katalinić Jeretov	36
37. Српкиња. — Даринка Ђосићка	37

38. Duša srpskog borca. — M.	38
39. *Kosovka djevojka. — Narodna pjesma	39
40. Ruski čovek. — Davorin Trstenjak	43
41. Počast ženama. — Davorin Trstenjak	43
42. *Смрт мајке Југовића. — Народна pjesma	44
43. Kozački konj. — M.	46
44. *Lijepa naša domovino! — Antun Mihanović	47
45. Сава. — Драгутин Хирц	48
46. *Soča. — Simon Gregorčič	49
47. Probudit će se lav. — Viktor Car Emin	50
48. Istra zove Marka. — Vladimir Nazor	51
49. *Pjesma o Istri. — Iz Nazorove čitanke	52
50. Хајдук Вељко ослобађа Црну Реку од Турака. — Вук Стеван Караџић	53
51. Petar Zrinjski i Fran Krsto Frankopan na stratištu. — Evgen Kumičić	54
52. *Mučenicí. — Vladislav Vežić	57
53. Госпосветско поље	57
54. *Борац борцу. — Змај Јован Јовановић	58
55. *Pjesma o Vidovdanu. — Rikard Katalinić Jeretov	58
56. Ђеле-кула. — Алфонз де Ламартин	59
57. Crni dani našega naroda u velikom svetskom ratu. — Branko Lazarević	60
58. Svetao primer. — Mihajlo Stanojević	62
59. Oslobodena Jugoslavija. — „Glasnik“	64
60. *Naša zemlja. — Petar Preradović	64
61. *Остајте овдје. — Алекса Шантић	65
62. Настрадаин-хоца и два ђака. — Змај Јован Јовановић	66
63. *Алија. — Змај Јован Јовановић	67
64. Путници и пси. — Иван А. Крилов	68
65. Орао и лисица. — Доситеј Обрадовић	68
66. *Ђурак и врабац. — Змај Јован Јовановић	69
67. Lisica i rak	70
68. Човек и змија. — Вук Стеван Караџић	70
69. Uranak. — Iz Nazorove čitanke	71
70. *Сунча се. — Алекса Шантић	71
71. Синан паша. — С. М. Милосављевић	72
72. *Дед и унук. — Змај Јован Јовановић	74
73. Iz „Seljačke bune“. — Avgust Šeona	75
74. *Гусле моје. — Бранко Радичевић	76
75. *Први снег. — Војислав Илић	76
76. Лисица и јарац. — Доситеј Обрадовић	77
77. Gluhak i slepac. — Lav N. Tolstoj	77
78. Змијина глава и реп. — Лав Н. Толстој	78
79. Psi kod požara. — Lav N. Tolstoj	78
80. Мајмун. — Лав Н. Толстој	78

81. Ђурђев дан. — М. Стојановић	79
82. Отето — проклето. — Иван Лепушић	79
83. Пролете. — Јосип Евген Томић	81
84. *Пролетна песма. — Војислав Илић мл.	81
85. Птичја молба. — Из Чајковчеве читанке	82
86. *Evo naših lasta. — Čika Jova Zmaj	83
87. *На Липару. — Ђуро Јакшић	83
88. Старац и јабуке	84
89. Курјак и овца. — Иван Лепушић	85
90. *Ruži. — Gabrijel Pinter	85
91. *После кише. — Јован Грчић Миленко	85
92. Ртичја svečanost. — Ivan Lepušić	86
93. Магарац. — Рикард Каталинић Јеретов	86
94. Вџ и пуж. — Иван Лепушић	87
95. *Вече. — Ђуро Јакшић	87
96. Kresnice. — Rikard Katalinić Jeretov	88
97. Летно вече у славонском селу. — Јосип Козарац	88
98. *Oluja. — Ivan Mažuranić	89
99. Slavonska šuma. — Mijat Stojanović	90
100. Кораћи. — Svetozar Ćorović	91
101. Žuna šarena. — Zlatko Špoljar	91
102. Muha pred sudom. — Iz Nazorove čitanke	93
103. Буна у школи. — Владимир Назор	94
104. Smešice	97
105. Волшебни магарац. — Јован Ст. Поповић	98
106. Milutin u gostima. — Iz Nazorove čitanke	102
107. Sve, sve, ali zdravlje	105
108. Човек и мрави. — Иван Лепушић	106
109. *Имање. — Змај Јован Јовановић	106
110. Милион и билион. — „Невен“	106
111. Смрт и њезини службеници. — Из Чајковчеве читанке	107
112. Šaljiva pitanja i odgovori	109
113. Дамон и Финтија	110
114. Цар и дервиш. — Јелица Беловић-Бернадзиковска	111
115. Благдан и радни дан. — Владимир Назор	111
116. Медвед, свиња и лисица. — Народна приповетка	113
117. Komu pripada slava. — Matija A. Reljković	114
118. Загонетке и питалице	114
119. Derviš i kaluđer. — Narodna pripovetka	115
120. *Ima ljudi. — Ante Jukić	117
121. Курјак и коњ. — Доситеј Обрадовић	118
122. Сиромах и Сава. — Народна шала	118
123. Врачање. — Народна шала	118
124. Јека. — Krsto Šmid	119
125. Прва земљичка. — Даворин Трстењак	119
126. Ljubav domovine. — Ivan Trnski	120

127. Српски инвалид. — Даринка Ћосићка	121
128. *Rodu o jeziku. — Petar Preradović	122
129. Браћа. — Даворин Трстењак	123
130. *Опћа кућа. — Љубомир Ненадовић	123
131. Radi. — „Zdravlje“	124
132. *Jevrosima majka opominje sina Kraljevića Marka da bude pravedan. — Iz narodne pesme „Uroš i Mrnjavčevići“	125
133. Zgodna prilika	125
134. Poslovice	126
135. *Naprej. — Simon Jenko	127
Речник	129

UNIVERZITETNA KNJIŽNICA MARIBOR

21098/2.2.nat.. 1925

COBISS: #

000509935

ZA ČITALNICO